

צריך

גיליון 2

כתב העת של תלמידי המסלול לכתיבה

קיץ 2015

אוניברסיטת בן-גוריון בנגב

צריך

כתב העת של תלמידי המסלול לכתיבה
אוניברסיטת בן-גוריון בנגב

גיליון 2

קיץ 2015

אוניברסיטת בן-גוריון בנגב

Tsrif
Journal of the Writing Program
Ben-Gurion University of the Negev
P.O.Box 653, Beer Sheva 8410501, Israel

הגיליון רואה אור בתמיכת טוני וסטיוארט ב. (ז"ל) יאנג

עורך אחראי: שמעון אדף

עורכי המדורים:

שירה - אושרת ירושלמי, מיכל צימרמן, ארז שחר
פרוזה - תמר אגמון, סלין אסייג, דינה עזריאל, ענבל גיל
עיון יצירתי - עמית הכט, דנה סתיו
ריאיון - ארז שחר
מדור מיוחד - דינה עזריאל, עמית הכט, סלין אסייג

עיצוב כריכה ועימוד: ספי עיצוב גרפי

דימוי כריכה: אור שלו

דימויים חזותיים: אסף רומאנו, אור שלו

דפוס: יחידת הדפוס, אוניברסיטת בן-גוריון בנגב

תודה לחמוטל צמיר על בדיקת הניקוד.

© כל הזכויות שמורות למחברים

ISSN 2411-5371

תוכן עניינים

5	פתח דבר
7	שיר לילה / שי קומרוב
8	הצעת נישואין / גל ובר
12	עציץ ועוגה / פנינה ברקאי
14	[אני עושה בכנפי ולא יודע] / מומו לכיש
15	הַנָּה / יצהר ורדי
24	בכייתו של דוסטויבסקי / ארז שחר
25	ליפול אל תוך היש / נטע אלון
31	ילד עם תפוח / אור שלו
33	העניין / שרון הורודי
42	נפט / תמיר אסולין
43	הילדה הבריטית / אחיקם דויד יעקבי
47	מון אָמור / רחל שליטא
54	אין לזה צורה / עמיר עקיבא סגל
55	חֶבֶל / אושרת ירושלמי
57	[תיכף ייפול שוב החום המעיק] / אלפי גלברד
	"למה קהלת, שאומר: 'הכול הבל', בכל זאת כותב את קהלת?"
58	ריאיון עם המשורר זלי גורביץ' / ארז שחר
71	כיפה אדומה / אור שלו
73	אימא / אילאור פורת
74	אימא שלי לא אלכוהוליסטית / הדר אורלנוב
	בית חולים. מחלקה סמוכה לחדר יולדות. תל השומר.
75	או "רחמי עלי, רחמי" / אילנית גת
76	מודעה / אפרת בן שושן גזית
82	בית קיץ, שכירות חורף / שירז אפיק
86	מחילה / סלין אסיג
91	קונצרט פוליפוני / שולמית בת אור
92	נטרף / רון דהן
96	יש כאלה שמנסים / מיטל פישל

97	שיניים / עלמה גניהר
107	לבלוע את אילנה / יובל דותן
110	בית / יעל שרייבר
111	מדריך הילדים לגירושים / לורי מור (תרגום: תמי אילון-אורטל)
115	עשרות ומאות שיברונות לב קטנים / אמיר מילר
118	האנטומיה של זורה / עמית הכט
123	"עוד יש שירים לשיר" / אסף רומאנו
129	סרט אילם / רחלי דור רפפורט
132	טרפנטין / אורלי מלכה הדרי
	מחול הונגרי מספר חמש של ברהאמס בפסנתר בעל ארבע ידיים
134	(מאחורי דלת) / גל עזרן
136	[בלילה הנרות הותכו לשעווה קרה] / דיתי אלון
137	צרימה / דינה עזריאל

פתח דבר

מה מקנה את המשמעות להתנסות היומיומית, לרגעים המכוננים את השגרה: התבוננות החוצה מן החלון, זיהוי הקץ הממשמש ובא במערכת יחסים, מציאת האומץ להשיב מבט לאם, לאהוב, לארוסה, לילד? נדמה שזו השאלה שהולכת ומצטללת מתוך הקריאה ביצירות הנכללות בגיליון הנוכחי של צריף. כמו קודמו, הוא מבקש לברוא רצפים של יצירות, להצביע על נקודות ההשקה ביניהן, ליצור הקשר, אבל גם להניח אותן כשלעצמן. ואולי זה פועל יוצא בלתי נמנע של תהליך העבודה. עורכי הגיליון ניגשים אל החומרים בלי שיגדירו מראש נושא או סוגיה. מנחה אותם הטעם האישי לבדו, והשיחה הנרקמת ביניהם באשר לטעם, לשיפוט פרטי.

מתח זה, בין הרצון לשפוט כל יצירה לגופה ובין השאלה על אודות החיבורים האפשריים בין טעמים נפרדים, בין אטומים של יצירה, מיתרגם, כמעט מאליו, לתשתית פואטית: כל רגע, כל התנסות, כל חוויה שנמצאו ראויים לכתיבה, להשתהות, נמצאו משום שהם מגלמים בתוכם תובנה קיומית, פתח לחקירה מטפיזית. בשיא הבנליות שלהם הם נעשים הכלים והעדשות לבחינת המסגרות הממשמעות, ובכללן האמנות, כמקור וכתכלית. את המילים בגיליון מלווים דימויים של האמנים אסף רומאנו ואור שלו. והקריאה בו מוליכה אל המחוזות של הכתיבה הקובעת את נקודת מוצאה ביצירה אחרת, מגיבה אליה, מדובבת אותה, משתעשעת איתה, מנסה לתפוס משהו מהתודעה הכותבת באמצעות התגובה.

לכן אין פלא שהגיליון, על מהלכיו, כמו מהדהד משהו מעבודתו רבת ההשראה של המשורר זלי גורביץ', שבמשך שנים חקר את המתחים בין היומיומי לקיומי, בין משחק להרהור, בין תחום יצירה אחד למשנהו, בין מחשבה אקדמית לכתיבה ניסיונית. בשיחה עמו הוא מפליא להעניק מילים ליחסים המורכבים הללו, ולהפוך בכך את התשתית הסמויה של הגיליון לנושאו הגלוי.

קריאה נעימה,

שמעון אדף

שי קומרוב

שיר לילה

מכין ששנתי גודדת, אני רוצה לספר על לילה אחר, לא רחוק מכאן.
אפשר לראות אותו מבעד למחלות הלילה המתחברות ומסתעפות
אשר בחלקן משוטטים דברים שאין להם מקום אחר.
בלילה האחר יושב איש, לא רחוק ממני, ועורם זרדים.
משצבר די חמר בערה,
הוא מצית להבה במקום שהיום הסתיר.

ראו את פניו המחוירים לאור המסך,
אל תטעו לחשב שזו אינה אש.
פנים קפואות, יש בהן פרא,
זה ספוק ונדדליסטי לשרף את הזמן.
הפירומנים יודעים טוב מכלנו
כמה קר.

הצעת נישואין

בואי נתחתן, נשתולל לצלילי המוזיקה של הדייג'י כמו שלא השתוללנו אף פעם, וכמו שכבר לא נשתולל יותר לעולם, אולי חוץ מאשר בחתונה של טל ורונית, כי הם השתוללו בשלנו, נעבור לפרויקט עם פארק, נלד בדיוק אחרי שנתיים כמו שתיכננו, נקרא לילד יונתן, ובגלל הקימות בלילות נהיה גמורים בערב ולא נלך יותר להופעות כמו אז בתחילת הקשר כשראינו את שלמה בקיסריה, התבוננו בים ואמרתי לך שיום אחד עוד אשיט יאכטה. נתחבר עם הורי השכונה בשביל הקשרים החברתיים של יונתן, נשיר איתם שירי הלל לגננת המעולה, כאילו שזאת לא העבודה שלה להיות כזאת, ניסע לצימר כל קיץ ורק שם תרשי לעצמך להיות מופקרת במיטה, כאילו שילד בן שלוש מבין בכלל מה זה "תקרע לי את האימ-אימא", וכשנחזור מהצפון נשתוק באוטו ותמיד נשאל את עצמנו אם זאת שתיקה של להרגיש נוח יחד, של "אין לנו כבר על מה לדבר" או של "ועוד איך יש לנו על מה לדבר אבל אין לנו מושג איך מתחילים", ולילה אחד אתעורר ולא תהיי במיטה ואני אראה אור בחדר הארונות, אשמע מגירה נסגרת ואדע ששוב התבוננת באלבום תצלומי היצירות שלך, עם גלוית ההזמנה לתערוכה ההיא שבה ארבעה אנשים קנו ציור, מתוכם אביך הקבלן ועוד שניים שאחר כך ניסו כל אחד בתורו להשכיב אותך, ובסוף מכרת את הרוב בגרושים לאיזו חנות אמנות בנתניה, את השאר חילקת או איחסנת, ובסוף, כך סיפרת לי, הגעת למסקנה ששרפת יותר מדי זמן וכסף על חלום שלא מגיע לשום מקום ומה בכלל חשבת לעצמך, ואז בדיוק אבא שלך סיפר שהתפנתה משרת עוזרת מנכ"ל אצל יקי רובין שהוא הכיר בצבא, ושחבל לפספס, ויקי היה נחמד ופגשת אנשים חשובים שנתנו לך להרגיש קצת מיוחדת כשעצרו לשוחח איתך רגע לפני הפגישה עם המנכ"ל, עד שיום אחד גילית שחמש שנים עברו ואת עוד בעבודה הזאת, ושכחת כבר שפעם רצית לעשות משהו אחר, אבל בחדר הארונות מול התצלום המשותף שלך עם המורה מבצלאל שאמר "אֵל אלוהים, כמה כישרון שיש בידיים האלה!" תיזכרי איך פעם הרגשת מיוחדת באמת.

נעשה עוד ילד, כי צריך שיהיה אח ליונתן, ונקרא לו תומר, ולשניהם ניתן הכול וכל הזמן, ונשווה עם ילדים של אחרים את קצב ההתפתחות של תומר, את הציונים של יונתן, ונשכב, אבל פחות, פחות, אבל נשכב, גם כי קראת במגזין שזה הכי חשוב לזוגיות, ובמיטה ננסה לדמיין שאנחנו אנשים אחרים, ובסוף נבין שאני זה רק אני עם הכרס והשערות על הגב ואת זו רק את עם החזה הקטן מדי, ושלפעמים אנחנו לא באמת נהנים כמו שאנחנו לא תמיד הכי נהנים בפגישות עם טל ורונית בסופשבוע כשמתווכחים לשווא על פוליטיקה וכלכלה, ולא ברור כבר למה אנחנו עדיין חברים שלהם כשהצעקות של טל מזכירות לי את אלה של אבא שלי אחרי שהפיצרייה שלו קרסה, ואת העלבונות ששמעתי אותו חוטף מאימא כל התקופה, ובגלל השנים הקשות שבאו אחר כך, אני בחיים לא אפתח עסק משלי, ושנים אמכור משקפיים כסוכן שכיר בכל רחבי הארץ, ואחזור עיף מהנסיעות ובשבת ארצה רק לנוח, ואגיד לך שהיאכטה תחכה כבר לפנסיה, שאין לי זמן לקורס סקיפרים ושאת החסכונות צריך לשמור ללימודים של הילדים, ושאוּלי אסתפק בלהשיט סירת מנוע שכורה בכנרת. אבל פעם בשנתיים נשים את הילדים אצל ההורים שלך, נטוס לעיר כלשהי באירופה כדי לשכוח מהכול, ושם לא נעזוב לרגע את הסמרטפון, כי חבל לא לצלם את הרחוב היפה הזה, את הגשר המהמם ההוא, נשתף ברשת ונתעדכן כל הזמן בכמות הלייקים, ואז נחזור לעבודה, ונשכח שרק אתמול היינו בחופש ויכולנו לעשות כל מה שאנחנו רוצים בכל שעה אבל שוב לא ניצלנו את זה, ובבית נסתכל פעם יחידה ואחרונה בתמונות שלא יעניינו איש מלבדנו, ואחרי זה, כשתומר כבר במיטה, נשב מול הטלוויזיה עם יונתן שכבר צימח פלומה, וכשנראה מישהו שהצליח, נגיד על ההוא שהכול קשרים או על ההיא שחבל שמכרה את עצמה, ועם הזמן נשים לב שהבן הגדול שלנו יושב איתנו פחות ופחות, שהוא מבלה יותר ויותר בחדרו עם הגיטרה שלו, ושגם חשבון הטלפון הפרטי שלו שואף לאפס, ואז נקרא ביומן שלו עם הסמלים המפחידים של המטאל שהוא מרגיש כמו "זחל באריזות בונבוניריה שזלל המון שוקולד עד שהפך לגולם, ממנו יצא פרפר חיורר שלא יוכל לעוף, חנוט באריזות פלסטיק שלא מאפשרת לי לנשום." ניעלב כי היינו משוכנעים שאנחנו דווקא הורים נהדרים אבל בכל מקרה נשלח אותו לפסיכולוג ונסתיר מכל החברים שלנו שהילד פוצע את עצמו בכוונה ושהוא נפל משמעותית בלימודים, ובדיוק כשהשריטות על הזרוע שלו יתחילו להחלים,

הוא יקבל צו ראשון ונעודד אותו לנצל את הפגיעות שלו כדי שכן יעשה צבא, כי צריך, אבל לא בתפקיד מסוכן. אחרי שלוש שנים שבהן יהיה פקיד שמסתכל במבוכה על הקרביים שבשכונה, הוא ייסע לחו"ל ויוכיח לעצמו שהוא גבר כשיעשה בנג'י ורפטינג, ואז כשיחזור, שבוע אחרי שאקבל קידום למנהל מכירות ארצי, אכנס הביתה מאוחר ואשמע אותו מספר בטלפון לחבר היחיד שלו, ששנייה לפני שקפץ מהצוק, קשור בשתי רגליו לחבל הבנג'י, רק חשב - "טוב, אלי ושירה מהאכסניה קפצו לפני, ועכשיו אני מעכב את הנורבגית החמודה שאחרי, אז יאללה", ושבמטוס הביתה הבין שבמקום "להתגרות במוות באקט נועז שאיש לא העלה על דעתו לעשות לפניו", הוא בעצם "קפץ עם העדר", ושתמיד באיזשהו מובן אתה כמו כולם ואולי אין טעם להילחם בזה, ואז אחרי שבועיים אני אחבק אותו כשישאל אם אנחנו יכולים לעזור לו לשפר בגרויות בשביל תואר במחשבים, ותוך שנה הוא יפגוש עכברונת ממושקפת שלומדת כלכלה, ולקראת החתונה שלו במרינה בהרצליה, בפגישת החתימה על עסקת הפקת האירוע, נצא החוצה וכשאבהה ארוכות ביאכטה מתרחקת, תביטי עלי בעיניים של במבי ותחשבי שלא שמתי לב.

בינתיים, תומר יגדל להיות אתלט בולט בתיכון וגם עילוי במתמטיקה, אבל יחליט שבסוף הוא לא הולך לעתודה ולא מנסה להתקבל לספורטאי מצטיין, והוא יתגייס לנח"ל. באחת החופשות הוא יכיר את מרית המתולתלת החמודה ובמקום לנסוע לטיול של אחרי צבא כמו כל החברים מהגרעין, הוא יעבוד קשה בעבודות מועדפות ויעזוב את הדירה שלנו כדי לשכור עם מרית דירה בתל אביב ולחיות קצת את העיר. אחרי שנה שניהם יפתיעו אותנו כשיגידו שהם עוברים לקיבוץ בנגב ושְמְרית בהיריון, מה שיגרום לאימא שלך להתפלץ עם אמירות כמו "איזה מין דבר זה בלי חתונה" ו"הוא יהיה ממזר", ובלתי אמירות כמו "בשעה טובה, איזה יופי, אני אהיה סבתא". תומר יעבוד בנוי של הקיבוץ ומרית תעביר שיעורים לילדים במצפה רמון. ובשיחת טלפון אחת, בערב, כשאשאל את תומר בעדינות אם לא חבל לבזבז את החיים שלו על להיות גנן, הוא ישאל אותי בשלווה למה עבודה אחרת זה לא בזבוז של החיים.

כשנלך לראשונה לבקר את הנכדה החדשה שלנו, ננשום את האוויר המדברי, נראה את הבן שלנו חזק, שזוף, אבהי ולבבי ולרגע נרגיש קצת כמו הילדים שלו, בזמן שהעיניים של מרית, שלא מפסיקות להקרין שלוה גם

כשהתינוקות צורחת בידיה הרכות, יסתכלו על תומר כמו על מישהו שהיא יודעת שתמיד יהיה שם בשבילה.

אחר כך באוטו נצחק על זה שפתאום בגיל חמישים פלוס הפכנו לסבא וסבתא, ואז את תגידי – "בסך הכול נראה שממש טוב לו." אני אהמהם ואשתתק, ואת תסתכלי מהצד על פני המהורהרות, תשימי לי יד על הירך ותשאירי אותה שם עד שזה יצרוב לי. אחר כך תגידי שאנחנו צריכים יותר לטייל בטבע, שאולי ניקח צימר ליד הכנרת בחוף עם סירות להשכרה, ואני אגיד – "נכון, אולי תיקחי איתך את כן הציור." ואת תחייכי כאילו קראתי את המחשבות שלך.

למחרת בבוקר, כשאתלה כביסה צבעונית, את תקראי לי מחדר השינה בנימה כזאת שמזמן כבר לא שמעתי ממך, ואני אחייך ואעזוב את סלסלת הבגדים הרטובים, יודע שהיא לא תברח לשום מקום.

עציץ ועוגה

בזמן האחרון שתי נשים גרות איתי בבית. אחת היא זקנה, אפורה וגרומה. אני לא יודע איך קוראים לה אבל היא קוראת לי בובי, למרות שאני בטוח ששמי הוא גרשון. הגרומה נראית לי מוכרת. שאלתי אותה אם היא אימא שלי אבל היא לא ענתה, רק הידקה את שפתייה בתנועה לא מחמיאה.

השנייה? אר-הו! זה סיפור אחר לגמרי. השנייה היא צעירונת, אולי בת שלושים, עם שיער שחור ישר שגולש לה עד הכתפיים, עיניים חומות ואף פחוס. יש לה חולצה אדומה, שדרכה אפשר לנחש טוב-טוב את השדיים המתוקים, וגם הישבן שלה חמוד. קוראים לה דולורו והיא זאת שרוחצת אותי, עוברת בידיה הריחניות על כל חלקי גופי, כולל החריץ ועוד מקומות אינטימיים. בניגוד אליה, הידיים של הגרומה רועדות כבר. אם היא מביאה לי את הקפה של הבוקר, הספל ממש רוקד על התחתית.

דולורו ישנה במה שהגרומה קוראת "החדר של אסף". נראה שהיא עולה חדשה וצריך לעזור לה להיקלט בארץ. טוב מאוד. מה יש? גם אני ישנתי חצי שנה על ספה נפתחת בסלון של הדוד יהושע כאשר רק הגעתי הנה, בן עשרים ומשהו. מעניין למה דוד יהושע לא בא לבקר? אני רק אבריא ואחפש אותו במפעל. הרי עוד אין לו טלפון בבית.

שאלתי את הגרומה מי זה "אסף". בתור תשובה היא שלפה אלבום צילומים והראתה לי כל מיני תמונות, ילד מתולתל, נער בבגד ים, חייל עומד בין גבר ואישה שזרועותיהם כרוכות סביב צווארו, בחור מנופף מכבש העלייה למטוס. התמונות לא אמרו לי כלום. כנראה שהגרומה מסתירה משהו ממני. יש רק דבר אחד אצל דולורו שמעצבן אותי. כאשר היא מדברת בטלפון בשפה שלה, הצלילים נשמעים לי כמו כף רגלה של תרנגולת שמקפצת בחול לח. לפעמים, אחרי שיחה כזאת, היא בוכה בסתר. נדמה לה שאף אחד אינו רואה, אבל אני שם לב.

היום הגרומה יצאה מהבית ודולורו ישבה ליד כיסא הגלגלים שלי וליטפה לי את היד. חשבתי שאולי היא זאת שאמרה לגרומה להשאיר אותנו לבדנו.

אבל הגרומה חזרה ובידיה שתי שקיות. "בובי, היא אמרה לי, "היום יום הנישואין שלנו. שנה שנה, משך ארבעים ותשע שנים, הגשת לי עציץ ועוגה לרגל היום הזה והשנה אני ממשיכה את המסורת." ואכן, היא שלפה עציץ ועוגה מהשקיות והניחה אותם על השולחן הקטן לידי. ראיתי עוגת שוקולד עם קצפת, בדיוק כמו שאני אוהב, ועציץ עם צמח שהפרחים שלו בצבע החולצה של דולורז. אני לא טיפש ומיד ידעתי מה עלי לעשות. בתנועה מהירה עקרתי את הצמח, עם השורש והכול, ונופפתי אותו באוויר. "דולורז, צעקתי, "אני מגיש לך את הפרח האדום הזה כי אני אוהב אותך! אל תדאגי, נתחתן ותבואי לעבוד איתי במפעל. הכול יהיה בסדר, את תראי."

היתה שתיקה בחדר. מחוץ לחלון ראיתי מיליון ציפורים נודדות וידעתי שאני לא מבין כלום.

מומו לכיש

*

אני עושה בכנפי ולא יודע
היכן תפל סופה.
אני מביט בך בעיני
ולעולם לא אדע
מה מנח במקצועית עיניך.
במראה ממול אני שלם
תוהה מי חבר את כלי למלה אחת,
איך אחשב
איך אישן
בין כל האסונות האלו סביבי.

הנה

מעולם לא תיאר לעצמו שידיים יכולות להיות אפורות כל כך אבל הנה
הן מונחות, שלו, על השולחן לפניו, לפני המוניטור, וזהו בדיוק, הכול
התחרבש, היא אומרת לו בטלפון והוא לא מביין. התחרבש? הכול?

מאז סוף ינואר, כבר כמעט שלושה שבועות, לא ראה אותה, לא דיברו, מאז
שעברה לגור אצל הוריה עד שהעניינים ביניהם יסתדרו, עד שתרגיש יותר
טוב. עיניו על המוניטור אבל מחשבותיו נודדות ליום ההוא, לפני שלושה
וחצי שבועות: הנה הם יושבים בחוץ, היא על הערסל והוא על מעקה
המרפסת, והיא שואלת מה, והוא: יהיה בסדר. ואז מתקן: יהיה טוב, אבל
יודע היטב שלא, ושוב מתעוררים בו כל החששות האלה, עזים ואלימים
אפילו יותר מכל חרדותיו הרגילות, הפיננסיות. הוא מקשיב למילים האלה,
איקס שביר, חרשות, קורס הכנה, מוניטור – כרגע היא הסבירה לו שזה לא
מוניטור כמו שלו בעבודה אלא אקוסטי – ועכשיו הוא מבוהל ונרגז, כאילו
יש להם 2,350 ש"ח לבזבז עכשיו על טרנדים, על עוד קורס שהומצא כדי
למצוץ כסף מאנשים באמצעות הפחדה. אבל את חייבת לחזור לעבוד, הוא
אומר לה, שובר את האופוריה הרגעית, והיא נחמצת כאילו חטפה סטירה
ואומרת בשפתיים דקות ומעוגלות שמקמטות את כל העור הלבן שמסביבן:
תשכח מזה, עכשיו זה הדבר הכי חשוב בחיים שלי ואני לא מתכוונת לסכן
אותו בשביל עוד אלפייה בבנק.

לפני חודשיים נסגר המעגל כשהראתה לו את הפס הנירוד הקלוש והסבירה
שזה כמעט מאה אחוז, הבדיקה הזאת, אותו מעגל שראשיתו בפגישתם
הראשונה, בסופר שלה לפני שנה וחצי בדיוק ובשאלה ההיא, השגויה,
שאלתה על הילדים. הנה שניהם לפני חודשיים, נר שמיני, יושבים על
הספה, לבושים פליזים, מחזיקים ידיים, והוא ממש קופץ משמחה למרות
כל תולדותיהם. עכשיו, הוא אומר לעצמו ולה, הכול יסתדר, והיא נורא
שמחה, כך היא אומרת, שזאת התגובה שלו כי היא קצת חששה, למען

האמת, ועכשיו היא חייבת לקפוץ להורים שלה להודיע להם אבל הוא יכול להישאר כאן אם הוא רוצה. והוא רוצה. היא מנשקת אותו אבל על הלחי והוא סוגר את הדלת אחריה ויוצא מדלת הזכוכית הגדולה ומתיישב בחוץ, על ערסל־הישיבה, מקווה שתחזור עוד הרבה זמן. הוא צריך אותו כדי לחשוב, את הזמן, כי איך שלא מסתכלים על זה, תינוק זה חתיכת בום – עוד לפני שנכנסים לסוגיית ההוצאות. הוא נזכר בחתונה, החתונה המזורגגת שהחריבה לו חצי פנקס צ'קים וקברה אותם בחובות שבחיים לא יצליחו לפרוע, בעיקר עם הנגיד החדש והריביות המטורפות שלו, ומסובב את עצמו בערסל עוד ועוד עד שהחבל מתקצר ולא נותן יותר, ואז מתרווח ונותן לחבל להתיישר למצבו הטבעי ותוך כדי כך לסובב אותו לצד השני. המהירות הזאת נעימה לו ועכשיו, בינו לבין עצמו, הוא אומר שבאמת הכול יסתדר, שעכשיו תמצא יעד חדש לשתלטנותה, וכבר מתחיל לדמיין את עצמו עם אחד המנשאים הקטנים האלה, הקדמיים, עם ההדפס האינדיאני מתחת לשם־המותג, והקטנה מחייכת אליו בלי שיניים. קטנה? מאין לו? סתם, הוא מתנצל בפני עצמו, סתם קיווה והימר. וגם אם יצא קטנצ'יק יהיה בסדר, בסדר גמור. הוא ייתן לו לנצח ב"חַיִּיבִים" – הם יקנו סל נייד, קטן כזה, כמו שראה בכמה מחנויות הספורט במהלך "צִיד־הערסלים" ההוא, מתכוונן, שאפילו תינוק בן שנה יכול להטביע בו כדור, ואחר כך יגביהו אותו בהדרגה, לפי הצורך. הוא מעדיף את הצהוב ההוא, "טורנדו" מתכתי שראה בעולם הספורט במאתיים ארבעים וחמש, ועכשיו הוא מתפלא מדוע הוא זוכר את כל הפרטים האלה. או שהטורנדו היה בגובה תקני ודווקא הספרדי מתאים לפצפונים? לא, אין שום סיכוי שהוא יכניס סל נְרֹוד לבית הזה. בטח לא אם זה בן. פתאום הוא נזכר בעניין הברית, ובלי משים הוא רוכן טיפה קדימה בתוך הערסל, מעווה את פניו ומניח את ידו על קדמת מכנסיו. הוא כבר ימציא משהו, תירוץ – תקלה בעבודה אולי. ואם זה מוגזם... בוודאי שמוגזם, הוא אומר לעצמו, הוא הרי האבא! אז כן, הוא יגיע הביתה לברית – בטח שיעשו את זה בבית, אלא מה? – אבל יתעמק ביין, או בקפה, כשאלה יעשו את זה. בכלל, נדמה לו שנהוג למנות סנדק, מה שיקהה את רוע הגְזֵרָה. הוא מתעכב לרגע על המילה גזרה, המצמררת בהקשר הנוכחי, וידו מתהדקת על הרוכסן.

בספטמבר האחרון התחתנו, לפני חמישה חודשים. לא מה שחלם כשחיכה לה שעות, באותו יום קיץ לוהט שישה שבועות קודם לכן, בכניסה לדירה

החדשה שלהם - "שלהם" בשכירות, כמובן - עם זר מטופש על ראשו ובידו הטבעת. הכי זולה שמצא ב"גראס", ושפילו לא תחשוב לשאול אותו כמה עלתה. אבל היא שאלה, בטח ששאלה, ובסופו של דבר הוא נכנע, והיא הקשיבה והתפוצצה, ובתום הריב ביניהם, שכלל את המילה "נאצי" למיטב זיכרונו, וזיכרונו מצוין, הוא עלה על האוטובוס ונסע לישון אצל הוריו, והרגיש שהנה מתנפץ עוד חלום, אבל בבוקר היא צילצלה, והתנצלה - הפעם כללה השיחה את אחת המילים השנואות עליו, מאמי, וגם משהו עם ילדים רוב ומשפחה ואושר ו"איזון פיננסי" - ואחרי העבודה הוא חזר אליה, כלומר הביתה לדירה, והנה הם יושבים משני צדי שולחן המטבח הקטן - וזה לא שהמטבח קטן או שהשולחן קטן, שניהם קטנים - הנה הם יושבים, הזר שעל השולחן שביניהם כבר מגלה סימני נבילה, ומדברים על "החתונה". הם עוד לא סגרו כלום בעניין הזה ואיש מהם, אפילו לא היא, אינו יודע שתוך פחות מחודשיים, וליתר דיוק ב-09/09/09 - את התאריך המיוחד הזה היא תבחר, אלא מה - הם כבר יהיו נשואים. אבל עכשיו הוא כבר מתחיל להבין, כשהוא מסתכל על מצחה הבהיר ועל גבותיה הכהות והעבות מדי, שאפשר לשכוח ממסיבת החברים שצייר בעיני רוחו בחודשים האחרונים, עשרים-שלושים חברים, ושתי אחיותיו, למרות שעם הבכורה כבר אינו בקשר, ואולי גם ההורים, ארבעת ההורים, שלא יעלבו, ואחיה האנטיפת, באיזה בית קפה נחמד ואולי אפילו בחצר הדירה הזאת, הבית הזה ששכרו לפני חודשיים, ואולי בכלל יבקשו מהוריה לעשות את זה אצלם, עם כל הדשא הזה הגדול, ככה אולי גם ישתתפו קצת בהוצאות, הקמצנים, ובאחד הבקרים האחרונים עלה לו הרעיון לרשום אפילו מין מפרט של מסיבת החתונה, משהו שילהיב אותה כדי שלא יעלה לה בראש לעשות את זה באולם או באיזה "גן אירועים", כמו יוני ועפרה. שתשכח מזה, אמר לעצמו באותו בוקר יצירתית; הוא בחיים לא יכריח אף אחד "להחזיר את המנה". אבל עכשיו, מול מצחה המנומש מדי ופיה חסר המנוח, הוא כבר מבין שאף אחת מאותן וריאציות על מוטיב הפשטות אינה רלבנטית. לא איתה. כי הוא שומע את מה שהיא אומרת, לפחות חלק, היא מדברת על איזה גן פרחים של חדרה - אפילו לא היה לו מושג שלחדרה יש פרחים - כי היא כבר ביררה וקיבלה מושג מהמחירים והרמה, ושלא יהיה יותר מדי כמו חפלה בדואית כי זה לא יתאים לדודים שלה, בעיקר לאלה מארסוף, ויש שתי אפשרויות ממש רלבנטיות, והוא רואה את הפה שלה

לועס תוך כדי דיבור את המוסקה ומתפלא שאי פעם התנשק עם הבחורה הזאת, שלא לדבר על יותר מזה, היא הרי כל כך דוחה כעת, והקול שלה מתרומם לגבהים שלא הכיר ואיך הגרוגרת שלה עולה ויורדת ממש כמו אצל גבר, בחיים הוא לא שם לב לזה, והוא נדהם כמה זיעה נוטפת מהצוואר שלה המְדַבֵּר וכמה חם בדירה המחורבנת הזאת ואנחנו רק באמצע הקיץ, עוד קיץ בלי מזגן, ולפי תרחיש־החתונה שהיא מגוללת כרגע לפניו, לפי המפרט שלה, גם בקיץ הבא לא יהיה להם גרוש למזגן. הוא קם ממקומו, מתנצל בלחישה וניגש לשירותים.

רק שבועיים קודם לכן, לפני פחות מחצי שנה, הם נכנסו לבית הזה. בחירה שלה אבל האמת, הוא חייב להודות, בחירה לא רעה, וחוף מעניין המזגן הוא לא מצא שום סיבה להתנגד; הפריע לו רק שלא התייעצה איתו, הרי זה הוא שיוצא לעבודה כל יום אז למה אי אפשר להתחשב בקרבה שלו לעבודה – עכשיו יהיו לו שני אוטובוסים לכל כיוון – ובכלל, אולי הוא מעדיף דירה בבית משותף, שמטפלים לך בגינה ויש הרבה פחות סיכוי שיפרצו? לא שהוא מעדיף, אבל ברמת הפרינציפ היא היתה צריכה להתייעץ, לשאול, לא לחתוך ישר על דעת עצמה. בשורה התחתונה, מה שנכון, הבית נחמד, אפילו המרצפות האלה עם העיטורים הגיאומטריים האלה שמזכירות לו את החצר של סבתא שלו בשכונת ברוכוב. חלונות יש? יש. המקרר פועל? פועל. אז אולי הוא באמת צריך להוריד את "מפלס המרירות" שלו כמו שהיא אומרת לו לפחות פעמיים בשבוע. הנה הוא שוכב כאן על הספה שהכניסו אתמול, תרומה משומשת מהוריו, דווקא די נוחה, וחושב כמה הגינה קטנה אבל מי צריך יותר, היא מספיקה לכיסא הנדנדה ולערסל הסגול הזה שקנו בחודש שעבר, הערסל היוקרתי הזה, הצ'יליאני. אולי אפילו יתחתנו כאן – עכשיו הוא כבר יודע שבקרוב זה יקרה, והוא רוצה את זה כאן. אפשר, בטח שאפשר: יקשרו את הטרירי הרוסי הדוחה שלה בחוץ, בצד של הרחוב, יפתחו את דלת הזכוכית הגדולה, אולי אפילו יפרקו אותה כדי שיהיה נוח לצאת ולהיכנס, ויגישו קפה ועוגות בחוץ. החברים שלה אמנם קצת "עירניקים" אבל יוכלו ליהנות אם רק תסכים לשתף איתו פעולה. ואם לא, אז באחד מבתי הקפה השכונתיים, ולמרות כעת לבדו הוא מבטא בקול רם את המילה "שכונתיים" ומגחך. מהפכת המיתוג הזאת שחודרת לשפה ומשקרת אותה, בלי לפסוח כמובן גם על הסופר שלו. "שלו?" – נו באמת... כן, הוא יציע לה קודם את הבית והחצר, ורק אם לא תסכים, יציג

לה את הדפא השנייה, ויסביר שדפא היא "דרך פעולה אפשרית", כלומר חלופה, ובקיצור: תרחיש בית הקפה. אבל קודם הוא בעצם צריך לבקש את ידה. איכשהו. מה שבטוח זה שחייבת להיות שם טבעת, בעסק הזה. התרסקות, אין מילה אחרת. התרסקות פיננסית ואיזה מזל, מבחינה כלכלית, שתוך שבועיים-שלושה יעברו לגור יחד. את החשבון שלה היא סגרה מהר, מהר מאוד אחרי שהתפטרה - הפרון כמובן כיסה את החור שהיה שם כדי שתוכל לסגור את החשבון, ואז הזמין לה כרטיס אשראי. ברון או לא? וככה הם חיים על הארבע-וחצי שלו והשלוש-מאות-ארבע-מאות שלה, ובכל פעם שמגיע התדפיס מחברת האשראי הוא מתרתח, וצועק, אפילו מקלל שלא כהרגלו, ומזכיר את הערסל, הערסל המזוין. כאילו הוא, הערסל, אשם בכול. הוא אומר לעצמו, ויכול להיות שהיא שומעת, מהמטבח, שהוא יחריס את הערסל הזה, לא ישב בו, אבל יודע טוב מאוד שלא יוכל לעמוד בפיתוי כשהצ'יליאני הזה יתנדנד לו ברוח בחוץ ויקרא לו להתיישב בו. והנה הוא באמת יוצא אליו ומתיישב, אבל את העניין הפיננסי הזה חייבים להסדיר, הם לא יעמדו בהלוואה נוספת של חמש-עשרה אלף, אם בכלל יאשרו להם דבר כזה. היא חייבת להתחיל לעבוד. את חייבת להתחיל לעבוד, קולטת? אתה לא אבא שלי, היא צועקת אליו מבפנים. באמת? אז למה את מתנהגת כאילו אני אבא שלך, כאילו את איזה תיכוניסטית שאני צריך לממן? הרי היתה לך עבודה מעולה וזרקת אותה לפח, אז קחי אחריות ותמצאי משהו אחר, אחרת זה יהיה הסוף שלנו. הסוף שלנו? כן, הסוף שלנו, כלכלית, אלא אם להורים שלך? מתחשק ליישר לנו את החשבון או לכסות לנו איזה חודשיים-שלושה בדירה הזאת. ההורים שלי לא קשורים לזה! אבל את קשורה לזה, וההורים שלך קשורים אלייך, אז ההורים שלך קשורים לזה! אני רוצה שנפתור את זה בעצמנו. אבל איך?! כשתירגע נחשוב.

הערסל היה באמת חתיכת ברוך. זה התחיל ממנה - אבל עם זה אין לו בעיה. זה היה כמה ימים לפני יום ההולדת שלה ומותר לה לרצות משהו לבית החדש עכשיו, אחרי שכבר סיכמו שהם מתחילים לחפש לעצמם מקום לגור יחד, איפה שהוא, בקרוב. ופסח זאת הזדמנות טובה לרכישות כאלה, יש מבצעים. מה שמרגיז אותו זה שהיא החליטה לבד, שהיא תמיד מחליטה לבד. טוב, נכון שזה יום ההולדת שלה, אבל מה שממש מרתיח אותו זה שבסופו של המסלול המתיש ההוא - מגה ספורט, עולם הספורט, ריקושט, למטייל, והכול ברגל! - היא בחרה דווקא את הכי יקר. צ'יליאני שלי

משכורת שלו. והיא, בקושי עובדת. והנה הוא יושב על הכיסא הקשה שלו בסופר אבל הראש שלו בעולם הספורט ואיך הוא סחב את השק הזה, בלי הידיות ועם הערסל המזוין בפנים כמו משקולת, מזיע ועצבני, עד לדירה שלה. והרי כשיעברו לגור יחד יצטרך שוב להעמיס אותו. פתאום הוא חייב להשתין אבל אסור לו להוריד את העיניים מהמוניטור עד שמישהו יבוא להחליף אותו, למה בכלל צריך את המוניטור המטומטם הזה כשהוא יכול לקום וטיפה לסובב את הראש ולראות את הכניסה לסופר על־אמת, בצבע? כן, אחר הצהריים הוא יתלה את הערסל, שכבר תרד ממנו. ושתתחיל כבר לחפש עבודה רצינית אם יש לה תכניות לקנות עוד כמה דברים.

לא, היא לא "התחברה" לשום מקום עבודה מאז הסופר, רק מחליפה פעם בשבועיים-שלושה ב"זברה", כשאחת המלצריות חולה או סתם מבריזה, ומדי פעם שומרת על שני הגוטמנים הקטנים, המפלצות האלה, כשהגוטמנים הגדולים, השכנים שלה, מחליטים שמגיע להם איזה סרט או מסעדה. כעת היא לא כאן, ולא אצלה, והנה הוא יושב בדירה שלו, הם עדיין לא גרים יחד ואפילו לא מדברים על זה למרות שזה כבר עובר לשניהם בראש, ומחכה לטלפון ממנה. היא ישנה הרבה בזמן האחרון, קוראת, בעיקר עיתונים, נוסעת להורים לימים שלמים, לפעמים שלושה-ארבעה, גם עכשיו היא בטח שם, בלי לפגוש אותו, הוא כבר לא בטוח שיש להם סיכוי. לא מזמן סיים משמרת לילה, חזר באוטובוס והתקלח וכעת הוא יושב על המיטה, עירום, ומתלבט אם לצנות לישון או לחכות לה, אולי טלפון, אבל מצד שני הוא יודע טוב מאוד שלפני תשע-עשר היא לא מתעוררת. הוא מדמיין אותה ישנה ומשהו מתעורר בו ולכן הוא נכנס למיטה, מקרב אליו את הטלפון הרגיל, החוטי, מגביר את עוצמת הצלצול למקרה ש, ונרדם.

לפני שנה בדיוק היא התפטרה, הדפקטית. האגואיסטית המפונקת. פשוט התפטרה ככה באמצע החיים, באמצע פברואר, בלי להתיעץ עם הוריה ולא איתו, בטח שלא איתו, ממשהו שהוא היה חוטף בשתי ידיים בלי לחשוב. כאילו לא ידעה שהוא, מצדו, סוגר ארבע, ארבע וחצי בחודש טוב במיוחד, שזה פשוט פלוס, איך שלא מסתכלים על זה. כאילו לא אמר לה, הזהיר, וחזר ואמר. לא, היא אמרה ופניה פתאום קשות ועיניה כהות, הנה הם יושבים בחוץ, על המעקה ליד הערסל, דקה אחרי שסיפרה לו, ועכשיו היא מסבירה לו בכעס שלא, היא לא תשקר את עצמה למוות בסופר המחורבן. הגיע הזמן לעבודה "שתאהב אותי, ולהפך", היא אומרת, לְמקום שהיא "מתחברת"

אליו. מגיע לה. משהו מכווץ מדי במצחה, הוא מסתכל, והאוזניים שלה אדומות והיא אומרת משהו על מימוש, עוד אחת מהמילים השנואות עליו, ואפילו עוד יותר מאז שהם יחד, והעיניים שלה נוצצות אבל לא בניצוץ של התרגשות או אהבה אלא בכעס שָׂדִי, דיבוקי, והוא מנסה להתחיל איזה "אבל למה..." או "אולי תחשבי על..." אבל היא בְּמָקוֹם אחר, אחר לגמרי, וגם היא עצמה אחרת, לגמרי, אדומה וזועפת והשיער שלה סמור כמו מטאטא שחור והוא שואל את עצמו אם באמת יש סיכוי שזאת הבחורה ההיא מהקורנפלקס.

עד אז, עד לפני שנה, היתה לה עבודה רצינית. בלי שום תואר אבל במשרה אמיתית, "של גדולים", שהלוואי עליו: סגנית־מנהל בסניף מקומי של רשת סופרים זולה. אחרת, לא הרשת שלו. אין הרבה נשים בתפקיד הזה בארץ, אמרה לו כשהכירו. אולי חמש או שש. ומאז ועד התפטרותה היתה מדי פעם "מעבירה לו" בקופה, כמו שהם קראו לזה אחר כך בבית, כשהתמזמוזו על השטיח הכחול, החדש, שקיבלו מהוריה, ופיצחו את הפיסטוקים המוברחים. פשוט היתה נכנסת לאחת הקופות ו"מעבירה לו", מחייכת אליו כאלו זָךְ ומגישה לו את השקית בנימוס, שיניח בה את המוצרים האלה שחמקו מְעִין הברקוד. הנה גם עכשיו הם שוכבים על השטיח, היא עירומה והוא לבוש, כרגיל אחר־י, והיא מלטפת את חזהו והוא מביט בשלה, העור הכמעט־שקוף הזה והקצה האדום, הוא לא מצליח להתאפק מלגעת, אבל אף אחד בעצם לא ביקש ממנו להתאפק, והוא מלטף אחד מהם והיא מצטמררת.

זה קרה כבר בלילה הראשון שלהם, בדירת־השותפים שלה באחד העם 7. הנה היא שוכבת לידו, כבר בלי תו רשמי ושם משפחה וקהל ודלפק, ובלי שום חולצת־צווארון שמפצירה בו לנחש – כי כבר אין מה, הכול פרוש לנגד עיניו, הושט היד וגע במ. מהר מאוד זה קרה, מהר כפי שהכול עוד יקרה איתם למרות שהוא עדיין אינו יודע. מהר כך: קפה במטבח, חדשות־חוץ בסלון, כתבה של BBC על מרכז אפריקה, מגע כתפה בכתפו אבל מבעד לבד־השרוול, הערה שלה על הרג הגורילות בקונגו ותגובה שלו, כי הוא דווקא מתמצא בעניין הזה, בעניין הג'נוסייד האניושי שמתרחש שם אבל על זה אף אחד לא מדבר. אולי התגובה הזאת, הוא חושב, היתה טעות בנסיבות הנוכחיות, אבל על הטעות הזאת הוא לא משלם כי הנה הוא כבר בעקבותיה לחדר השינה, מגע ידה בברכו, החום הזה שמשלח זרם לכל כיוון אפשרי, וכל השאר. כמו בסיפורים, ממש וחלק, כאילו לא היתה הראשונה שלו.

עד היום הוא מרבה להיזכר בפגישתם הראשונה, כמה שעות לפני כן. הנה היא: סגנית־מנהל בסופר הזה; והוא, שמקפיד לקנות רק כאן בגלל המבצעים, עדיין עובד בחוות הגז אבל מנסה להתקבל לאיזה תפקיד משרדי יותר, למשל שומר בכניסה לבניין כלשהו, או עובד בחדר־בקרה, איזה שהוא תפקיד שלא קופאים בו בחורף ונמסים בקיץ. אפילו לשבת מול מוניטור כל היום, באיזה שהוא מתקן, ולראות את התשדורת ממצלמות האבטחה, כבר עדיף ממה שהוא עושה היום, שזה פשוט טירונות. יש לו עיניים חדות, כמו הזיכרון שלו, אז אין סיבה שלא יקבלו אותו, והנה העיניים החדות האלה קולטות אותה כבר מהכניסה לסופר ומצליחות לקרוא מרחוק את התג שעל החזה שלה, "עינת רום, סגן מנהל", שזה מוזר כי לדעתו זה צריך להיות "סגנית־מנהל", והוא ממהר להרים את עיניו כדי שלא תחשוב מחשבות וניגש ושואל אם אפשר להחזיר שתי חבילות של קורנפלקס, סגורות, הנה, אלה. והיא עומדת שם, מאחורי טבעת־הדלפק של הקופה הראשית, עם תלתלים כהים שיורדים כמעט עד לתג ההוא, ועיניים גדולות ושחורות שמצטמצמות קצת כשהיא מביטה בו, פתאום הוא מבין שזה חיוך, ומשהו נעים וחם כמו תה בחורף מתפשט לו בכל הגוף והיא שואלת: אז מה, נמאס להם מהסוג הזה? רוצים לגוון? והכול בחיוך, ואין לו מושג על מה היא מדברת אבל היא כבר קולטת אותו ומוסיפה: לילדים, נמאס להם מהסוג הזה? הם רוצים לגוון? והוא, במבוכה, אני נראה לך אבא של ילדים? במבוכה – מפני שנתפס לא מוכן, ומפני שהניסוח שלו נראה לו פתאום מוזר, עקום, ומפני שעכשיו הבין שרק ילדים אוכלים בדרך כלל את הקורנפלקס המתוק הזה – ובכלל, מבוכה מפני החיוך הבטוח־בעצמו הזה, שסביבו עור לבן ותלתלים ומתחתיו סנטר קטן ועגול ובהמשך התו הזה הרשמי מעל שְׂד שבקושי מצליח להסתתר מתחת לחולצת הכפתורים הזאת, הירוקה־הבהירה, עם הצווארון הרחב והלוגו של הרשת. הוא מתעשת ומרים את עיניו: זאת אומרת, אין לי ילדים. ושוב העיניים השחורות מצטמצמות, והשיניים שלה גדולות ויפות מתוך החיוך הזה וגם האף שלה לבן־לבן, קצת נמשים מתוקים, כן, הוא אומר לעצמו, זה מה שהם: מתוקים. והיא: דווקא יכול להתאים לך. הוא מגשש אחר חוט־הדיאלוג ונזכר בנושא, והתה החם מתלהט עכשיו ועולה עד אוזניו והוא עוצם את העיניים, להתרכז, ואומר בקול הכי יציב שהוא מצליח לגייס: זה נשמע כמעט כמו מחמאה. והיא, בלי שמץ של מבוכה או היסוס: זה בדיוק מה שזה. רוצה שאסביר לך בסוף המשמרת?

ועכשיו, מאז, כמעט שנתיים. כמעט שנתיים איתה ועם הכלב שהכריחה אותו לקבל יחד איתה, הכלב השחור הזה ששערותיו מרפדות בשכבה כהה את הספה ואת השטיח הכחול ואפילו את מיטתם, ושכר הדירה הבלתי אפשרי, ובעלת הבית שמסרבת לתקן את הדוד על חשבונה, והערסל, והחתונה המטופשת שקרעה חור בחשבון הבנק הזה, המשותף עכשיו, והוריה המתנשאים שרמזו לו היטב שהגיע הזמן שימצא עבודה "רצינית", והכתמים האפורים החדשים בשערה המתולתל, והשטיח הזה שכבר דחה אותו לגמרי, בהתחלה היו אפילו עושים את זה עליו אבל מאז הכול התכסה בדוק שחור, החמיץ, ושדיה בגופייה הלבנה הזאת שלא יורדת ממנה, המוכתמת בחום, כבר לא נראו, בפגישתם האחרונה לפני שלושה וחצי שבועות, כמו ביום ההוא בסופר אלא נזוליים, אמביים, שקופים מדי. אולי באמת קצת גדלו בתקופה האחרונה, כמו המספר שלו במשקפיים, שקופץ פעם בשנה לפחות, זה בטח בגלל המוניטור המזוין הזה שמביט בו עכשיו. כן, חוסכים עליו כאן, החולרות האלה, הוא באמת חייב להחליף עבודה, והיא – למצוא. גם גופה, במיטה, נהיה קר משלו: באמת, הכול החמיץ. פתאום הוא קולט כמה מדויקים הדברים שאמרה לו אז, בפגישתם הראשונה. באמת נמאס לו מהסוג הזה, הוא רוצה לגוון. אבל עכשיו הכול התחרבש, ככה היא אמרה לו הבוקר בטלפון, ועכשיו הוא מביט בידיו שעל השולחן: זקנות. שעת צהריים בסופר והעייפות נופלת עליו בבת אחת, מול המסך האפור הזה שאסור לו, תאורטית, להסיר את עיניו ממנו. אישה צעירה נכנסת לסופר והוא מנחש ששערה האפור בעצם חום. לצדה ילד קטן, שלוש או ארבע לכל היותר. אולי ילדה, לפי הבגדים הבהירים. הוא מרים את עיניו מהמסך ומסובב את ראשו ומשרבב את צווארו מעל המחיצה שמשמאלו ורואה אותם בכניסה. נרוד, זאת אומרת ילדה.

ארז שחר

בכייתו של דוסטויבסקי

אָנָא בְּכַחַ

הַמְצֵא לִי כַחַ

לְהַשׁוּעַ

לְשִׁיר

לְרוֹגֵן

אָנָא

לְהוֹתֵר

לְהוֹצֵר

לְהַשְׁגֵּב

הַמְצֵא

לְהַגְמִיל

לְהַטְהֵר

לְקָרָא

לִי

אֵלֶיךָ

גְּבוּרָה, יְחִידָה, גְּאֵהָ, זוֹכֵר, שׁוֹמֵעַ, חֲסִין, נוֹרָא

(לְלַחֵשׁ?)

קְדוֹשׁ

שׁוֹמֵעַ תַּעֲלוּמוֹת

שׁוֹמֵעַ צְעָקוֹת

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל

הַתֵּר

קְפוּצַת לְשׁוֹנֵי

מִלְשַׁכְּחַתְךָ בְּרַכְנֵי

וַאֲרַחֲמֶךָ

שְׂגִילוֹ מֵרְאוּתִי

מִלְפָּנֶיךָ

ליפול אל תוך היש

א.

בלילה אני רואה אותך, אנחנו מצוחצחים מתמיד ואין כמעט רעש שיבהיל אותי מהיסטריית המלל שבוקעת לי מהפה, אוטובוסים שהובילו אותי לקצוות המדינה ששנינו כבשנו בנשק חם.

הניאונים מבריקים מעלינו וריח של אפייה, בצק דק ולעיסה גסה, צמחתי ממצב זחילה למטר ושישים בעיר הזאת כשכבר נעלמו הפרדסים. פעם יפו היתה המרכז של תל אביב. אני מתחנחנת, שמלה דקה מדי שכמעט אפשר לראות דרכי וסודר שיכסה, לא היינו מעולם מחוץ לקונסטרוקציה, נידונו להשתעבד למסגרת, הנה אנחנו פורצים. כמעט לא מספיקה לחשוב לפני שמגוללת, הייתי איתם במדבר, היה בכי לא התבכיינות, בנות, כמובן, גם הבנים, שנינו יודעים במי אנחנו מתעסקים. לא פגשתי אנשים זרים. מי שכמותנו תקוע באדמה מהשורשים לא יכול שלא להשיב בשפה מוכרת, נעלם החידוש, נעלמת האימה, אוחזים ידיים כאילו הסתכנו אחד בשני נקשרנו מלידה. מי שלא הכרתי עד לפני שנייה קלה אסור בהגדרת הזרות. חובה לשאת עליך בכל עת תעודת זהות. מותר גם חוגר. הנה אנחנו במרחק מאית השנייה ועיניים ננעצות שאי אפשר להבחין בקיומן אלא רק בדיעבד, כל כולי בתוך השתפכות שמות תואר שמות עצם פעולות חשאיות עוויתות של הפנים, במטען קונוטטיבי מובהק מדי אודה: קריצה. בלון לבן מרחף מעלינו וסופר את העוברים ושבים, בעיתון הכריזו על שמים פתוחים וקו טיסה נחנך מעל השכונות הדרומיות. זה רק זמני, אבל הצפלין מתבונן על 414,616 תושבים בלי הפסקה. ממרחק אי אפשר לטעות כמה אנו נטועים במדרכה. אנחנו מצטמצמים אחד כנגד השני לשם הגוף מושך לפני שנפרדים, עטלפים צווחים כדי להגיע ממקום אחד למשנהו, יש כאן בעיה לא אומר סוגיה שלא תיפטר לעולם.

* בוגרת המחלקה ללימודי כתיבה, מכללת מנשר.

ב.

שוב אנחנו נפגשים במתכונת המוכרת לא לעייפה, אני מזהה אותך באופן מיירי שלא כמו בהצטלבות הרחובות בלילה. כאן אני וגם אתה לובשים על עצמנו את התפקיד, וקל כל כך להכיר במבט חטוף של שעה קבועה ביום ספציפי בשבועות שחוזרים על עצמם. אני מנעת מלחשוף פיסות עור כי יש התנהלות וסדר אליהם אנו נדרשים, כמה עוד נוכל לשאת בחוקים האלו? חילופי המילים חוזרים לקצב מהיר ונקטעים על ידי הסיבה שלשמה נתכנסנו. לא ידעתי שאפגוש כך עד שהפכת מאדם חולף החולק יותר מדי מערכות ערכים משותפות לפרצוף קבוע בנוף של החיים שלי. אומרים לי שכשהעולם אוהב אותי אני נגועה בנרקיסים, הפחד מאושר מתיש אותם. מלבד חוויות יום-יומיות אין אנו מחליפים דבר.

ג.

אני חושבת המון על השיגעון לאחרונה וגם על אלוהים. לא חשבתי עליו עד שדיברנו על הראלים. מישהו אמר שנטשו את המחשבה הראליסטית במאה השבע-עשרה כי האמונה בקיום של דברים ללא האדם שתופס אותם, זה להאמין בעולם שאי אפשר לשלוט בו. אנשים צריכים סדר והיגיון. אני מתמרדת כי לפני ארבע מאות שנה העולם המערבי חי עם אלוהים בכל שעות היום מובן מאליו שגם בלילה. אם הם האמינו באלוהים איך הם יכלו לפסול מציאות חסרת שליטה? יש דרישה לפירוט, להצדקה של המילים, ניסוח קוהרנטי. אני בוראת אמונה שנשמעת מבוססת כל כך, אך הומצאה יחד עם תנודות הקול שלי, אם יש אלוהים העולם מאוד כאוטי, אני אומרת, אלוהים מפריע לסדר הקיים. אני רוצה בהפרעה. הישות האלוהית היא בלתי צפויה בלתי מובנת בלתי אפשרית לחיזוי. אלוהים נכנס בין הפעולות לבין המילים שנפלטות לחלל הרחב. זו דרך להאמין במשהו גדול יותר מבני האדם, המוח שמייצר מציאות סובייקטיבית. אם יש ישות מכוונת היא מסיטה את התוצאות מהרצוי, ביתר בהירות מהצפוי. ההפרעה לסדר הקיים זו הנקודה שבה אי אפשר לצפות את התוצאה. למעשים אין השלכות ידועות מראש אין סטטיסטיקה שתנבא במדויק כמה כדורים ייקלעו לסל ומתי. אי אפשר להסתמך על חישוב של עוצמת הזריקה כנגד משב הרוח. יש עובדה קבועה אחת והיא יכולת הפספוס. אני יודעת שאין תכנית גדולה מאיתנו. אני לא יודעת אם אין תכנית גדולה מאיתנו.

ד.

לא מספרת לאף אחד איך שאני משוגעת על השמש הזאת, מפצצת לי את כדוריות הדם, מטביעה אותן באור, בחום. מכוסה משקפי שמש וילדים מתרוצצים ושנינו עסוקים בהם כל כך שאפשר להתפקע מאושר. מכמה מוחלט הם משחקים בכדור, כמה גבוה הם מניפים את הרגליים, כמה מחזיקים הפוך. מתגנבים לאוזניים ללחוש סודות, מתכננים הפתעות, כל הזמן רק רוצים לנצנץ, לייצר לאחריים מבע פנים שחורג מהיומיום. מה הם בכלל יודעים על היומיום? כל יום אותו דבר ובכל זאת מתרגשים לבוקר חדש. שמש. כדור. עמידת ידיים. הרצפה היא כלי, השמים הם אדמה, הכול מתהפך ואתה לידי, רוצה שתצחק יחד איתי. לא לשאול למה, רק להרגיש כמה חזק השפתיים מותחות את הפנים, כמה נהדר לחיות כשברקע ילדים מתעופפים, איך אני ואתה יכולים להישכב על הדשא ולספוג את העננים. לגעת רק בנשימה. כמה אני לידך ואתה לידי, רוצה שלא נשאל שום דבר משמעותי, שהעור ייכווה מרוב בערה. הם שמים לב, שאתה ואני, קצת גדולים וכבר לא ילדים, ובכל זאת אני איתם צוחקת ואתה יושב איתם איתי, משגיח עליהם מבחין מעט בי. מטורפת על השמש הזאת רוצה לנסוע לים לקחת את התמונה שמתנגנת מולי. כפות רגליים קטנות מטביעות חותם בחול. נהיה יותר עירומים, נחבוש כובעים רחבים. נסתפק בבגדים דקים.

יהיה לנו פחות ממספיק ככה שנרצה תמיד עוד ועוד שמש. דווקא חום נמצא בפניות של השגרה. תהיה אתה איתי, אני אהיה איתך, בלי מגע, רק תחושה של זיהוי של הזדהות של הזדמנות. נרצה דברים גדולים, נעביר דרכם מסרים, נתעורר בבוקר ובכל יום נופתע, נחייך מעט יותר נשתוק רק מהבנה.

ה.

ברחוב שלי מגדלים בניינים כל הזמן. הפועלים עומדים על הפיגומים ללא רתמות ומדברים בשפה שלא אצליח ללמוד במבטא שלא אוכל לזהות. אני לא מנסה. המכולה של החומרים חוסמת את ציר התנועה, ובעצם רק מאטה אותה. האיש במכונית הראשונה שולח את הקב שלו מחוץ לחלון בניסיון לקפל את המראה, כשאני מציעה עזרה כבר מאוחר מדי. בושה מציעה מהפנים הזקנות שלו כאילו הוכחתי אותו על הנכות. הנזקקות מגיעה

מהשורש נזק. לי אין מספיק כסף לרכוש מכונית אז אני נוסעת באוטובוס שממנו ועד שער המתנ"ס אני מתרגלת חיוכים. עוד שבוע עבר ואני עומדת באותה הנקודה, מגדל המים מזדקר במרכז הרחבה ומסרים חשאיים עוברים בין אנשים, הרצון להיטמע מבלבל אותי, הצל שמכסה אותנו בדיוק עכשיו עם סיבוב העולם כנגד השמש. אני מחלקת נשיקות על הלחיים, זה הכרחי. לילדים אנחנו משקפים את ההתנהגות את ההתנהלות, מנסים לשפר למסד לחנך להעצים. החולצה שלי היום יפה מסתבר ואני יודעת, אני יפה כל יום. אתה מוכיח אותי על כמה שהמלל שבוקע ממני כתגובה למחמאה הוא אוילי, אני לא יודעת איך להגיב. אני אומרת: אני לא יודעת איך להגיב.

ו.

מהמקום שבו אני מתחבאת אני רואה חול ויש רוח כל הזמן, בעיקר במשך הלילה. כשאני מסבבת לאט יש רחש, כשמהר יש רעש. יש צחוק, בעיקר של ילדים. ככל שמסת החומר עולה כך גם תנודות הקול.

ז.

ברגע שנשמעים צעדים במדרגות יצור אנושי יגיע לבית. אולי הבית שלו, אולי של חבר, בן-משפחה, אולי מוכר רפרודוקציות מדלת אל דלת. מישו חייב להגיע לבית. יבוא רחש של דלת נפתחת ולאחר מכן טריקה, אולי מהירה, אולי עמומה. לא כך הדבר. למרות כל התרחישים הצפויים האפשריים אני טוענת: שום נקישה לא נשמעה, אף ידית לא סובבה. לא היה שם אדם שצעד את הצעדים, אף דלת לא תיפתח. הרוח תביא מעט חול אל הרצפה ודי לנו בזה. כאן אלוהים נכנס, בין טפיפות הרגליים במדרגות והשקט שיפתיע כנגד כל הסיכויים. אף אדם לא הלך כאן, שם, במרחק שמיעה סביר מעבר לפרוזדור. כאן אלוהים הוא גם השיגעון, הקול שאפשר לחשוש שרק הדמיון יצר. הפחד משיגעון מוכיח כמה אני נורמטיבית. אנשים משוגעים לא פוחדים שהקול לא התקיים מעולם.

ח.

אנחנו יושבים מתחת למגדל המים והילדים משחקים בטוויסטר. אני קובעת את הצבעים אתה אתה אתה אתה הגפיים. הם קשובים רק לטונים הגבוהים ולהכרזות

של הפעולות. מרוכזים מאוד במשחק. אני חושבת שזה לגיטימי לדבר בין השורות, לנהל שתי מערכות של תודעה בו־זמנית. שואלת אם אתה מאמין באלוהים, ובעצם רוצה לשאול אם אתה מאמין בהקשרים של סיבה ותוצאה. אתה מכריז: יד ימין, אני משלימה: אדום. במשך היום המחוגים נעים באותו הקצב של הלילה. הילדים שולחים ידיים קטנטנות אל העיגולים האדומים ומפתלים את הגוף. אתה מסתכל עלי ואז צוחק. גם אני צוחקת, גם הילדים. ברגע הזה אני רואה אותך, עיניים בוהקות, אנחנו מסונכרנים מתמיד, אתפתה לומר, דיאגטיים. אין תשובה שאני יכולה לצפות לה.

אור שלו, ילד עם תפוח, דיו על נייר, 24 x 27 ס"מ

העניין

הרגליים שלה פסוקות על המיטה, היא לא צועקת, הוא חשב שהיא תצעק אבל היא לא. היא נותנת לו הוראות, טאטא את החדר, סגור את הווילון, הוא מציע שייסעו לבית חולים אבל היא אומרת שזה מאוחר מדי, היא מרגישה שהוא יוצא. הוא לא מעז להביט אבל היא מכריחה, תסתכל למטה, רואים משהו? הוא מתכופף ורואה את הבשר החשוף והפעור וחש סחרחורת, אולי, אולי משהו מציץ הוא אומר, אז תמשוך אותו, תמשוך כבר, היא רוטנת, הוא מושיט יד ומכניס אותה פנימה, בפנים חמים וצמיגי ותחושת הגועל מוחלפת בבעתה, הוא מושך את הגוש שדחוק בתוך המסדרון, היא משמיעה יללה דקה ואז הדבר יוצא. הוא מחזיק בידיים חתול מרוט ורטוב, חתול ג'ינג'י מיילל, מהבהלה הוא נשמת מידיה ונופל על הרצפה. מה עשית? היא צועקת, מה עשית?¹

המרפק שלה דוקר את צלעותיו, הוא מתעורר, מזיע, נושם בכבדות.
"מה קרה לך?"

הוא מביט בה ואחר כך בהר העצום שגדל במרכז גופה, מרים את ידו ונוגע בבטן, רק אז נרגע ושריריו רפים. היא מתיישבת ומגששת בעיניים עצומות אחר נעלי הבית שזרוקות למרגלות המיטה. כשנכנס למטבח הקפה שלו מחכה על השולחן. היא כבר רחוצה והחדר מלא בריח תפוחים מלאכותי.² הוא מתיישב ולוגם מהקפה ומחמם את הידיים על כוס הזכוכית. היא מתכופפת לעברו ונושקת קלות על מצחו.

- 1 זאת הפעם השלישית או הרביעית מאז שהעלתה את העניין ההוא שהוא חולם על החתול. הם לא דיברו על זה מאז אבל הוא יודע שהיא לא תניח לזה עד שהוא יסכים. הוא לא זכר שכבר חלם חלום דומה. בשניות הראשונות אחרי שהתעורר זכר את החלום, אבל בשעה שהיה בדרכו לעבודה החלום נמחק לחלוטין.
- 2 הוא נמשך אליה בגלל הריח. הם נפגשו בספרייה של האוניברסיטה והדבר הראשון שמשך את תשומת לבו היה הריח שלה. זה לא הסבון שהשתמשה בו אלא דווקא אותה שכבה שהצליחה לפעפע מהמעמקים שלה. ריח שהיה בו משהו חריף, אולי אפילו מסריח.

"בוקר טוב."

"בוקר טוב," הוא ממלמל בחזרה.

היא מניחה את הכוס שלה בכיור ויוצאת מהמטבח. עכשיו כשנשאר לבדו מחזיק בכוס המתקררת הוא מבין שעדיין אינו ער לחלוטין, בנשימתו הכבדה ובעיניו המצופפות נראה המטבח כמו מקבץ של כתמים ונקודות. הוא לא רוצה להתחיל את היום. הוא לא רוצה שהשבוע הזה יתחיל.

הצלצול בדלת מפתיע אותו. הם לא רגילים לביקורים בשעה הזאת. היא מקדימה אותו, לכן הוא חוזר לשבת על הכיסא ורק מטה אוזן למתרחש בחדר השני.

"אתם בדרך החוצה?"

"לא, זה בסדר, תיכנס."

"אני לא רוצה להפריע, פשוט רציתי לדעת, אולי תוכלו, רק לכמה ימים, לשמור על גינזבורג?"

"גינזבורג?"

"הגי'נג' שלי."³

"אהה, החתול, לא ידעתי שקוראים לו גינזבורג, אתה תמיד קורא לו שוויצר."

"כן, זה שם החיבה שלו."

"אהה."

"אז מה את אומרת? רק לשבוע."

"טוב."

"בטוח?"

"לשבוע?"

"רק לשבוע, אני פשוט לא רוצה לקחת אותו למקום רחוק מהבית, את יודעת איך זה יכול לשגע חתולים, אתם הנורמלים היחידים בבניין. אני יודע שאת בטוח עסוקה עם ה..."

"אין בעיה. אני אוהבת חתולים."

3 הוא מכיר אותו, את הגי'נג' שמתבונן עליו מהחלון בקומה הראשונה, עומד שעות ליד החלון, סוקר את ההולכים ושבים בעיניו הירוקות. הוא לא אוהב אותו, את השכן, בלי סיבה, פשוט לא אוהב, ולגבי החתול הוא אדיש.

"טוב, אז אני אביא אותו הערב עם כל הציוד."
כשהיא נכנסת שוב למטבח היא מוצאת את הכלים שטופים. שתי צלחות
עם שאריות ספגטי מאתמול, סיר, קערה והכוסות של הבוקר.
"יש לנו אורח השבוע."
"שמעתי."

בערב מגיע השכן, שקית גדולה ביד אחת וגינזבורג ביד השנייה. החתול
הגדול שומט את איבריו בהכנעה, רגליו מתנדנדות באוויר. אחרי שהיא
סוגרת את הדלת מוציא השכן מהשקית שלוש קופסאות פלסטיק.
"הכנתי לו עוף."
"עוף?"

"כן, רציתי לפנק, שלא ירגיש שנזנח."
היא לוקחת את הקופסאות ומכניסה למקרר. כל אותו זמן הוא יושב על
הספה החומה ומתבונן בהם.

גינזבורג מתחבא מאחורי מכונת הכביסה, גם כשהיא מנסה לשדל אותו עם
חתיכת עוף.
"עזבי אותו, הוא יתרגל."
אבל היא לא מוותרת וממשיכה לנסות עד שעה מאוחרת. הוא הולך לישון.

הוא חוזר מהעבודה ומוצא אותה על הספה, החתול שוכב לצדה מגרגר.
"הוא התרגל, את רואה."
היא מחייכת ומסמנת לו להתקרב אליה, הוא מתיישב לצדה, היא לוקחת את
ידו ומניחה על בטנה התפוחה.
"מרגיש? מהרגע שגינזבורג התיישב עלי הוא לא מפסיק לבעוט, כאילו
רוצה כבר לצאת לשחק עם החתול."
נעים לו להחזיק את היד על הבטן המתוחה ולהרגיש את היצור הקטן שחי
בתוכה דוחף מרפק או רגל.
כשנכנס לחדר השינה נרעד לרגע כשהבחין לצד המזוודה הקטנה שהכינה
ל"נסיעה לשם" בצידנית ירוקה.
"עשיתי קצת קניות," היא צועקת מהמטבח.
"טוב," הוא עונה בצעקה חנוקה.

הוא מתיישב על המיטה, מוריד נעליים וגרביים ומצטנף על המזרן הקשיח. במשך השבוע גינזבורג ישן איתם במיטה, קרוב-קרוב אליה. כשידו המתפתלת עושה את דרכה אל מתחת לתחתונים הרחבים שהיא לובשת, החתול שולף את ציפורניו ותוקע אותן עמוק בבשרו והוא נאלץ לסגת פעם אחר פעם לקול צחוקה היבש.

"עבר שבוע," הוא מכריז.⁴

"שבוע ממה?"

"מאז שהוא פה."

"גינזבורג?"

"החתול."

"שבוע?"

"מיום ראשון."

"אז?"

"הוא אמר שבוע."

"אולי הוא התכוון בערך שבוע."

"בערך שבוע?"

"הוא מפריע לך?"

"לא. פשוט מוזר שהוא אמר שבוע."

"מצדי שיישאר פה, זה גם טוב לילדים לגדול עם חיות מגיל צעיר."

"אז אני רוצה שנארגן לו מיטה."

היא מחייכת אליו ונושקת על פיו, נשיקה לחה ורכה.

במשך כשבוע הוא דופק על דלתו של השכן פעמיים ביום ולאחר מכן נואש. גינזבורג הופך לבן בית. כשהוא יוצא לעבודה נוהג החתול להביט בו בעניו הירוקות ממרומי הקומה השנייה.

היא מסדרת לו מיטה קטנה מסל קש, מרופדת בכרית ישנה, את המיטה מניחה בחדר השינה ליד המזוודה והצידינית, שעומדות דוממות, מחכות

4 בזמן השיחה שמתרחשת כששניהם שוכבים על המיטה, הוא מנסה להיזכר מתי הפעם האחרונה שהם שכבו. בלי שהוא מתכוון לכך עולות בראשו מספר נשים ששכב איתן בעבר, וגם אישה אחת מהעבודה, שאיתה לא שכב. הוא לא שם לב אבל הוא מסמיק, גם היא לא שמה לב.

לשעה היעודה.⁵ בכל פעם שהוא מביט בצידנית עובר בגופו רעד. "העניין" הוא קורא לזה בינו לבין עצמו, היא לא ירדה מ"העניין".

הצירים מתחילים לפנות בוקר. היא מעירה אותו ומצווה עליו ללכת להתקלח, היא מספיקה לטאטא את הבית בין ציר לציר ולבשל חתיכות עוף לגינזבורג שמסרב לכל אוכל אחר. בשעה חמש וחצי בבוקר הם יוצאים מהדירה, היא אוחות בבטנה והוא מחזיק את המזוודה הקטנה ואת הצידנית הריקה.

בבית החולים מקבלת אותם פקידת הקבלה באדישות. לוקחת את הפרטים ושולחת אותם למחלקת יולדות. לאחר כחמש דקות של המתנה מגיעה אחות שמתעניינת בתכיפות הצירים, "כל שלוש דקות", היא אומרת. "הבעל רוצה להיות נוכח?" מתעניינת האחות.

"בוודאי", היא עונה, בדיוק כשמתחיל ציר חדש שגורם לה להתעוות על הכיסא.

"יש עוד זמן", מכריעה האחות לאחר שדוחפת את היד בין רגליה ומודדת את "הפתיחה". "כדאי שתלכו לטייל, זה יזרו את העניינים." הם מסתובבים שלוש פעמים סביב בית החולים, ביד אחת הוא מחזיק במזוודה ובצידנית וביד השנייה תומך בה. "זה יוצא כמה דקות אחרי התינוק", היא זורקת ללא הקדמה באמצע הסיבוב השני.

"למה אנחנו צריכים את זה?" הוא מעז לשאול, בלי לנסות ולהתחזות למי שלא מבין במה מדובר.

"כבר הסברתי לך, זה חלק מהגוף שלי ומהגוף שלו, זה מה שמקשר בינינו במשך תשעה חודשים, ואני לא רוצה שזה ייזרק באיזה פח אשפה. אני רוצה לאכול את זה, להחזיר אותו לגוף שלי, זה גם מלא בוויטמינים." "לאכול אותו?"

"כן. שנינו. מצאתי מתכון באינטרנט."

"אני לא רוצה לאכול את זה."

"ככה היו עושים פעם. ככה חיות עושות."

5 פעם אחת הבהן שלו נתקלת בצידנית. באותו רגע הוא חושב בריצנות לזרוק אותה מהחלון.

"אנחנו לא חיות."

היא נכנסת לציר חדש, חזק וכואב מקודמיו.

הלידה אורכת חמש שעות, "זמן ממוצע," מציינת האחות ומוסיפה בהסתייגות, "ללידה ראשונה." היא מבקשת שלא יזריקו לה אפידורל, רוצה "לידה טבעית", אבל לאחר שעתיים מתחרטת ומתחננת שיתנו לה משהו. מאוחר מדי לאפידורל אז היא מקבלת "קוקטיל" שעוזר רק קצת, ובשיא הכאבים כשהוא מנסה להקל עליה בעיסוי הכתפיים כמו שלמדו בקורס ההכנה ללידה היא מחטיפה לו אגרוף בבטן ומסלקת אותו בצווחות כאב. כשהתינוק יוצא היא כמעט מעולפת, הוא מחליק לתוך הידיים של המיילדת ומיד פוצח בבכי, "סימן לבריאות," מנחמת האחות.

את התינוק עוטפים בחיתול ומגישים לה. היא אוספת אותו אליה בעיניים לחות. גם הוא מזיל דמעה, קרב אליה ואל התינוק, מנשק את מצחה הרטוב ואת לחיו הקטנה והעדינה של התינוק.

"זה עומד לצאת, תתכונן."

הוא נעמד ליד המיילדת שלוחצת קלות על הבטן שכבר לא תפוחה. מבין הרגליים גולש גוש בשר אדום שנוחת אל תוך אגן מתכת שמונח מתחתיה. "זאת השליה," קוראת המיילדת שמבחינה בַּמבט, "אני בודקת שכל מה שצריך היה לצאת יצא ואז אפשר להיפטר ממנה."

הוא רק מחייך. לא מסוגל להגיד את מה שצריך להגיד, את מה שהבטיח לה. אבל היא, למרות התשישות מזהה את החולשה שלו, מרימה ראש מהכרית, ומבקשת מהאחות שתעזור לו להעביר את השליה לצידנית שמונחת מתחת למיטה.

"זה שלי, זכותי לקבל אותה."

הם מכניסים את השליה החמימה לשקית פלסטיק ואת השקית טומנים בתוך הצידנית.

כשהוא חוזר הביתה, אחרי שהיא מובלת להתאוששות במחלקת היולדות ונשארת שם להשגחה, מחכה לו ליד הדלת ביללות עצבניות גינזבורג, שקיומו נשכח. הוא מלטף את הפרווה הבוהקת שלו בזמן שזה מרחרחר את הצידנית המונחת על הרצפה.

השליה שהספיקה להתקרר מועברת בעדינות אל המקפיא, כשהוא סוגר את הדלת הוא מגלה, מוצמד למקרר במגנט של קופת חולים, דף מודפס.⁶

הוא עומד עוד כמה שניות מול הדף, קורא שוב ואז חש בקיבתו המתהפכת ומתיישב על השרפרף האדום, גינזבורג קופץ על ברכיו ומתחכך בו.

למחרת, לקראת ערב, הם שבים הביתה, היא והתינוק. במשך שעה ארוכה הם עומדים למראשותיו של היצור הקטן שישן על גבו ובוחנים את הפלא. כשגינזבורג מנסה להתקרב ולתהות על טיבו של אותו יצור שגדול ממנו רק במעט, הוא מגורש בהחלטיות. לבסוף מוותר, קופץ לסל שלו ונרדם. השבועות הראשונים לאחר הלידה מתאחדים לגוש אחד סמיך שבו יום מתערבב בלילה והשינה הופכת קצרה וקלושה. החיים סובבים סביב בטנו של היצור הקטן, שגדל להפליא מיום ליום. ארוחותיהם מפוזרות ורוב הזמן הם אוכלים כדי לצאת לידי חובה.⁷

6 450-1300 גרם שלייה

1 בצל

פלפל ירוק או אדום

כוס רסק עגבניות

חבילת קרקרים מלוחים

שן שום כתושה

עלי דפנה

כפית פלפל שחור

כפית פלפל לבן

לחתוך את הבצל והפלפל ולפורר את הקרקרים לפירורים.

להוסיף את השליה. להוסיף עלי דפנה, פלפל שחור ולבן, שום ורסק עגבניות.

להכניס הכול לתבנית. לכסות ולאפות כשעה וחצי תוך שפיכת עודף הנוזלים מדי פעם.

אפשר גם לאדות את השליה במעט שמן, להוסיף עשב לימון, פלפל וג'ינג'ר. השליה מוכנה

כאשר אינה מפרישה דם כשנועצים בה מזלג.

7 גינזבורג נאלץ להסתפק בשאריות הלא סדירות שמוגשות לו: חצי פרוסה במיונו או שוליים

שרופים של ביצת עין, גופו שהיה לפניו מלא וכבד תודות לתזונה הבריאה הולך ומידלדל

בלי שהם מרגישים בכך. פעם כשהרעב צובט את בטנו הוא קופץ על השיש במטבח ומכבד

עצמו בחתיכת פשטידה שהושארה להתקרר.

באחד מביקוריה הקבועים, ממלאה אימא שלו את המקרר בבישולים, "כואב לראות איך אתה אוכל, לא יישאר ממך כלום בסוף", ולמקפיא מכניסה שתי פשטידות. היא ממששת את הגוש הקפוא שמונח בודד בתא, "בשר קפוא מלפני שנתיים", מציינת בינה לבין עצמה.

אחר כך מתיישבת על השרפרף האדום ומזמינה את גינזבורג להתיישב עליה, "בוא חתולון, לאף אחד לא אכפת ממך, הא?" החתול קופץ על ברכיה ונועץ את ציפורניו ברכיה הדשנות.

"את לא שואלת את עצמך מה קרה לשכן?"⁸

"דיברתי איתו לפני כמה ימים."

"דיברת? הוא פה? למה לא אמרת?"

"הוא לא פה, ולא אמרתי כי לא יצא להגיד."

"אז איפה הוא? מה העניין?"

"הוא התקשר לספר שמצא את אהבת חייו בברצלונה, איזה צלם אופנה מזדקן, והוא פשוט נשאר שם."

"ככה?"

"הוא התנצל שלא יצר קשר קודם לכן, אבל הימים עפו לו."

"אז זה אומר שגינזבורג שלנו?"

"כנראה שכן. הוא גם מסר לך מזל טוב."

באחד מסופי השבוע הם אוזרים עוז ומחליטים לנסוע לנופש. בבוקר שישי כשהם עומדים לצאת מהבית נזכרים שצריך להשאיר אוכל לגינזבורג. הם פותחים ארונות בתקווה למצוא משהו אך לבסוף הוא יורד לסופרמרקט היקר שהם מחרימים בדרך כלל וקונה שתי קופסאות שימורים של בשר עוף לחתולים. הוא פותח אותן וממלא שתי קערות גדושות, בתקווה שגינזבורג יכלכל צעדיו ולא יתפתה לזלול הכול בבת אחת.

במשך היום הם לא יוצאים מהמלון והלילה עובר עליהם בשינה מופרת בדיוק כמו בבית. בדרך חזרה הוא כמעט נרדם על ההגה והיא שיושבת ליד התינוק במושב האחורי נחרדת ודורשת שיעצרו להתרעננות. הם נכנסים

8 מה שלא דובר עליו בשיחה הזאת: הגוש שהוכנס למקפיא ביום הלידה. אולי נשכח. גם המתכון שהיה תלוי על המקרר נעלם.

למסעדה כפרית קטנה ומזמינים סטייק שנלעס בשקיקה, מותר מדי פעם שובל אדמומי על הסנטר.

כשהם מוצאים לבסוף חניה, שני רחובות מהדירה, השעה קרובה לחצות והמחשבה שמחר הוא צריך לקום לעבודה מדכדכת אותו. הם נכנסים לדירה ולא מבחינים שגינזבורג לא מקדם את פניהם כמו תמיד.⁹ ריח מוזר מכה באפם, הוא מנסה להדליק את האור אבל החשמל מנותק.

הריח גובר כשהם מגששים את דרכם פנימה לעבר המטבח.
"מה קורה פה?" היא שואלת בחרדה ומצמידה אליה את התינוק הישן.
"חכי פה."

הוא יוצא החוצה לארון החשמל, המפסק של הדירה לחוץ מטה, הוא מרים אותו והחשמל חוזר, אור מגיע מהמבואה שהודלקה. הוא נכנס לדירה, פוסע לעבר האור שהדליקה, כשנכנס למטבח הריח מתנפל עליו.

הם עומדים מול המקרר שמתבוסס בדם. שבילים אדומים זולגים מהמקפיא מטה, מפלסים דרכם על הדלת הלבנה ומשם אל הרצפה.

הם עומדים כך וצופים במקרר המדמם. בלי להגיד דבר הוא פותח את דלת המקפיא. בתוך התא הקטן צף באגם אדום גוש בשר מעלה צחנה.

9 גינזבורג נעלם מחייהם מאותו רגע. זקנה ערירית שמתגוררת בשכונה מאכילה אותו יחד עם עוד כעשרים חתולים עזובים. שנה מאוחר יותר הוא נדרס על ידי מכונית ומת יומיים אחר כך מתחת לשיחים באחת החצרות.

תמיר אסולין

נפט

לפני השנה שטתי באגם נפט
על גבי השחר אני הפלגתי
והוא בוהק כפנס

חלק כמו עור היה הנפט
ואת ארכו אני פלחתי
משאיר אחרי שום קצף שום קול פכפוף

כשנסיתי לגעת חשתי רק באדים
והנימפאות היו מבריקות כמראה שחרה
מושכות אותי אל מחוץ לסירה

הילדה הבריטית

כולם הכירו את הסיפור על הילדה הבריטית. רוב ההורים לא הסכימו לדבר עליה אבל כל מי שהיה לו אח או אחות גדולים שמע עליה בלילות, בלחישה, בליווי האיום שאם לא יסתום את הפה היא תבוא ותיקח אותו אל הים. היינו מתלחשים אודותיה בכיתה או בזולה שלנו בשדה ועושים משלחות חיפוש אל החוף הצפוני. פעם, בחופש הגדול, העברנו לילה שלם ליד הסלעים והים אבל כלום לא הופיע, רק אורות רחוקים של ספינות קרב המסיירות לאורך קו האופק. ובכל זאת לא התאכזבנו. ידענו שהילדה הבריטית מטיילת רק כשהים סוער ומזג האוויר אנגלי. למי ששאל מה זה מזג אוויר אנגלי היינו מסבירים שזה: קור, רוח, עלים כתומים. גם גשם זה בסדר. ובכל אופן, לא דברים שרואים בעכו לעתים קרובות.

גם כשגדלנו קיוונו למצוא אותה. עם השנים הלך הפחד ונעלם ובמקומו בא דבר מה אחר, איזו ציפייה או סקרנות, מי יודע. אחר כך גדלנו עוד ושכחנו ממנה או הפסקנו לחשוב על ילדות בריטיות מתות והעדפנו, כנדרש, נערות עכזאיות חיות מאוד (או נהריניות, כשאלה השתעממו מחוף אכזיב או בצת ובאו לבדוק את חוף ארגמן, והתאכזבו, והפגינו את אכזבתן באיזו גבה ימנית מורמת בגועל).

אבא סיפר לי פעם שהוא ראה אותה. נסענו לאירוע משפחתי בסופו של אותו חופש גדול ישן בו עשינו לילה בחוף. אבא ראה את החוף ושאל אותי אם ראינו אותה בסוף. שאלתי את מי והוא אמר, "נו, את הילדה הבריטית." הסמקתי קצת ושמחתי שאף אחד לא יושב לידי ושאימא ואבא מסתכלים על הכביש. העניין הביך אותי מעט, חשבתי שהסתרתי יפה את הסיבה לזה שנשארנו כל הלילה על החוף. זה בטח איתי, חשבתי, הרי איתי מספר לאביו הכול ואבא שלו ואבא שלי עובדים ביחד במפעל. לאבא עניתי שלא, לא ראינו אותה.

"טוב, זה ברור שלא," אמר לי ואימא מרפקה אותו בהיסח הדעת, צוחקת לעצמה.

"למה ברור שלא?" שאלתי ואבא הוריד הילוכים לקראת רמזור. אהבתי את הפעולה הזו, את ההאטה המאורגנת היטב.

"הילדה הבריטית לא באה כשמחפשים אותה."

שאלתי אותו איך הוא יודע, ולעצמי חשבתי, מה הוא יודע בכלל על הילדה הבריטית, מה לו ולילדות בריטיות.

"אתה לא תאמין," אמר, "אבל אבא שלך ראה את הילדה הבריטית כשהוא היה ילד בעצמו." טוב, באמת לא האמנתי, אבל סיפור זה סיפור ונתתי לו לספר. הוא אמר שערב אחד הוא רב עם החברים שלו באיזה עניין שהוא כבר לא זוכר, אבל הוא זוכר שהוא רץ מהם בוכה ואחרי כמה רחובות הפסיק לרוץ והפסיק לבכות ופשוט הלך עד הים.

"ובים, לא רחוק מהבית של סבתא, בין הסלעים ראיתי ילדה בשמלה שחורה ושיער מסורק ואני זוכר שהיתה הרבה רוח והשמלה התנפחה לה כל הזמן והיא סידרה אותה בידיה כל הזמן, הורידה אותה בחזרה."

פה אימא שמה לו יד על הזרוע, אולי בגלל הדרך ואולי בגלל הסיפור. אי אפשר לדעת עם אימא. בכל אופן הוא המשיך, בזמן שחצינו את כל הקריות. "הלכתי אליה כי היא נראתה לי ילדה מעניינת. וכשהתקרבתי היא התרחקה ממני קצת ונכנסה בקצות הרגליים אל הים אבל זה לא הפריע לה. קראתי לה - היי, ילדה, חכי רגע - אז היא הסתובבה אלי ושוב המשיכה ונכנסה לים עוד יותר וכשרצתי אחריה נפלתי אל הסלעים, וכשקמתי--"

"היא כבר לא היתה," אמרה אימא והבנתי שהסיפור הזה הוא לא לרוחה. לפעמים, כשאבא שוב היה בגמילה, היא היתה מזכירה את הילדה הבריטית. וזה היה מוזר כי לפעמים ניסחה את זה כאילו כל העניין היה רמז מטרים לרעות המחכות לתורן ולפעמים ניסחה את זה כהוכחה לכך שהוא לא אבא רשע. וזה בסדר, כי הוא לא.

גם אני ראיתי את הילדה הבריטית כשלא חיפשתי אותה. היא כבר לא היתה ילדה, אלא בת גילי. בת גילי הבריטית. הייתי בן עשרים וחמש והייתי חולה מכל העניין הזה של גיל עשרים וחמש. לא טירוף סמוי ומחלות נפש שוליות, או - להבדיל - נישואים חטופים או טיסות רחוקות, כמו שאר החברים שלי, ולא סמים וסיגריות כמו אבא. זו היתה מחלה גופנית בעיקרה; חולשה וחיוורון ועייפות כזו שגם שלוש עשרה שעות שינה לא השביעו אותה. עוד גרתי עם אימא ואימא עוד גרה מול הדירה של אבא. ניסים ואבי כבר התחתנו ושירז וצביקה, התאומים, היו כבר לקראת סוף התיכון. והיה

לי אות מופת תלוי על קיר החדר ופצע כניסה בקרסול. הייתי מלצר. זה לא היה לפני כל כך הרבה זמן.

יצאתי לטייל ברחוב. כל בוקר אימא היתה פותחת לי את התריסים של החדר וצועקת עלי שאלך למצוא קצת שמש, שהעייפות הזו היא כי חסר לי ויטמין די וההורמונים שלי חולים. והייתי צועק שעבדתי עד מאוחר, שתיתן לי לישון. לא נתנה. אחרי שעה או שעתיים הייתי מגרד את עצמי מן המיטה, איבר אחרי איבר. הייתי יושב עם קפה וסיגריה בסלון והיא היתה גונבת ממני סיגריה, שהרי הפסיקה לעשן והתאומים עוד היו בבית הספר, ושאלה מה אעשה היום. אף פעם לא עניתי לה. היא היתה שואלת אם אני רעב ואף פעם לא עניתי לה אז היא הגישה לי את האוכל אל שולחן הקפה של הסלון וחיכתה שאוכל. אחר כך הייתי אוכל ורואה טלוויזיה והיא היתה מספרת לי על אבא ועל מה שלומו ואיזה דברים מפגרים הוא עושה ואומר. וכל פעם הוא רצה לגור איתנו והיא מנתה בפני את כל הסיבות ללמה זה לא יקרה.

אותו היום לא היה שונה מכל הבחינות האלה. אותו ריטואל – עכשיו אני מבין שבדיוק ככה היה צריך להיות, אחרת לא הייתי רואה את הילדה הבריטית. כמו תמיד אחרי האוכל יצאתי לרחוב כדי לרצות את אימא ולעשות לעצמי ויטמין די מאור השמש. זה היה בימים שהקיץ מתחיל להיות פחות החלטי ומתכסה בעננים וברוחות קרות ומגרש אותן מהר וקורא להן שוב. וכשיצאתי היה מעט חשוך ומעט רוח. היה לי קר אבל הלכתי בכל זאת. לא שמתי לב לאן אני הולך אבל ידעתי שכל הרחובות מובילים אל הים, ושמעתי עורבים מסביבי והסתכלתי והם היו כמעט על כל הבניינים. אף פעם לא ראיתי כל כך הרבה עורבים. על המרפסות והחלונות וחבלי הכביסה של כל הבלוקים שמסביבי.

ליד החוף עשו בינתיים, עם השנים, טיילת נחמדה שזוגות ואימהות בעגלות אהבו להשתעשע בה. ללכת לרוחבה ולסגת. לשבת על הספסלים מול הים. לעשן, לדבר. לפעמים היו בה ילדי פנימייה במדים, שותים ומעשנים בגניבה. אבל באותו היום לא היה שם איש. אולי איזה דייג, אבל רחוק מאוד. והרוח, כמובן. והעננים המחביאים את השמש כמו מחקים ליקוי חמה. אבל היתה תכונה כלשהי, איזו התרחשות. זה היה בעורבים שאחזה בהם תזזית. הם קראו ועפו מפה לשם, עפים ונוחתים ועפים ונוחתים. מתיישבים עורב ליד עורב ומהר נפרדים עורב מעורב וחוזר חלילה.

ירדתי אל הסלעים והם התקבצו סביבי מי באוויר ומי על הסלעים ועל

השלוליות שבתוכם. הים כבר הרגיש את הירח והחל להתמתח לקראתו ולהמהם אליו ניגון פרטי. והעורבים קראו, והעורבים הכו בכנפיהם, והעורבים הניפו את מקורם בזוויות משונות והעורבים הביטו בי וקראו אלי, שחורים ולבנים ועיניהם שחורות כולם. מקור מכוער. הים היה בגוון אחר מזה שאני מורגל בו. כחול־ירקרק, כפי שהוא נצבע לקראת הסערות של החורף וגליו רבים וחזקים. היום הוא לא סער, ובכל זאת. ופתאום העורבים עפו ממני ונסעו רחוק יותר, סמוכים־סמוכים, כמעט כמו איש אחד שראש לו וגוף ומלמלה. ונעלמו אחרי סלע גבוה וזקוף.

הלכתי אליהם, נרטב מאדוות קטנות ומהשלוליות שנקוו בסלעים. ושם היא היתה, במקומם. ישובה וירכיה מקופלות לעומת בטנה, ראשה מונח על הברכיים. אישה־נערה, בת גילי. ישנה. שיערה הערמוני חלק אבל גם בו אדוות של סירוק מוקפד. אמרו עליה שהיא היתה בתו הקטנה של קצין משטרה בריטי שעבד פה במפקדה הסמוכה ושהתאבדה בים ביום הולדתה השביעי עם אבנים בכיסי שמלתה. ואף אחד לא ידע לספר למה התאבדה. לי היא נראתה דווקא שלוהה. כה קרוב הייתי אליה ששמעתי את נשימותיה. כמה חיוורת שהיא.

היא התעוררה ולא נבהלה. כמו ציפתה למצוא אותי. עלה בי פחד שתלך ממני, שתברח. שאמעד ואפול פתאום וכשאפול תיעלם לי. אבל היא לא ברחה אלא נעמדה על רגליה. הזדקפה גבוהה ושמלתה השחורה מתנפחת ברוח סוף הקיץ המתחזקת ובידיה היא מרגיעה אותה והולכת אל תוך הים, מסמנת לי שאבוא. יכולתי לשמוע אותה אומרת לי בוא, בוא איתי, בלי קול – בשפתיים סגורות מחייכת חיוך של מתים. של השלווה שמביא איתו סוף הדברים.

היא נכנסה אל הים ונכנסתי אחריה. כל גופה היה בתוך המים. לא הרגשתי את הכפור, לא הרגשתי שעצמותי נדחסות אל תוך עצמן כדי לא להיסדק. היא חייכה אלי מעל פני המים. בוא, בוא אלי. ואם אבוא אלייך, מה יהיה אחר כך, שאלתי. בוא, בוא וראה. שחיתי אליה והיא התרחקה ממני ובכל פעם ששחיתי היא שוב התרחקה. ושמעתי אותה אצלי, בוא, בוא איתי. אבל כבר לא היה לי כוח וניסיתי להגיד לה, לבת גילי הבריטית, בואי את אלי, ושריך התרפו בי והעורבים ניגנו מהחוף וחשבתי שאין בי עוד כוח. חשבתי אליה, כמה נעים זה לשקוע, והרגשתי את הסכמתה.

מון אָמור

מוקדש למרגריט דיראס

התמונות הגיעו יחד עם החדשות. גל מים עכור מתקדם באטיות, כמעט ברוך, מכסה שטחי אדמה רחבים, עוקר בתים מיסודותיהם, סוחף על גבו מכוניות וספינות הפוכות, מציף שדות וכפרים, במי הפיצה הצמיגית והשמנונית שהיו פעם, לפני שנולדה ההיסטוריה, הים הקדמון, שממנו צצו אייה של יפן.

לא סתם כך הגיחו האיים מתוך האוקיינוס הלוהט – על גבי גשר מרחף בשמים עמדו אז שני אלי הבריאה היפניים, זכר ונקבה, טבלו את חניתם המעוטרת בנזול הכהה והמהביל עד שנתזי החומר המוקשה, שדלו מתחתית הים, יצרו במים את שרשרת האיים.

אני יושבת ומתבוננת בטלוויזיה היפנית שלי. שערי הארוך חפוף ואסוף במגבת רכה, תנור בוער, אפילו שכבר מרץ. קר השנה, קור מאוחר. אני מדמיינת את היפני הראשון המספר בשפתו הקדמונית את סיפור הבריאה, משחזר בדבריו את התמונה החיה שחוהו בבעתה, דומה מאוד לתמונה הממלאת ברגע זה את המסך. יפן נראית עכשיו ריקה מאדם. רק באמצע השבוע שלאחר מכן הם מתחילים להגיח מתוך ההריסות, תינוקות בזרועותיהם, פניהם מאופקים, אינם מסגירים את האימה, אבל עיניהם אומרות שאת הרע מכול כבר ראו.

אחרי ימים נוספים מתחילה הבהלה בשדה התעופה. הכורים בוערים, דליפות רדיואקטיביות מאיימות על האוויר, על המים, על האדמה. אני עוקבת אחרי אלפי בני אדם, צובאים על דלפקי חברות הנסיעות בחיפוש אחרי כרטיסי טיסה אל מחוץ ליפן, תולים עיניים מודאגות בדיילות אפורות מדים במטפחות צבעוניות ששערן אסוף בקפידה לאחור. ילדים חובשי מצחיות, תינוקות רכים בזרועות הוריהם, צעירים בשיער כהה וחלק, פניהם מכוסים במסכות בד בהירות. כל אחד מהם היה יכול להיות הבן שלו. שלו ושל אשתו. מה אני יודעת, הם כל כך דומים זה לזה היפנים. דומים, אלא אם

כן את מכירה את מגע עורו החלק של אחד מהם וכבר לעולם לא תתבלבלי בינו לבין יפני אחר. את גמישות חוליות עמוד השדרה שלו, המזדקרות מתוך גבו הרך, את יכולה לדמיין גם כשהוא לבוש בסוודר תכלת ומעיל חורף בהיר, אלפי קילומטרים ממך, עשרות שנים אחרי שהאדמה פערה את פיה לראשונה והוא הגיח מתוכה בדיוק בשבילך, ברגע הנכון, שאפילו אלי הבריאה היפניים לא יכלו לדמיין.

יכולתי להשיג את מספר הטלפון שלו. דאיג'ירו סאקיטה, הם היו מוצאים אותו בשגרירות. יכולתי לטלפן אליו ולשאול אותו אם הוא מבוהל ממה שקורה סביבו. אם הוא מתאר לעצמו שכבר שבוע ימים אני עוקבת בדאגה אחרי תצלומי השמות שמחולל בארצו הטבע שהוא כל כך מעריץ. הוא שאמר לי פעם, לפני שנים רבות, שיבוא יום שבו לא נזכור עוד את מה שאיחד אותנו פעם, דווקא הוא יזכור אותי, וכמו אז יגיד לי בצרפתית במבטא יפני כבד: לא ראית כלום, לא ראית כלום.

ראיתי הכול, אומר לו.

לא ראית כלום, הוא יחזור בשקט, בהיגוי כמעט מכני. כמו בסרט שלנו, אז, כשהוא היה צעיר כמו בנו היום. הסרט, שהיה גזור על פי מידותינו, וחיכה להיות מוקרן בשבילנו באולם החשוך של האודיאון בפריז, חיכה שנמלא את סדקיו בסיפור שלנו, עד שאי אפשר יהיה להפריד בינו לבינינו.

הוא הכיר את הסרט זמן רב לפני. כשהציע בערב חורפי אחד – המדרכות היו מבריקות מגשם והנעליים שלי מועדות להחלקה – שנרוץ מהר וניכנס לקולנוע, זה היה בעיקר למעני. בגלל הסרט הזה החליט ללמוד צרפתית ולהגיע לפריז, אמר לי כדי שאשתכנע לרוץ בגשם מפתח המטרו ועד לכניסה המקורה לבניין.

ידעתי עליו מעט מאוד. ידעתי שהוריו האמידים מטוקיו מצפים שסיים את לימודי האמנות בפריז, כדי שיוכל לנהל את הגלריה המשפחתית ולעדכן אותה באמנות אירופית בת זמננו. ואכן הוא למד בשקידה את תולדות האמנות הצרפתית במכון לאמנות וארכיאולוגיה של הסורבון.

אבל האמנות הזאת נראתה לו ישירה מדי, בוטה, חצופה ללא סיבה. משיחות המכחול הפראיות שזיעזעו את העולם והכריזו מאה שנים קודם לכן על הולדת המודרניזם, נראו לו מיותרות, גסות, פתטיות. רעיונות טובים אפשר להביע בפחות צבע, בפחות מילים, בפחות מחוות, אמר. בן אדם הוא לא טבע, הסביר לי דאיג'ירו, שאז עדיין לא קראתי לו מון אָמור. בן אדם לא

בוער כמו הר געש, הוא לא קוצף כמו גלי הים, הוא לא מתפרץ כמו הרוחות.
בן אדם מתבונן. הוא רואה. הוא רואה הכול והוא זוכר.
אני הישראלית הראשונה שהוא פוגש בחייו, בקורס לתרבות צרפתית. בוקר
אחד הוא מתיישב על הכיסא לצדי וכותב לי על פתק קטן בכתב צרפתי ללא
דופי: האם כל הבחורות בארצך עצובות?
הרבה יותר ממני, אני עונה לו על גב אותו פתק, ומחייכת.
יש לך תירוץ טוב? הוא מחזיר לי באותיות זעירות.
אני לא עונה.

חייבת להיות סיבה הוא כותב לי שוב.

אני תולשת דף ממחברת הצרפתית שלי וכותבת בצרפתית: Je suis almana,
אחר כך אני משנה, Je suis almanat milkhama, המילים יוצאות ממני
בקלות מפתיעה, אולי מפני שברור לי שהוא לא יבין, וסודי יישאר חתום.
דאיג'ירו מתבונן במילים הלא מוכרות בשוויון נפש. זה יכול להשתנות, הוא
משיב לי.

לא, אני כותבת לו, אלמנת מלחמה זה לכל החיים.

שום דבר לא נמשך לכל החיים, כותב דאיג'ירו. הכול משתנה.

באולם הקולנוע הקטן והחשוך הוא אוחז בפרק כף ידי בעדינות, כמוודד את
פעימות לבי.

זר קוצים בהיר על רקע כהה מופיע על המסך ודאיג'ירו לוחש לי בחשכה
שזהו איננו זר קוצים אלא מקבץ של אלפי איים באוקיינוס השקט, שבהם
ערכה ארצות הברית ניסויים גרעיניים, ותושביהם פונו לאיים אחרים.
עכשיו מופיעים על המסך האפל גבר ואישה. למעשה רואים רק את חלקי
גופם מחובקים ומפותלים זה בתוך זה, זרוע, כתף, כף יד, מתנועעים ללא
הרף. עורם מכוסה אשכולות של אבעבועות זעירות, כמו אגלי טל או זיעה,
או אָפּר או גשם, ואז הם מתחלפים בעור רך וחלק של גבר ואישה, אחד מהם
כהה והשני בהיר יותר, ואי אפשר לדעת מי הוא מי, וברקע מהדהד משפט
בצרפתית במבטא של גבר יפני:

לא ראית כלום בהירושימה.

כף ידו החלקה של דאיג'ירו מרפרפת מעלי כפרפר לילה.

ראיתי את בית החולים, אומרת הצרפתייה בֶּסֶרט.

לא ראיתי בית חולים בהירושימה, עונה הגבר בקול חדגוני, ודאיג'ירו ממלמל
את המילים יחד איתו.

הייתי ארבע פעמים במוזאון, ראיתי את תמונות הזוועה, היא מתעקשת. איזה מוזאון יש בהירושימה, עונה דאיג'ירו, מקדים את הגבר מהסרט, לא ראית כלום.

על המסך מופיע אהובה הִירוֹי של האישה הצרפתייה, החייל הגרמני, אהבתה הראשונה מגיל שמונה-עשרה, איתו עמדה לברוח למקום הולדתו, בכוואריה, בדיוק ביום שחרור העיר משלטון גרמני. עכשיו הוא שרוע על האדמה, בקרבת כפר ילדותה. כשהיא מגיעה אל הגשר, מקום המפגש שתיכננו להם, שמחה ונרגשת מוכנה לנסיעה, הוא נושם עדיין. מישהו ירה בו. סך הכול הוא חייל גרמני, ועל אהבה אסורה כזאת שניהם משלמים, הוא בחייו והיא בכבודה. עד שהיא מגיעה הוא כבר מאבד דם רב, וגופו מתקרר מרגע לרגע. דאיג'ירו כורך את זרועו סביב כתפי ומחזיק בי חזק, חושש שאקום ואברח מהאולם החשוך. הוא יודע בעל פה את מה שתגיד עכשיו האישה הצרפתייה, ותומך בי עוד לפני ששומעים את קולה:

נשארתי ליד גופו כל היום ואחר כך כל הלילה, היא אומרת. אהה, עד כמה היה מותו ממושך. מתי אירע רגע מותו? אין לי מושג מדויק. הייתי שכובה על גופו, כן, רגע מותו חמק ממני מפני שגם אחר כך לא מצאתי אפילו הבדל דק בין גופו המת לבין גופי. בין גופו המת לבין גופי יכולתי למצוא רק קווי דמיון... דאיג'ירו מהדק את חיבוקו.

אהובה הפצוע שרוע על האדמה ליד הגשר שמחוץ לכפר, אהובי הפצוע מיטלטל על גבי האלונקה שאוספת אותו במדבר הגדול ונעה במהירות, על כתפי חבריו, אל עבר ההליקופטר. הוא עדיין נושם, אחרי שעות של המתנה בשמש המסנוורת, לעזרה שתגיע, כך סיפרו לי. איש אינו יודע מתי התרחש רגע מותו. נפשו נפרדה מגופו בקול דממה דקה אי שם בשמים בדרך שבין סיני לבית החולים בבאר שבע, לבדו על האלונקה המוכתמת בדמו, ברעש המנועים מחריש האוזניים. עד שהגעתי מתל אביב באוטובוס המזדחל של תקופת המלחמה, כבר כוסו פניו בסדין לבן ולא הותר לי אפילו להציץ בו. עשרות חיילים כאלה יש להם עכשיו, סליחה גברת, אבל אי אפשר להתעכב על כל חייל. את משפחה?

כמעט משפחה, אני עונה, כמעט, אם לא היתה פורצת המלחמה הזאת, אם לא.

אחר כך אני יורדת עם הצרפתייה למרתף, בולעת את צעקותיה-צעקותי, מגרדת איתה את הקירות בניפורניים, עד זוב דם, וכשהיא שואלת בקול

שקט, חסר עתיד: איך מתגברים על כאב כל כך חזק, אני בוכה יחד איתה באולם החשוך.

אנחנו יוצאים שוב אל הלילה ואל אורותיו המרצדים של בולבר סן ז'רמן. דאיג'ירו אומר לי: לפחות לא גילחו לך את הראש כמו שעשו לה. אני לא מבינה. עדיין לא מכירה את המילה "גילחו" בצרפתית. הראש, הוא אומר, השערות. אני עצמי גזרתי לעצמי את השיער, אני מספרת לו. בלוויה הצבאית החפוזה שנערכה למחרת, כבר הייתי בשיער קצוץ. כמו היום. עד הקרקפת. יום אחד תפסיקי לקצוץ אותו, הוא יגדל ויהיה ארוך ויפה, הוא מבטיח לי. אני מהנהנת בחוסר אמון.

יום אחד לא תזכרי למה את עושה את זה. כבר לא תהיה לך סיבה.

בימים הבאים אני מלווה אותו לאוניברסיטה ברחוב מישֶׁלָה, ומחכה לו בגני הלוקסמבורג. משם אנחנו נוסעים את כל הדרך באוטובוס ובמטרו ועולים ברגל שבע קומות ל"חדר המשרות" שלי ברובע העשירים. במיטה הצרה ממשיכות מילות הסרט לזרום דרכנו. מעולם לא ראיתי עור כל כך רך וחלק כמו העור שלֶךָ, אני אומרת לו, והוא אומר, את כמו אלף נשים יחד. אני לא יכולה להגיד שזה לא מוצא חן בעיני להיות אלף נשים יחד בשבילֶךָ, אני משיבה לו, זה מטורף איזה עור יפה יש לֶךָ.

מי אתה, אני אומרת, אתה הורג אותי, אתה עושה לי טוב. אתה הורג אותי, אתה עושה לי טוב... טְרוֹף אותי, עוות אותי עד כיעור. ודאיג'ירו עונה לי: את יפה, את גם מכוערת.

מותו הפתאומי של אביו בטוקיו נודע לנו בבוקר שבו אנחנו מתכננים לנסוע יחד לטייל על גדות הלואר. אימא שלו דורשת שיחזור מיד הביתה. עכשיו אני לומדת ממנו ששם, בבית, ממתינה לו ארוסה, שהועידו לו הוריו. לא סיפרת לי עליה.

בשביל מה, בואי איתי לטוקיו.

לא, אני חוזרת לארצי בתום השנה, באתי הנה כדי להתרחק, ובסוף השנה ארצה להתקרב שוב.

את הערב האחרון לפני נסיעתו אנחנו מבלים יחד בשדה התעופה באורלי, שעות רבות לפני מועד הטיסה. האולמות המוארים מתמלאים באנשים

ומתרוקנים מהם. הכול מתנהל בשקט ובסדר קבוע, התורים משתרכים, אנשים יוצאים ליעדים בינלאומיים במתינות עייפה.

בואי איתי לטוקיו, הוא חוזר ומבקש, אני לא יכול לחשוב שאעזוב אותך, שנמות בלי שניפגש שוב.

לא אוכל להתרחק מאהובי המת הקבור שם, אני משיבה לו. אהובי המת שפעם חשבתי שלא אשכח לעולם, ועכשיו אני שוכחת. אני מספרת לך עליו ושוכחת.

גם אותי תשכחי, אומר דאיג'ירו, ואני אשכח אותך. יגיע זמן, שבו לא נדע עוד לקרוא בשם למה שמאחד אותנו. שמותינו יימחקו לאט-לאט מהזיכרון שלנו, עד שייעלמו לחלוטין. בואי איתי.

אתה יודע, זה בלתי אפשרי אפילו יותר מהאפשרות להיפרד ממך. הניסיון שלו להחזיק בנו. ההתנגדות שלי. הפסיביות שלי. ממש כמו האישה בסרט, אני כבר שוכחת אותך, תסתכל איך אני שוכחת אותך, תסתכל עלי! בואי איתי לשנה, הוא עדיין נלחם בשכחה, יודע שאי אפשר להביס אותה. לא. לחודש, לשבוע. תני לנו זמן.

זמן למה, אני אומרת, זמן לחיות? זמן למות?
זמן לדעת.

אין דבר כזה זמן לדעת, מון אמור, את כל מה שצריך לדעת אנחנו כבר יודעים, ואולי ידענו עוד לפני שנפגשנו.

הייתי מעדיף שתמותי איתו במלחמה, הוא אומר בשקט בקול מתכתי. גם אני, אני אומרת, אבל לא מתי.

תמיד תהיה לנו פריז, הוא מפתיע אותי.

אתה בסרט הלא נכון, אני צוחקת.

סיונרה, הוא מחייך חיוך דק כמו צל.

שוב הסרט הלא נכון.

אנחנו סוטים מהסרט שלנו, אנחנו חורצים דרך משלנו במה שיהפוך לזיכרון הפרידה שלנו. אנחנו מרשים לעצמנו לחייך. לא כמותם. הם לא חייכו אפילו פעם אחת.

שמך יהיה הירושימה.

ושמך יהיה מון אמור, עד שתבוא השכחה.

את לא מכירה את השכחה.

גם אתה לא.

והשכחה באה, כמו גל מים עכור ואפל, ונער צעיר אחד, פניו מכוסים מסכת בד בהירה, במעיל קל, בכתפיים דקות כמו כתפיו של מֹן אמור, יכול לצוץ מתוכה לרגע אחד, אולי לשבריר של רגע, אולי אפילו לא זה, ולעצור את העולם ממסעו המתוכנן מראש כדי לברוא עולם אחר, רגע לפני שהכול יחזור לקדמותו, ורק האוויר עדיין יהיה מוקרן, בחומר בלתי נראה, שיישאר שם עוד שנים רבות אחרי ששום דבר אחר כבר לא יישאר.

אין לזה צורה

גם בשפּע הגדול צריף רעב גדול יותר
וגם כאב בלי נחמה. כמה קרוב לסוף
הממשי צריף להיות כדי לראות הבזק
איכות? מטריד לחשב על ימים של עשר
שנים ועשרה קילו פחות מזה. גם אז, גם
שם, נכתבו כמה דברים. באצבעות האלה
בעקרון. אין לזה צורה. נשים מתחמקות
בלילה. וגם הערה הקלורי של הבירה
והחצילים במיוזן כבר לא, אבל עם טחינה
כן. וגם הרומני. לגברים אחרים יש יותר
שער וגם בטן שטוחה מהממצע וגם אותו
מבט. בינתיים, נכנע לשפּע הגדול.
זה לילה שלא נכתב בו דבר.

חבל

צולעת מראשיתה היתה, והמשיכה לדדות עד סופה, מקצה הזינוק הכושל אל קו הגמר הדומם כבר נמתח החבל שלה. סיפור נופל, באמצע החבל יש נקודת שפל שמשחררת את המתח מעט, מציירת חיוך אחד מיני שהעלה האב על פני רבים. ואולי החבל שלו בכלל פרום? אז בתו מנסה לאסוף את סיבי הפשתן הפוצעים וללפף אותם מחדש. במקום השכוחים תוסיף לטוות סיבי מרשתת, או אפילו נימי דמיונות עטויי משי ובלבד להשלים. מהיכן מתחילים?

אפשר באובדן, אבל היו הרבה אובדנים: ראשית אבד הזיכרון בהדרגה אוטמת, עוד תא ועוד תא מת, רק התאים החשובים באמת צפו על פני הגויות. כך צפה התמונה שעד סוף האמת הכוזב נשא בכיסו קרוב ללב. בתמונה הוא ניצב על מבנה ברזל צבאי, רגליו לפי שעה אורכן שווה, שפופות, מניח ימינו על כתף הטריפוליטאי העומד עדיין שתיים על האדמה, ושמאלו על כתף הטוניסאי שיושב על מבנה הברזל כבר לא נוגע. שלושה לובשי-מדי-חיוכים, תמימים שאינם יודעים, רק כומתה לראשם, זה בזה נוגעים. מקלען אחד בראש ומתחתיו מקלענים שתיים ושלוש. יום יבוא והתמונה תתהפך.

שְׁבָעָה, שש אחיות ואח אחד עם אמם יושבים. המנחם מגיע צולע גם הוא, או לפחות כך אומר זיכרונה הפיסח. מותח לאוזניהם סיב אובד קרב, ונקודת ציון עליו: "היה זה במאי 1951, לְפָקוּדָה הנחתי את רכב איסוף הפצועים אל עמק המתים, בואכה הַחֹלָה. גיששתי באין תנועה, לפתע פרפור גסיסה קרא לי, לא לשווא. הבחנתי בשתי גופות (טוניסאית וטריפוליטאית, זאת יודעת היא עכשיו) ברטט אחרון מנסות להיאסף." יש אל אין? "מִתְחַתֵּן, בְּשֹׁתָהּ, שכב והמקלע ברגלו, הכרה אין לו. נמהר נשאתי אותו לבית המאחים. רגע לפני פרידה הכרתו חוזרת, 'מי אתה?' 'משה נגר', השבתי."

"חודשים חלפו", קולו ממשיך למתוח, "ואני בתחנה בכניסה לבירה, שמאו היתה כלא היתה. מבט ארוך חודר דרכי, עיניים צעירות נשענות על מקל

זקן. 'אני מכיר אותך?' חיוך, יד מושטת. 'אני משה נגר, תנועת יד אלימה לעבר הפנים מלונה ב'האבל עליך', "הבעת סימן עלבון, שואל, "למה האבל עכשיו? 'למה לא השארת אותי למות, כמה כאב סבלתי בגללך. "'

סיב עבר ילדותה - האב מעשן אותן בשלשה מסודרת לעת ערב - שוטח לפניו סליל שנצרב בזיכרונו ומתנגן מאז שוב ושוב: "חצי שנה שכבתי בבית החולים. הימנית שהמאג חדר לתוכה התקצרה. השוק נכנס עד לפה, מצביע מעל הברך. "כל בוקר הם מתחו אותה, כאבי תופת, רק בערב יכולתי לעשן. מאז ועד היום רק שלוש בכל ערב." אחר כך יבוא מוחק הזיכרון והשרשרת תלך ותתארך, עד שימחק גם את התא שמזכיר איך.

סיב אחרון, נזכור את כולם, האומנם? קרב תל מוטילה, מגדל בבל, תקומת ישראל. כבר אז ותאי זיכרונו עליו, קפה אחרון לפני קרב, שתי בדמות סמיר עם הסורים במוצב, לפחות כך סיפר בחייו. מאוחר יותר גם בן-גוריון הצטרף לדבריו, כדורי הסורים שפגעו בו עצמו חזרו אל היורים והרגו אותם באלפים, כי על פני תאי זיכרונו המתים הפך למלאך בעודו בחיים.

מתחילה למתוח חבל לתלות עליו סיפור. לא שוכחת ליצור באמצע נקודת שפל, לשחרר את המתח מעט, לצייר חיוכים, לפחות על פניה, אחד.

טבת תשע"ה

אלפי גלברד

*

תָּכַף יִפֹּל שׁוֹב הַחֹם הַמְּעִיק
וְאֵז כֶּבֶד לֹא אוֹכֵל לְחֹשֵׁב.
הַמְּרָאָה תִּזְלַל מֵעֲלֵי
וְאוֹכֵל רַק לְהִבִּיט
בְּאֲדֵי הַפֶּסֶף הָרַעִילִים
מְרַקְיָבִים אֶת הָאֲגָסִים הַשְּׂמֹנְמָנִים
שְׂמֹתֶעֶרְסֵלִים תְּמִימִים בְּקַעְרָה
בְּזִמּוֹן שְׂנִמְשִׁיד: לְשַׁעֲשַׁע זֶה אֶת זֶה.
בְּרִגְעִים שֶׁל חֲלִישָׁה
לֹא מְדַבְּרִים.
הַמְּלִים לֹא מְשִׁיגוֹת יוֹתֵר –
הֵן מְפֹשְׁרוֹת וּמְתַאֲדוֹת בְּדֶרֶךְ.
אֵז רַק צוֹחֲקִים.

'למה קהלת, שאומר: 'הכול הבל', בכל זאת כותב את קהלת?'

ריאיון עם המשורר זלי גורביץ'

לפני הרבה שנים נהגתי לשבת בחדר ולהאזין לאמני רוק גדולים – הנדריקס, קלפטון, פינק פלויד, רובים ושושנים, פרל ג'ם ודומיהם. התחושה שעלתה בי תמיד היתה ערבוב של הערצה והערכה לעומת צער ופספוס. צער על כך שפיספסתי את הדור שלי, צער על פספוס מקומי הגיאוגרפי וצער נערי: על כך שפיספסתי את הייעוד שלי. תמיד היה ברור לי במקומות חבויים שנועדתי להיות סולן להקת רוק, אבל את הכלים האמורים לעבור דרך הגרון לא קיבלתי.

כשנפגשתי עם המשורר זלי גורביץ' לשיחה בבית קפה קטן בתל אביב, לא הרחק מביתו, נשבה בי רוח נחמה ותקווה חדשה. דרכו נודע לי שמוזיקה אפשר ליצור גם דרך השפה הכתובה, שכן, כמו שהוא מסביר, השפה הכתובה היא שלל של אלמנטים: של מנגינה, של זמרה, של פילוסופיה, של שיחה – וכולם טובעים ושוחים, נטבעים ונצבעים, אלה בתוך אלה, ותפקידו של המשורר הוא להשיג "אובדן שליטה בתוך שליטה מוחלטת" על כלל הרכיבים, עד אשר נוצרת "תנועה עומדת במקום".

הדבר שהכי התבלט בו בעיני (ואולי מתוך הזדהות סובייקטיבית) הוא הילדיות (להבדיל מילדותיות) הנשקפת מעיניו. בהרף משפט הוא עובר ממסך של רצינות ונוקשות לשמחה מנצנצת ולשפת גוף מרקדת. כאשר הרוח מתיישבת עליו הוא נעשה נלהב מהדברים שהוא דובר בהם, גופו של המשורר מופיע, ופניו נראים כאילו הם עוסקים בזמנית ביצירה ובגופה לעצמה. את רוח הילדיות והשובבות שלו, יחד עם החשיבה הביקורתית המפרקת והמרכיבה מחדש, הוא מעביר לשיריו ויוצר סגנון ייחודי, משחקי ומתוחכם בזמנית.

הוא כתב ארבעה עשר ספרים, חלקם ספרי שירה וחלקם ספרי עיון, היה ראש המחלקה לסוציולוגיה ואנתרופולוגיה באוניברסיטה העברית, שיחק

בתפקיד ראשי בסרט "ריקוד בוויטרינה", וגם, כאמור, ישב בבתי קפה. על ספרו פסוקים (הליקון, 2012) כתב עורכו, דרור בורשטיין, שזהו "אחד מספרי השירה היפים ביותר בעברית שקראתי".

הנדנדה / זלי גורביץ'

יִשְׁבְּתִי לְבֶד
כְּאֶדָם מְכַבֵּד
אֶךְ בְּפָנַיִם הַתְּנַדְנֶדְתִּי
בֵּין נֶעַ לְבִין נָד
אֲז אֲשֶׁה כְּלִבִּי
אֶמְרָה בּוֹא אֶהוּבִי
וְאֵת כָּל נְדָנְדָךְ
שִׁים בֵּינִי לְבִינֶךָ
אֲנִי אֶתְנַדְנֶד
וְאֵתָה תִתְנַדְנֶד
וּבַיּוֹם וּבַלַּיְלָה
נַעֲלָה וְנָרַד

(מתוך הא ודא: החיה היחידה, הקיבוץ המאוחד, 1996)

איך הגעת לכתיבה?

בגיל שמונה פירסמתי שיר על ביאליק ברבר לילדים. כנראה שהרשימה אותי מאוד הדמות של המשורר. אני לא זוכר איזה שיר זה היה, אולי שיר שלו שלמדנו בזמנו. מאז לא הפסקתי. התעסקתי גם במשחק, בציור, במוזיקה. מבחינת הסביבה והמשפחה הייתי חריג, לא היו לי שותפים. תמיד התעניינתי בתחום היצירה – כל דבר שאפשר לקחת וליצור משהו אחר. אבל התחום של הכתיבה, שיש בו מהפה ומהיד, נשאר. זה דבר לא ברור שלקח לי שנים ארוכות לברר. המשיכה לשירה והניסיון לכתוב, לפרסם, לעשות את מלאכת השירה על כל אגפיה, יש בה תמיד צד של מבחן בעיני עצמך, אתה בוחן את עצמך האם זה זה או לא זה. זה מבחן שממשיך כל הזמן ומשתנה כל הזמן. ובמיוחד כשהיתה לי התלבטות בין האקדמיה

לשירה. בסופו של דבר השירה באופן ברור תפסה מקום ראשון וניזונה מהדברים האחרים.

מה הקשר בין אקדמיה לשירה?

שירה, מאז שאנחנו מכירים אותה, תמיד נמצאת ביחס לצד דיסציפלינות אחרות: פרוזה, לוגיקה, פילוסופיה, אנתרופולוגיה, אבל יש מקום ייחודי לשירה בין אלה, שאף דיסציפלינה אחרת לא יכולה לקחת. היו כאלה שכתבו הגנות על השירה: כריסטופר מרלו, עזרא פאונד ואחרים. אז קודם כול שירה, בטבעה, בגלל שהיא חלק מעולם מילולי שבו אומרים דברים, יש גבול שלא תמיד ניתן להגדרה, בין שירה למוזיקה, לדיבור מילולי, לפרוזה, לפילוסופיה, לווידיאו, לפסיכולוגיה, למרות שיש בה כל היסודות הללו. ההבדל מבחינתי הוא שכתובה אקדמית באופן מובהק אמורה להיות נטולת גוף, כלומר נטולת גוף ראשון, כלומר דובר, קול. לכן למדתי לכתוב גם דברים כלליים, שיש בהם זרימה בכתיבה, נגיעות שיש בהן חריגה מהכתיבה האקדמית.

האם זה התבלט בכתיבה שלך?

כן. ואמרו לי תחילתי, במובן של ניסיון ליישר אותי. מתוך כך למדתי שיש הבחנה, גם כאשר אני כותב משהו תאורטי, אבל שאינו נכנע למודוסים שחוקים של כתיבה, שחוזרים שוב ושוב – מושגים אקדמיים ידועים – אלא משתמש בצורה רעננה בלשון, אפילו אם אני כותב תאוריה על מושג המקום או על שפה או מושגים אקדמיים אחרים. עם השנים מצאתי את עצמי כותב תאוריות שמבחינות בין שפה שירית לבין שפה אקדמית, או מהו המקום השיחתי בתוך השירה או מהו ההבדל בין שיחה לבין שירה. בארצות הברית לדוגמה נוצרה חבורה של אנשים ממדעי החברה שרצו ליצור סוציולוגיה שירית, אבל הם לא היו משוררים ולכן זה היה מאכזב. למדתי ששני הדברים שונים, למרות שיש ביניהם חיבורים. ההבדל הוא ששירה קודם כול כותבים עם הגוף. בשירה יש קצב, ריקוד. השירה רוקדת. רוקדת יפה או לא יפה, אבל צריכה להיות תזווה. אם אין תזווה, השירה לא עוברת, כמו מוזיקה, גם כאשר היא עומדת במקום. במובן הזה זה הופך להיות אישי הרבה יותר, ואם אין לך נדנוד, אתה לא יכול לאלץ אותו. זה פותח לרגש ולביטוי, לצעקה, ללחש, לג'סטו. כלומר, יש תנועה של הבעה

(מצביע בגוף ומחווה תנועות ביד, א"ש). הג'סטה אומרת למי זה נאמר ולאן זה מכוון. בכתיבה אקדמית אין קצב, אין מחווה, אין פנייה. יש קלישאה שאליה אתה מכניס את המילים ובזה נגמר העניין. הסכנה היא שזה יקרה גם בשירה, אבל לפחות על פי העיקרון הפואטי, צריך להתנער מזה.

מה בין כתיבה תיעודית, הקשורה לחוויות היומיום, לבין שירה?

יש ג'סטה שנוצרת בספר מסוים. אם מלחין כותב איזו סימפוניה, הוא כותב את הדבר הזה, את הג'סטה, אבל יש לו כבר מפתח כללי לאיך תיראה היצירה, למרות שעוד לא יצר אותה. הוא הולך עם זה קדימה ואחורה. כלומר, היצירה ידועה מראש, אבל לא ידועה. הידיעה יוצרת מפתח ואיזושהי קביעות. לכן גם השאלה איך כל פעם הג'סטה מתחילה מחדש. לכן הג'סטה ביום יום (ספרו השביעי של גורביץ', א"ש) ובשני הספרים שלפניו (ספר הירח: שירים, והא ורא: החיה היחידה, א"ש) היתה נדנדוד נדנדתי, מבחינת הצליל והמקצב שהיו מאוד מדויקים. זה מצב של מתח. מתח שגם מנגן, וצריך לשמור על רמת דיוק מאוד גבוהה, כמו בנגינה על כינור. אחרי זה הגעתי לתחושה שהנדנדוד, הטון הזה, הגיע למיצוי – החצוי-שובבות, הצחוק עם העצב – ואז עברה תקופה של כשנתיים שבהן לא כתבתי כלום וחשבתי שיותר לא אכתוב.

אז מה קרה?

זה התחיל בתור ניסיון לעשות משהו אחר. לאט-לאט הבנתי שניסיונות הגישוש הללו לעשות משהו אחר הם הדבר עצמו. אז הלכתי עם זה, כמו עם העצה שלפיה אם נכנסים לשמן בכביש, צריך לזרום עם ההחלקה. הלכתי עם ההרפיה הזו של המתח והיא איפשרה לי להכניס פנימה אל הדף, אל המחשבה, כל מיני דברים יותר שטוחים – פרוזאיים – של זמן יומיומי, של עצירה יומיומית, של ציטוט מתוך שיחה יומיומית, של מעבר לא קונסטרינטני מדבר לדבר, שבו רק הזמן ממשיך, אך אין היגיון פנימי אחר. לאט-לאט זה יצר שירה שאין בה גבעוליות – כמו גבעול שמיתמר מכוח עצמו בצורה מאוד מדויקת. כאן זה משהו שהתפרש לרוחב, ולתוך הרוחב נכנסה העיר; היומיום, הפרוזה. זו שירה שהאופן שלה, הגוף שלה, הוא גוף שונה. יכולים להיות שם שירים שלוקחים חוט אנכי כמו הגבעול ועוזבים אותו והוא הופך לחוט לא אנכי, מונח, חסר צורה. הרעיון הפואטי

הוא לקחת את הצורה המרושלת, חסרת הצורה, ולהפוך אותה לפואטית. יש הרבה יותר תיאורים, יש נוכחות של הזמן. בכל מקום כתוב התאריך. רצף הזמן מכתוב את הקצב. הפיגומים מופיעים בשיר והם חלק מהכתיבה עצמה. זה מתרומם אבל לא מתרומם, נשאר בגובה נמוך – טיפה מעל השולחן – עוד רגע ירד, או כמו ערפל שיכול לנוע, לעומת פרח או דבר יחיד ויפה שלא זז.

האם זה היה תהליך מודע?

לא. לא ידעתי מה אני רוצה לעשות ואיך. כמו בחיים, אתה לא יודע לאן הדברים הולכים. זה לקח זמן. זה מעשה ניסויי במהותו, בגלל שההתנסות עצמה היא ניסיון לכתוב שירה שמעולם לא כתבתי, מנוגדת למה שעשיתי קודם. שירה שכל הזמן מנסה – איך פונים ולאן, וזה נותן תחושה גם של זמן ממשי בעולם, אבל גם של המהלך השירי. לשירה יש זמן היווצרות.

האם המוטיבציה לכך היתה אתגור עצמי?

לא. זה רצון ליצור, להגיד משהו על מה שקורה, ועד שאתה לא יוצר אותה לא יודע מה קורה. צריך להגיד אותו בשביל להבין מה קורה ולכן אתה לא יודע עד שהתחלת. ואם זה לוקח שלוש שנים, אז אתה קורא לאחור ואז מתחיל להבין מה קרה ואז נוצרת שאלה פרשנית – מה קרה? – והשאלה הזו היא כמו לשאול את עצמך: מה קרה לי בעשר השנים האחרונות? נדמה לך שאתה יודע, אבל פתאום אתה מבין שאולי היית שבוי בקונספציה ודבר הוביל לדבר. שאלה טריקית. כשאני כותב, יש לי תחושה שאני יודע בדיוק מה אני עושה, עד למספר המילים בשורה, חיתוך השורה, הצליל. נדמה לי שאין דבר שנעלם מעיני, אך יחד עם זאת, אני לא יודע שום דבר, משום שאני נמצא בתוך הטרנס של הכתיבה שאני לא יודע איך הגעתי אליו – על מה, בעצם, אני כותב.

האם אתה חש שאתה בשליטה מלאה על מה שקורה בדף?

זה סוג של שליטה. דבר שאפשר לקרוא לו טכניקה ("המילה העתיקה ביוונית לאומנות", הוא מעיר. א"ש). אתה יכול להיות גאון מוזיקלי, אבל אם אתה לא יודע לנגן על חצוצרה, לא תצא לך מנגינה. אחרי שאתה כבר יודע לנגן על הכלי ואתה אומן מיומן, אז העניין הוא להגיע לחוסר שליטה. אבל

לא במובן של התפרקות – קשקוש – אלא דווקא במצב שאפשר להשוותו לכתוב במקורות על אלישע שהצליח להתנבא רק "כנגן המנגן". בלי הבנת השפה, שפת השירה, השליטה בכלי, איבוד השליטה הוא חסר ערך.

איך משיגים את הטכניקה?

קודם כול זה עניין של כל החיים. יש טכניקה כללית בשפה העברית, לדוגמה, אך יש גם טכניקה מסוימת של כל שיר, של כל סגנון. כמו צייר שמחליט לצייר בצבעי שמן. הוא צריך לשלוט בטכניקה שלו ארבעים שנה לפני שהוא יכול להגיע למצב של חופש. התפיסה של חופש שונה מאוד מאיך שהיא נשמעת לנו. העניין הוא לא להגיד משהו שיגרום למישהו להתרגש. גם זה. המדיום, השפה, מרגשים, אבל העניין הוא בהפשטה, ביצירה שמוציאה דבר מתוך דבר. לקחת מילים ולהפוך אותן לשיר. ההפיכה של דבר לשיר, זה העניין. כמו הפיכת צלילים למוזיקה. איך לוקחים צריחת מיתר של כינור והופכים אותה למשהו צלול. יש משהו חשוב היום בכתיבה שנשכח – צלילות – להיות צלול, להתכוון לכל פסיק, גם כאשר אתה לא שולט.

למה אתה מתכוון כשאתה אומר "להתכוון" אבל לא "לשלוט"?

בוא נגיד ככה. ניקח לדוגמה ארוס. נגיד שאתה מדבר על היחס בין תשוקה ואהבה. תשוקה זו תשוקה, במובן שאין לך שליטה עליה, כלומר, היא זורקת אותך כרצונה, אבל בשביל לחזר, בשביל ליצור יחסים, אתה חייב לנסח אותה, אחרת אתה חיה רעה, והשאלה היא איך. איך כותבים שיר אהבה, לדוגמה? יש לך תשוקה למישהי ואתה רוצה להגיד לה אהבה. מה תגיד, קלישאה? קיטש? יש לך בחירה – בנוסח שלך ועל פי העדה שלך, החינוך שלך ומידת ההעזה והמקוריות והביישנות שלך אתה מנסה לנסח משהו שבעת ובעונה אחת גם יבטא את התשוקה וגם יאפשר לך לממש אותה, כלומר שגם יגיד: "אני אוהב אותך" וגם "בגלל זה את תסכימי להיות בת זוגי ואז אוכל לממש את התשוקה". במובן הזה שירה היא כלי גם של הפשטה וגם של תקשורת ופיתוי. לפעמים של צעקה ולפעמים של כעס, לפעמים של נאום, לפעמים של גערה.

לדוגמה, המילים "שניים קפה" לא עומדות בפני עצמן, אלא הן חלק מקונטקסט. כלומר, המשפט אינו שלם. תמיד יש משפט שבא אחריו או לפניו. אם, לעומת זאת, אתה לוקח "שניים קפה" ומפרסם את זה בצורת שיר,

אתה מצהיר עליו כעל משפט שלם, שאין לפניו ואין אחריו. למרות שתלשת משהו מהיומיום והצגת אותו בצורה אמנותית, משהו שהמודרניזם עושה הרבה, ברגע שאתה עושה את זה – מכריז עליו כשלם – צריך להתעסק במבנה שלו, בצורה שלו. זה הופך אותו לאובייקט נפרד. העיקרון הוא שיש כאן משפט שלם, גם אם הוא לקוח ממקום אחר. הוא צריך גם לעמוד בשלמות עצמית וגם לזוז. אם לוקחים משהו מהקשר יומיומי ומפרידים אותו, הוא יכול לקבל תנועה. למשל: "שניים קפה, אמרה ציפור לחברתה." פתאום יש דמיון, יש עלילה, אסתטיקה. ככה זה קורה.

אם כך, האם כל דבר הוא אמנותי בפוטנציה?

כאשר עוסקים ביומיום יש סכנה של בגליות, של קלישאתיות, אבל זה קורה תמיד, בכל שירה. גם רוב השירים שנכתבים בצורה חרוזית חוזרים על עצמם ובגללים. הם נכתבים לפי כללי החרוזה, אבל לא מתרוממים. השליטה בטכניקה עוזרת לדעת מה מצחיק, מה בגלי, מה הזיזים של כל דבר. כמובן כל משורר מכיר קצוות אחרים והוא יכול לעשות דברים אחרים, אבל העניין העיקרי הוא להיות על קצה הלשון.

מה בין הכתיבה שלך ובין מוזיקה ושירה?

מוזיקה במובן מסוים בשבילי היא מין חיבור בין להיות גוף (עושה תנועות של ניגונים על אורגן, א"ש) לבין להיות אצבעות ואוזן. למשל, המושג המרתק אלתור – כאשר אני מאלתר על פסנתר, למשל, אני יכול לשיר ולנגן את המנגינה, תוך כדי שאני ממציא אותה. זה מאוד מפתיע. כלומר, אני לא מנגן ואז שומע ואז שר, אלא הכול קורה בבת אחת. כאשר מעבירים את עניין האלתור לכתיבה נוצרת בעיה. כשאתה מאלתר בפסנתר, אתה לא מרים את הידיים מהקלידים. אתה לא מנגן כמה קלידים ואז מרים אותן וחושב על ההמשך. ההמצאה היא בקצב הנגינה. אתה לא יכול לקחת את הזמן לחשוב על מה שאתה עושה, אלא חושב תוך כדי עשייה. זה לקוח מ"לאלתור" (באופן מידי, א"ש). בספר זמן בב ניסיתי ממש לאלתר כמו על פסנתר. יש שם קטעים שנקראים "אלתורים" וכתבתי אותם בלי להרים את הידיים מהמקלדת. זה קשה אפילו בעל פה, כשאסור לך להפסיק. להמשיך את המשפט ולהמשיך אותו. זו דוגמה קיצונית למצב של שליטה וחוסר שליטה. אלתור בגוף הוא יותר קל, לדעתי. נגיד שאתה רוקד, הולך למסיבה

ומאלתר, זה לא עניין גדול. אבל לנסות לעשות את זה עם מילים, ושייצא גם משהו עם משמעות, זה קשה. ויצאו לי שם שירים שעובדים. דברים שהם כאילו בשליטה, אבל בעצם המצב הוא שאי אפשר לרמות, אין ברירה, אין תיקונים, מה שיוצא יוצא בזמן אמיתי ואם יוצא שיר תקין, זה מפתיע.

ואת זה לקחת ממקום מוזיקלי?

”כן. זה הצד המוזיקלי שנכנס לתוך השירה. צד שאני נהנה לעשות אותו על פסנתר, לנגן יחד עם קובי אוז על במה ואפילו להלחין מוזיקה לשיר אחד. זה באמת היה עונג. למוזיקה אפשר להתמסר, לתנועה מוזיקלית, בלי לחשוב.

אם כך, בשפה יש משהו נוקשה יותר ממוזיקה?

בטח. בשפה יש מה שבאנגלית קוראים לו ”פואטיק לין”. בעברית יש לזה כמה אפשרויות: של שורה, לאו דווקא כתובה, וגם של קו. לשורה השירית יש מוזיקה, ואי אפשר לדעת כמה היא תהיה ארוכה לפי המוזיקה שלה. בכתיבה זה יותר מסובך. לא להרים את היד מהמקלדת. יש משהו במוזיקה שאתה יכול לעשות – המוזיקה היא פחות נוקשה. יש בה שורה, אבל יש בה פחות רודנות של המשפט. בשירה יש משפט, כמו בדיבור. והמשפט הזה מכריח אותך לעבוד לפי כללים יותר ברורים. המבנה הזה של משפט: ”אני הולך לאכול צהריים”, הוא כל הזמן ביחסים עם השירה – כלומר, מוזיקה ומשמעות. המוזיקה זו השירה והמשפט זו המשמעות. וכמובן שיש גם בין לבין, אבל אלו שני הקצוות של השפה. כמובן שיש גם קו ליניארי, אותו גם אפשר לשבור, כלומר לא שוברים את השורה אלא את הסימן המוזיקלי, ומי שכותב שירה משחק בין שורה למשפט לקו. במוזיקה יש משפטים מוזיקליים, אבל הם לא כל כך מחייבים משום שאנחנו לא מתקשרים דרך מוזיקה. השיחה היומיומית וכל מה שיש בספרים ובעיתונים, זה לא מוזיקה. יש לזה מוזיקה, אבל זה לא משפט מוזיקלי.

אם כך, מה משחרר את המוזיקה לעומת השירה?

מוזיקה היא יותר מופשטת. כמובן זה שהיא לא דורשת משמעות כמו שירה. כאשר אתה שומע שיר או מוזיקה יפה או כאשר אתה רוקד לצלילה, אתה לא שואל מה המשמעות שלה. שיר הקורא מנסה להבין. אפשר לפענח שיר ואני לא בטוח שאפשר לפענח מוזיקה.

האם זה מה שכובל את השירה, בעצם?

כן, מצד אחד. מצד שני, זה יתרון שהמוזיקה לא מאפשרת. לשפה יש כל הניואנסים יחד. השפה היא כל הדברים שדיברנו עליהם בהתחלה. אנחנו מנסים לנסח במילים את כל החיבורים הללו יחד, יהיה אשר יהיה.

אם כן, האם לשירה יש בכל זאת התבדלות יתרונית?

בטח. וזה לא דבר שאפשר לסכם אותו, כי זה כל פעם מתגלה בצורה אחרת מחדש. מה העניין, למה לכתוב שירה אותנטית, עם המספר הזעום של אנשים שמתעניינים בכך? העניין הוא לא אידיאולוגיה. שירה היא לא מקום אידיאולוגי, אלא מלאות, רהיטות, פרדוקסליות.

מה אתה חושב על מצב השירה בארץ ועל התהליך הקשה?

כריסטופר מרלו מקונן על מצבה של השירה בערך עשר או עשרים שנה לפני שקספיר. הוא כתב שהשירה הולכת למות. זו שאלה שמעסיקה את השירה בעולם המודרני שוב ושוב.

גם היום?

כן. עובדה שאנחנו יושבים כאן ומדברים. יש לך מיליון דברים אחרים שאתה יכול לעשות. אך יש דברים שאפשר להגיד ולבטא רק בשירה. אי אפשר להגיד אותם בדרכים אחרות גם אם אתה יודע לבטא את עצמך בדרכים אחרות; היכולת לכלול עתיק וחדש – הדבר הזה שכל הזמן משגע את השכל ואפשר להשתמש בו כל הזמן בצורות אחרות – אין הרבה דברים שמרתקים אנשים כמו זה. יחד עם זה, היום הרבה אנשים משתמשים בשירה כדי לבטא את עצמם ולא משתמשים בעצמם בשביל ליצור שירה. כלומר, הערך הוא אני ולא השיר, ולכן אנשים עסוקים בסיפור על החוויות שלהם וכולי, ולהתרגש ולרגש. לטעמי, שירה היא טרנספיגורציה – מעבר מדיבור למוזיקה ולא רק אם ביטאתי את עצמי. הביטוי העצמי הוא כדי לתת תוקף, אבל הוא לא הסיבה, לטעמי, לכתוב שירה או מוזיקה. כשבטוהובן כתב סונטה או משתמש בשמחה ובעצב שלו כחומרי גלם כדי ליצור מוזיקה, נכון שיש בזה משהו תרפויטי ומתגמל וזה סגנון התמודדות ועיכול, אבל זה לא כלי לביטוי. הביטוי הופך להיות חומר שממנו נוצרת שירה, כי השירה או המוזיקה היא העניין. יש בזה משהו מוזר, אבל יש מין אמונה בשירה.

למה הכוונה באמונה?

שאיכשהו אתה מקבל את השירה למרות שאלה סתם מיילים שמפעילים עליהן טכניקה או אלגוריתם מסוים. יש משהו שאתה מחזיק, שאתה אחד העמודים שמחזיקים את השירה. וכדי להמשיך אותה צריך ללכת לאחור ולהכיר את השירה שהיתה. במקרה שלנו – המקורות: המקרא, קהלת, שירת ימי הביניים, ההשכלה, השירה המודרנית. אתה ניצב באופן אי-רציונלי לגמרי במקום מסוים, ואתה נתלה בזה. וכדי להיתלות באילן גבוה אתה צריך גם להיתמך בו. אבל אם אין יחס לשירה בתור ערך בפני עצמו ולא רק כאמצעי לביטוי עצמי, אז זה מוגבל.

אם כך, זו זכות הקיום של השירה, בעצם?

לדעתי כן. זה לא סותר את זה שתקרא את אבן גבירול ותגיע למקום אישי לחלוטין, אבל עדיין תתפעל מכך שהוא אומר: "כי קלשוני לשוני" – משפט שיש בו כל כך הרבה דמיון ומשחק. במקום להגיד: אני רוצה להרוג אותם, לדוגמה. אפשר לשאול מה העניין במשהו ישן על איש שכעס פעם על אישה. הוא הצליח להעביר את המצב, את המדיום, ממשהו כמו "שניים קפה", למשהו שעומד בפני עצמו גם אלף שנה אחרי: "כי קלשוני לשוני" אומר – אני איש חולה שלא יכול לתקוע קלשון אבל יכול לעשות את זה דרך הלשון. אתה רואה שהוא חי את הקלות של השפה. השפה חיה ולכן הוא חי; ואגב, תחת כללים חמורים מאוד שצריך לשלוט בכל רז שלהם.

מה בעניין המשחקיות בשירים שלך?

המשחק אומר שאני בעצם יכול לשבור דברים שלמים לאלמנטים. לדוגמה, בהא ורא: החיה היחידה (ספרו החמישי של גורביץ', א"ש), באחד השירים הראשונים עשיתי שימושים משחקיים בהברות. הא ורא הם (בארמית) זה וזה. זהו עולם שאין בו כבר דברים, אלא רק אטומים, ובמשחק שבתוכו אתה בונה דברים מחדש ואתה ילד, ועושה הכול מחדש, והכול מתפרק, כמו אבני לגו. הרסת את הבניין שעשית מלגו, לכן צריך לבנות מחדש, לפענח את המבנה, להבין את הפרקים ולא להאמין בו. מתוך זה להתחיל מחדש. זה דבר שמאוד מעסיק אותי – מה ראשוני, מה נשאר אחרי שאתה מקלף, מה אי אפשר לקלף.

האם הגעת למסקנה שישנם דברים שאי אפשר לקלף?
הא ודא. השניות. הא ודא – טם טָרָם. בכתיבה אקדמית אין את זה, הנדנוד, דפיקות הלב, הדברים הללו שהם אנחנו, כך הגוף שלנו בנוי.

מה ההבדל בין כתיבת שיר לספר שירה?

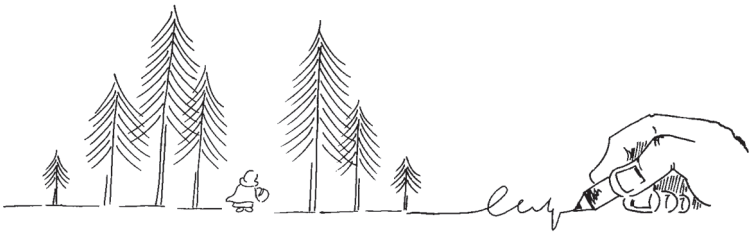
אני מעדיף לכתוב ספר שירים ולא אוסף של שירים. יש משהו בספר שמאפשר לך להביע איזשהו רעיון, לפתח אותו. זה הצד הקונספטואלי, לא רק המוזיקלי אלא גם המושגי. יש כאן משחק ברעיון פואטי – לא חוץ-פואטי, אבל גם במשחק של רעיון. יש בספר אפשרות לעשות מין ניסויים בווריאציות. אלתורים על נושא, לקחת משהו בלי לדעת לגמרי לאן אתה הולך. לפעמים יוצא לי לכתוב שיר בודד, אבל לכתוב שיר אחד בלי שום הקשר לא כך כל מעניין אותי. מעניינת אותי שירה כרפסודה, לעבור איתה איזה מהלך. מהלך בחיים. תקופה מסוימת. כל הדברים שקורים לנו צריכים איזה מימוש. הגיל שלך, מה כבר עשית, מה שאתה קורא באותו הזמן. לכן זו מין רפסודה שאתה בונה ושט עליה ובאותו הזמן לפעמים גם יוצר את הנהר, ואז – זה תלוי בזמן שעובר, לפעמים זה שט במהירות עצומה, כמו פסוקים (ספרו ה־13 של גורביץ', א"ש), ולפעמים אני לא יכול יותר ורק רוצה שזה יסתיים כבר.

האם ההתעסקות במקורות היהודים היא במקום ספרותי נטו?

לא. כתבתי ספר על קהלת, לדוגמה, משום שאני חושב שזה אחד הספרים שמנסחים בצורה הטובה ביותר תפיסת חיים. אני יכול גם לקרוא באנגלית ולכתוב באנגלית ולעשות את זה בצורה פחות טובה בצרפתית, אבל יש משהו בצלילות של העברית. יש בה אטימות שאני מכיר. כשמשהו אטום לי באנגלית, לדוגמה, אני יכול להבין אותו פחות טוב מכפי שילד בכיתה ד' יבין, אך דובר אנגלית יכול להבין. ובעברית יש משהו שמאפשר לי ללכת לקצוות שלה בצורה יותר חופשית מאשר בשפה זרה. וזה גם חלק מההתעסקות במקרא. המקרא הוא מין היכל לשוני. שם שירת האהבה העברית הגיעה למשהו ששום דבר שהגיע אחריו לא עלה עליו. ולא רק זה, אלא שהמשוררים הנפלאים שכתבו, כמו הנגיד שכתב את "בן קהלת", או כתיבתו של ביאליק – הם באו אחרי קהלת. קהלת הוא המודל, המופת של משורר פילוסוף.

האם זה לא מתסכל, שכולנו באים אחריו?

מצד אחד כן. מצד שני אני לא בטוח שלהיות המופת זה העניין. העניין הוא לחדש. יש משהו במלאכות שרת. בכל תחומי היצירה. למה מנצח רוצה לבצע שוב את באך, לדוגמה, או סונטה מסוימת של שוברט שוב ושוב, מה העניין בכך? הוא לא עושה את זה רק בשביל התענוג שבביצוע. הוא מעין מלאך שרת של המוזיקה הקלאסית. הוא משאיר אותה בחיים, ומעניק אותה לאנשים מחדש. וגם, הוא שומע את עצמו משמיע אותה מחדש ושומע אנשים שומעים אותה. אלה לא דברים שאפשר לעשות להם רדוקציה לאינטרסים, לצרכים פסיכולוגיים. אלה דברים שקוראים להם רוח ולא נפש, דברים שאי אפשר לאתר את המקור שלהם באיזשהו צורך נפשי. למה קהלת, שאומר "הכול הבל", בכל זאת כותב את קהלת?

אור שלו, כיפה אדומה, עט על נייר, 8 X 32 ס"מ

אילאור פורת

אימא

וְאֲנִי דֹקָא דוּמִים. לְמִשְׁלִי,
גַם אֲנִי מְאֹד רוֹצֵה לְהִיּוֹת מְלָכָה.

אימא שלי לא אלכוהוליסטית

אמא שלי לא אלכוהוליסטית,
אבל היא אוהבת להתבטל
יש לה את כל הלגיטימציה להיות כזו
ומעולם לא היה לה ענין במשקאות.
אבא שלי עובד בשדה התעופה,
משגיח על מטוסים ועל אנשים.

הייתי מסתובבת במסדרונות השדה הישן
ואנשים זרים לי היו אומרים,
הו – זאת נדאי הבת של יוסי!
ולא הבנתי איך הם יודעים.
אף פעם
אף אחד לא אמר
בטח את הבת של –

רונית תמיד שמרה את החכמה שלה לעצמה
וכשגדלתי מצאתי לצד אלתרמן ועמיחי
שירים בכתב ידה מאבקים בתוך "פצפנת ואנטון" שלי.

תמיד חלמתי להיות כמו אבא שלי,
להיות משהו גדול, להיות משהו.
ואיך לא הבנתי אז שום דבר:
כשמנפ"ל במגדל הכי גבוה בניו יורק מביט מטה
כל שהוא רואה זה הצטלבות כבישים
ורמזור אחד
שמתחלף לירק.

אילנית גת

בית חולים. מחלקה סמוכה לחדר יולדות. תל השומר. או "רחמי עלי, רחמי"

מוֹלֵד. חג מוֹלֵד נוֹלָד לִי וְלָדָה שְׁמֵת בְּחֻצוֹצְרַת־תְּרוּעָתִי יְהוָה לִי שְׁלִי
יָלַד חוּצֵי־רַחְמִי.

מודעה

את המודעה ראיתי בעיתון של יום שישי. מאותו רגע כבר לא יכולתי להירדם ולא להמשיך לקרוא. לא ידעתי מה להרגיש, שכבתי במיטה, מחכה שיעבור זמן, כאילו שאם אסתכל בה, סדר האותיות ישתנה וזו תהיה אישה אחרת שמתה ולא היא. ואולי, אם אעצום עיניים, זו תהיה טעות שנחקת בחשכה רגעית. תמיד אני מטיילת בין שמות של מתים. את רובם אפשר למצוא בתור לקופות חולים, או באספות בקיבוצים. "חצק'ל, או שקמונה שהצטרפה לבעלה ותיטמן בבית הקברות בשעה אחת בצהריים, שבעה יושבים בבית המנוחה". אני מדמיינת איך ייראה השם שלי בתוך הריבוע השחור, בוחרת את הפונטים. חושבת על הנוסח "סבתא רבתא שמתה בשיבה טובה", מנסה לסלק מהראש את "אמנו, אשתי ואחותי שהלכה מעמנו בטרם עת". פעם גיליתי שם של חבר מבית הספר היסודי. לרגע לא הייתי בטוחה אבל כמה חנן זלוצובר יש? מודעה מטעם ההנהלה, מפעל פלסטיק בעיר שבה גדלנו, כנראה אף פעם לא יצא ממנה. בגיל ארבעים ברור שהוא "בטרם עת". בטח סרטן, חשבת. בטח בלבלב, קטלני במיוחד, בעיקר לגברים בגיל הזה. זכרתי אותו במעומעם. היה לו שביל בצד, קו ישר, מהודק. סביבו הזדקרו התלתלים שלו משומנים כדי שלא יקפצו. הם תמיד קפצו ואנחנו תמיד צחקנו עליו.

הפגישה האחרונה שלנו היתה לפני שנתיים בבית קפה קטן בזיכרון יעקב. היא באה מהדרום, אני מהצפון. חיפשנו מקום של אמצע. כל אחת תיסע שישים קילומטר בערך, אני מחשבת את מחיר מאמץ הפגישה אחרי עשרים שנה. צועדת מהחניה אל מרכז העיר, מחפשת את תמונת הדמות המוכרת שגחמה רגעית החזירה לי אותה לחיים, לוחצת מספר טלפון זר, מחכה שאגאל אותו מהשכחה. הופתעתי כשענתה, קראתי לה בשמה עם סימן שאלה בסופו. רגע אחד והיא מזהה, הקול שלה מבעבע. אנחנו קובעות להיפגש ועכשיו יושבות קרוב מספיק כדי לראות על הפנים את השנים שעברו ומתאמצות לדבר כאילו הן לא. ורק לפני שלושה חודשים שוחחנו

בטלפון. התקשרתי להזמין אותה למסיבת יום ההולדת שלי, ארבעים. ערב נשים. אוספת אלי ערבוב לא ברור של נשים שנקרו בדרכי לאורך השנים, חלקן במאמץ גדול. המנחה אמרה שזו הזדמנות לגלות על עצמנו דברים חדשים, ואני חשבתי שאולי עדיף להישאר עם הדברים הישנים. הבנתי שהיא לא תגיע גם כשהשמיעה קולות צהלה מרוחקים, בתוכם שמעתי את הייאוש שלה, מכירה אותו מאז, שזור בתוך הרעש שעשתה סביבה. ברקע הבנות שלה צעקו אחת על השנייה. היא אמרה שהיא חייבת לסיים, שתחזור אלי מאוחר יותר, היא לא חזרה.

המודעה שלה היתה קטנה. נראתה כאילו נדחפה לעיתון ברגע האחרון, פיסת דף לבן שמחכה למוות שמתרחש בשעות לא קונבנציונליות. מוות שמחפש מקום שיראו אותו, אחרת זה פשוט למות ו...? ארבעים שנה בתוך ריבוע קטן, במרכזו השם שלה, מודגש. אחריו רשומים שני שמות המשפחה שלה. זה הקצר מהבית וזה של בעלה, הארוך. ידעתי שהיא אף פעם לא הסתדרה איתו, לא עם בעלה ולא עם שם המשפחה הארוך שלו. אימא שלה התאבלה ראשונה, מתחתיה האחיות שלה, שלושה. ובני ביתן. והילדות שלה, שתיים. בית מלא נשים היה הבית שלהן, וגברים התברר עם השנים היו צרה או מתים. והאור בחוץ כבר מתעמעם, אני קמה להכין את הקפה שלי, כפית נס שתי סוכרזית. מסתכלת על הכיור המצוחצח ועל כלי האוכל המוערמים, לצדם הסירים לארוחת הערב תמיד מוכנים מראש שלא תהיינה תקלות, ככה אני משאירה לעצמי את יום שישי פנוי, רוב הפעמים לכולם. אני עורכת את השולחן וקוראת לכולם לאכול, דולה אותם אחד אחד מפינות הבית, גבר מנומנם ושני ילדים, אחד כבר נער. גוררים עצמם לשולחן. מתיישבים לארוחה משפחתית. אני יודעת שעוד רגע תתעופף לה איזו הערה על העוף בתנור והמרק הכתום וסלט הירקות ושכבר נמאס לאכול כל יום שישי אותו הדבר ואולי אפשר כבר לשנות את התפריט. כמו שהוא היום, כמו שיהיה בשבוע הבא.

"אולי נספר על משהו טוב שקרה לנו השבוע?" אני מנסה שנדבר. מביטה באורי הקטן שלי, הסיכוי היחיד לשיתוף פעולה, בדרך כלל אני רואה תערוכת קדקודים שמזדקרים אלי בסרבנות, גם הפעם. אני מוותרת, קוברת את הגילוי הממוסגר בירכתי המוסף הכלכלי בעיתון. לא סיפרתי עליה. עלינו. על איך היינו אז, חיילות נח"ל מסלול הכשרה בדירת קיבוץ קטנה, עם כוך כמטבח ועם חדר שינה אחד ובו מיטה זוגית רחבה. שתינו יחד. לוחשות לילות שלמים של מחשבות ושאיפות וסיפורים, מסכמות ניסיונות

וכישלונות ואהבות חולפות וניחומים של אחרי. משאירות חדר נוסף פנוי לאחרים שהיו נכנסים לקבל קפה וספה ממורטת ורכה שאוספת אותם לרגע אחד של בית זמני. חדר שהופך מקלט לילי לאחת מאיתנו, רוב הזמן לי, מותירה לה צד ריק במיטה שיקלוט אליו את הגברים שלה, שמתחלפים. ובבוקר היא צועדת מהרפת במגפי גומי עד הברכיים, מכנסיים קצרצרים וגופייה הדוקה. השדיים המפוארים שלה מנסים להסתדר במקום הצר שנשאר להם וככה היא נכנסת לחדר האוכל וכל המבטים נחרכים בה, אתנחתא של עובדי אדמה מהקימה המוקדמת ומהאישה שיש להם במטבח, או במכבסה או בבית הילדים. לרוב עם אותו גודל שדיים, עטופים בשמלת אוהל מחוספסת כמו העור שמתחת. שדיים חלוציים, עמלניים שמוקדשים לעבודה אמיתית ולא לפנטזיות בוערות בבגדים כחולים ובאניצי שיער פרוע בריח אדמה. ולרגע אחד קולקטיבי ולח נשארים הררי סלט קצוץ דק-דק עם לימון מיותמים על השולחן, מעליהם טורי פיות פעורים, גבינה רכה, לבנה, נוזלת מהם בקצוות. ובלילה מנהל הרפת מגיע, מרשרש בגדים שנפשטים ונלבשים בחופזה, מותיר אחריו דממה שנשברת ביבבות חנוקות. ומחוץ לחדר, הוא רק היה אומר לה: תוציאי את חמש ארבע שבע להזרעה במשמרת מחר. ועלי מסתכל במבט כזה מצומצם.

למחרת בבוקר התקשרתי לבית הספר והודעתי שלא אגיע, מאנפפת שקר בקול צרוד. נכנסת לאוטו ונוסעת דרומה לבית של אימא שלה. במודעה היא כתוב ששם יושבים שבעה. ירד גשם בחוץ והשמים היו כבדים. אימא שלה נשארה לגור במושב גם אחרי שאבא שלה נפטר. נזכרתי בלבן שהיה סביבנו כשהודיעו לה שאבא שלה מת. היינו בקיבוץ, רמת הגולן. אחותה הגדולה הגיעה בשש בבוקר, נעמדה מרחוק וקראה לה להתקרב. התעכבה בגלל השלג, אחרת כבר נורא מוקדם בבוקר היא היתה מגלה שאין לה אבא. והיא עם הגב אלי, הידיים שלה מתרוממות והגוף שלה מתכופף שוב ושוב בתנועות שמלוות בצווחות דקות שהולכות ומצטרדות משאירות אותה שרועה. יתומה. ובאותו רגע צחור חשבתה שהיתה יכולה לקבל את המוות של אבא שלה קצת יותר בשקט.

השער של המושב סגור, עליו שני שלטים. אחד מזמין את המגיעים להתקשר למארחים והשני באותיות מעוקמות וחץ ימינה מכוון לניחום אבלים. לא ידעתי לאן להתקשר, הרי לא באתי להתארח. באתי להגיד. גם את זה לא ידעתי. מה באתי להגיד? שאני מצטערת? שהייתי צריכה

לעזור לה כשאמרה שהוא צועק עליה ומשפיל אותה ליד הילדות? שאין לה חשק לקום בבוקר? וכן, היא רצתה לחזור לגור עם אימא שלה, אבל פחדה כי הוא איים עליה שימצא אותה בכל מקום וידאג שייקחו ממנה את הבנות, שהיא לא תראה אותן יותר אף פעם. שהוא יכריז שהיא חרא של אימא כי לפעמים בבוקר במקום לשלוח אותן לבית הספר היא נשארת מתחת לשמיכה ומחכה שהיום יעבור. ולפעמים זה לוקח יותר מיום אחד ואז הבנות מסתובבות בבית מלקטות אוכל מהמקרר. ואני ישבתי מולה אחרי עשרים שנה שלא נפגשנו, מגלה שהיא לא השתנתה. היא עדיין לא מצליחה להגיד לא, או די, או מספיק, ואני חושבת איזו עלובה היא וכבר מצטערת על ההזמנה ועל הפגישה ועל הנסיעה הארוכה ורק לוגמת קפה הפוך שהתקרר בספל אבל הידיים שלי עושות כאילו הוא עוד חם, מחכה שהזמן יעבור. ובין לגימה ללגימה מנסה לתת לה עצות חכמות על אריזה מהירה ובריחה לילית, משרבבת כמה מילים על החיים שלי שיש בהם שגרה ושקט וקימות מוקדמות ויעילות ואף אחד לא אומר לי שאני אימא לא טובה, כי אף אחד כמעט ולא אומר לי כלום, אלא רק חולף לידי, או מולי. וככה עוברות להן שעותיים מול התלתלים המתפרצים שלה, שתפוסים להם בתוך קוקו מרושל ומול השומה בקצה השד השמאלי שלה שפעם חייכה לכולם, נעה בחיות משלה מתוך המחשוף, ועכשיו היא נראית כמו משהו שצריך למהר ולהסיר בניחות כירורגי.

ואני ממשיכה לנסוע בכיוון השלטים, מנסה לראות מה השתנה מהפעם האחרונה שהייתי פה, שתינו מתכרבלות במיטת היחיד הצרה שלה, מצחקקות עד שהבוקר מתחיל לבצבץ מבין התריסים והתרנגולות מתחילות לקרקר. אני עומדת לפני הבית, הדלת שבקצה השביל פתוחה למחצה, עליה הריבוע השחור, הפעם גדול, הדשא בחצר צהוב למרות הגשם שיורד. בית ישן, עטוף גבשושיות שהיו פעם לבנות, ובגינה שרידים של מה שנראה כמו ניסיון להפוך אותה לפורחת, אלא שמישהו התעייף באמצע וזנח את הרעיון יחד עם שתי כפות חפירה המוטלות לצד שביל מרוצף באבנים חומות. אני מתקרבת לדלת שנפערת לרווחה מבפנים, לא מותירה לי עוד רגע אחד של חרטה. אישה מבוגרת יוצאת עם סיר בידיים ואומרת לי כנסי, כנסי, לא צריך לדפוק. אני צועדת לאט פנימה ואימא שלה מול הדלת על הרצפה. רגליה פרושות. יחפות. כפות הרגליים שלה גדולות, מוטות לצדדים, עור חרוץ מכסה את מתארן והרווח ביניהן פוער פתח כהה עטוף חצאית שמורמת

במעלה ירך מצוירת בפסים כחולים. הגוף שלה שעון רפוי על הקיר, ראשה תמוך בו, לידה כוס תה. מלמעלה נראים העלים ששטים בתוכה מדולדלים. טבועים במים הרותחים. במטבח הפתוח לסלון עומדות נשים מבוגרות שנעות סביב השיש בתנועות חדות, לוחשות זמנים ומאכלים וכמויות בקול קצוב לקראת השעות העמוסות, אז ירעמו בקולם הגברים תפילה לעילוי נשמתה שפתאום איננה, בטרם עת.

אני גוררת את הרגליים אל המזרון, מתכופפת אל הראש של אימא שלה באמצעו פס גס של לבן מדובלל "שלום", אני לוחשת, "אני חברה של..." עוד לא מספיקה לסיים והיא שולחת אלי ידיים שזופות, עטורות כתמים שלופתות לי את הצוואר ומושכות אותי אליה בתנוחה מעוקמת, משאירות אותי רכונה, ישבני אל הסלון שלמזלי ריק עדיין, וככה לפותה אליה היא ממלמלת "בטח מותק, בטח. אני זוכרת אותך. את החברה שלה מהצבא, נכון, מותק. תודה שבאת תודה" היא חוזרת ואומרת שוב ושוב והפנים שלי דחוסות אל הכתף שלה וריח חמוץ וחריף של חדר סגור וזקנה וייאוש ואשמה נספג בי ושורף לי באף ואני לא מעזה להשתחרר, רק מחכה שהזרועות שמסביבי ירפו את עצמן, אבל זה ארוך הרבה יותר מדי ורטוב. היפחות שלה מטפטפות אל פתח החולצה שסופג רטיבות שנוזלת לי אל בין השדיים. וככה אזוקה, כשהשפתיים שלי חסומות בכתפה אני ממלמלת "שלא תדעי עוד צער, שלא תדעי עוד צער", מהפכת בכוח את צערה לשלי. וכשהרטיבות הופכת דביקה וידי בידה, היא מושכת אותי אליה בצמידות אל המזרון ממלמלת בתנועה קצובה ומבטה קדימה, בוהה. ואני נעה איתה קדימה ואחורה, קדימה ואחורה ולרגע אחד גופי מתמסר אל הגוף החם שלה ואני לא רוצה שתפסיק.

ואז היא מפסיקה, נדמה שנרדמה. אני שולפת את היד שלי ומתנתקת מחומה שדומם עכשיו, צועדת חזרה אל המטבח. ליד השולחן יושבת הבת הקטנה שלה, מביטה בשלולית קטנה שנקוותה סביב קערת קורנפלקס חומה והאצבע שלה מעגלת בה עיגולים. קווצות שיער מתולתל כמו של אימא שלה, קצה מכחול זהוב בעיסה חומה, צובע פס על השולחן. ואין שם אימא שתעבור ותאסוף אותו בשתי ידיים, תקשור בגומייה צבעונית ובנויפה קלה תזרו אותה למהר לאכול שלא תאחר לבית הספר.

"מה את מציירת?" אני מתיישבת בקצה הכיסא לידה. היא מרימה אלי עיניים, מתרגלת פניות של אנשים זרים שיופיעו מולה וייעלמו בדלת הזאת

הפתוחה למחצה, שמתירה להם להיכנס בלי לדפוק ולשאול אותה למעשיה, הופכים אותה לרגע אחד קצר לשלהם עד שייעלמו. היא לא עונה, רק ממשיכה לשבת אל מול הקערה ולעגל עם האצבע הקטנה שלה, בדממה.

בית קיץ, שכירות חורף

קלייר משכה את גליל הקרטון ממקומו וקילפה ממנו זנב נייר שנותר דבוק אליו. היא ניסתה להיזכר אם דומיניק השאיר חבילה חדשה בחדר ששימש להם מחסן. או שהפעם היה תורה? היא התלבטה לרגע אם לשאול אותו, אבל אז נזכרה שכבר נרדם. בשירותים הצמודים לחדרו היה בוודאי נייר, אבל קלייר לא רצתה להתגנב לשם ולהעיר אותו. בהחלטה של רגע הזדקפה, משכה חזרה את תחתוניה, ובלי להרגיש סידרה את השיער לפני שבחנה את עצמה במראה שבחדר האמבטיה.

הפסיכולוגית שלה – קלייר הפסיקה מזמן להגיע לפגישות איתה – אמרה פעם שיש פער מתעתע בין ההרס שבפנים לבין החזות האצילית שלה, אבל לאחרונה הרגישה שההרס שבפנים התחיל להדביק את הפער. היא עדיין היתה תמירה, והיתה לה מניפת השיער הזאת שחבקה את כתפיה ובהקה עם כל תנועה, יוצרת את הרושם המטעה שהיא מטפחת אותה באדיקות. אבל העיניים נראו שקועות, חסרות ברק, ועור הפנים עייף ואפרפר. או שאולי היתה זו אשמת התאורה בחדר האמבטיה? דומיניק הבטיח להחליף את הנורה הצהבהבה לאור חולני פחות. היא תזכיר לו אחרי המציצה הבאה – אז הוא שמח לעשות דברים עבורה. חמישה חודשים הם זמן מספיק כדי להכיר הרגלים של בנאדם.

אם היא מתכננת להשתכר, היא הולכת להשתין עוד הרבה הלילה. קלייר בדקה במחסן – לא היה שם נייר טואלט, אבל היא כן מצאה גליל מגבות נייר. זה יספיק. היא ניגשה למקרר והוציאה בקבוק באדווייזור, ואז חזרה ולקחה איתה את כל השישייה לחדר. אין טעם לרוץ כל פעם למטבח. היא לא לקחה כוס: כל תכולת ארון המטבח כבר מצאה מזמן את דרכה אל הכיור, יוצרת ערמה שהקשתה עליהם להפעיל את הברז. בראש הערמה ניצב בזווית מסוכנת ספל "הסבא הכי טוב בעולם" של דומיניק, שאריות מרק אפונה שנקרשו מעטרות את שוליו. היא פשוט תשתה ישר מהבקבוק. היא התיישבה על השטיח, גבה נתמך על ידי המיטה, מרגישה את גופה

מבעבע בציפייה לקראת הלגימה הראשונה, את הנינוחות מתחילה להתפשט בו כשהאלכוהול מתחיל לעשות את דרכו בתוכה. האור בחדר בקע ממנורת קריאה קטנה שניצבה למראשות המיטה; בית המנורה שהשתלשל מהתקרה היה מיוותם. זה היה, ללא ספק, חדר של בנים: לוח קליעה למטרה נתלה על אחד הקירות, שהיה מחורר מניסיונות נפל. דגלי בד של דמויות קומיקס יפניות ולהקות רוק שאיש לא טרח להוריד קישטו את הקירות הנותרים. בכל מקום היו כתמים חדשים על גבי כתמים ישנים יותר שהותירו הדיירים הזמניים. דומיניק מצא עבורם את הבית הזה: שמונה חדרים ושתי מרפסות ענקיות, בסמוך לאוקיינוס. בית קיץ בשכירות חורף. בקיץ היתה העיירה שוקקת סטודנטים בחופשה, ששכרו את הווילות לחודשים החמים. עם תום העונה, המקום הפך לעיירת רפאים, הבתים עמדו נטושים, ממשיכים להדהד את ההילולות שהתרחשו בתוכם. הקור שהגיע עם רוחות האוקיינוס היה מקפיא והבריח מהעיירה את כל מי שהיה לו לאן ללכת. זו היתה הזדמנות עבור אנשים כמו דומיניק לגור במקום לחודשים ספורים, ואז עם בוא הקיץ, להתפנות לאתר קרוונים או למאהל ביער. קלייר לא התגוררה ביער מעולם, והיא ניסתה לצייר זאת בדמיונה כהרפתקה. עבור דומיניק זה יהיה הקיץ השלישי ביער.

קלייר הניחה את בקבוק הבירה הריק בפת, ומיהרה לפתוח בקבוק גוסף. דומיניק מנסה להפסיק לשתות כבר שבוע, לא יהיה לו אכפת אם תחסל את כל השישייה. היא הסתכלה על טבעת הכסף שלה, בחנה אותה באור העמום. הטבעת היתה שייכת לסבתה, אישה גוצה ממוצא איטלקי, בעלת אצבעות שמנמנות. כשהעניקה את הטבעת לקלייר, הנכדה האהובה עליה, הציעה שילכו יחד לצורך שיתאים אותה לאצבעותיה הארוכות. אבל סבתא נפטרה לפני שהספיקו ללכת, וקלייר, שלא רצתה לגרוע מאומה מהטבעת, החלה לענוד אותה על אגודלה. היא לא הורידה אותה מאז, לא כשהתקלחה, ולא כשאצבעותיה העדינות לשו את איברו של דומיניק עד שנרדם.

"סבתא'לה?" אמרה בקול רם, "אני יודעת שאת לא גאה בי, אבל את לפחות מתגעגעת אלי?" סבתא לא ענתה. לפעמים, כשקלייר שתתה מספיק, הן ניהלו שיחות ארוכות. סבתא היתה זו שלימדה אותה, עוד כשהיתה קטנה, איך לתקשר עם המתים, איך לקרוא בקלפים ובעלי תה, אבל הלילה כנראה לא התחשק לה לדבר. קלייר הבחינה, בפעם הראשונה, בכתם ישן על השטיח. לא כתם גדול במיוחד, בערך בקוטר של צלחת. השטיח היה

מרוכב כתמים, ישנים פחות וישנים יותר, אבל הכתם הזה גרם לקלייר לעצור את נשימתה בלי שהתכוונה, ופתאום, בבהירות מופלאה, היא ראתה: נערה עגולת פנים בשם קנדיס, בשיער בהיר ואף סולד, יושבת על המיטה שעליה נשענת עכשיו קלייר. קנדיס רחוקה מלהיות שמנה, אבל קלייר ידעה שמאחורי גבה, ולפעמים בפניה, אנשים מכנים אותה מיס פיגי.

קנדיס לא נמצאת שם לבד. על המיטה לידה יושב בחור יפה-תואר, חובק את כתפה בלי להסוות את העובדה שהוא לא באמת מקשיב לה מדברת, ושידו עושה את דרכה לעבר חזייתה. קנדיס שיכורה. היא מספרת לבחור יפה-התואר, ולשני החברים שלו שהצטרפו אליהם, בהתלהבות גוברת והולכת, על הקורס ברלטיביזם שלקחה בסמסטר האחרון בקולג'; מעודדת מתשומת-לבם, היא מתארת איך שינה את תפיסת עולמה, מהנהנת בהכרת תודה כלפי הבחור מחוטט הפנים שמושיט לה בירה נוספת ככוס פלסטיק, ואז במקום לחזור לכיסאו, ממשיך לעמוד לידה.

קלייר ראתה איך הבחור יפה-התואר מפשיט את קנדיס ואז הופך אותה על בטנה וחודר אליה. היא ראתה את ההבעה המבולבלת על פניה של קנדיס, את העלבון. היא ראתה איך הבחור יפה-התואר מציע אותה באבירות, קודם לחברו המחוטט ואז לבחור שחור ככובע בייסבול שמחכה במכנסיים מופשלות. היא ראתה התקהלות בכניסה לחדר, חלקה סקרנים וחלקה ממתינים לתורם. היא שמעה את קנדיס מוחה בקול רפה, ואת הבחור יפה-התואר מרגיע אותה כלאחר יד, מלטף את שערה ומגיש עוד כוס בירה לפיה. ואז דממה.

קלייר שמעה קולות הקאה. הם היו מוחשיים כל כך, שקלייר היתה צריכה להיאבק בתחושת הקבס שתקפה אותה. היא ראתה את קנדיס רוכנת מעל השטיח, ריר ניגר מסנטרה, ואז מתקרבלת בתוך הקיא של עצמה ומתעלפת. נרדמת למרות הסחרחורת שמערבלת אותה.

היא ראתה את קנדיס קמה בבוקר עם כאב ראש מפלח, אוספת את בגדיה מהרצפה ומודדה לחדר האמבטיה לבחון את עצמה במראה, פני מיס פיגי שלה מרובבות איפור ושיירי קיא, גופה מנומר בסימינים כחולים ומטפטף נזולים של אחרים. בסלון, על הספות ועל השטיח, שוכבים עוד כמה ממשתתפי המסיבה, ישנים שנת שיכורים, וקנדיס יכולה להריח את צחנת האלכוהול שצרכו אתמול נפלטת דרך נקבוביות העור שלהם. הבחור יפה-התואר כבר איננו, אבל חברו המחוטט פוקח עין כשהיא עוברת לידו

וממלמל: "ברניס מותק, לאן את ממהרת?" וקנדיס, רוצה שיחבב אותה כדי שגם חברו יפה-התואר יחבב אותה, נשכבת לידו, למרות שכל מה שהיא רוצה הוא להיות מחוץ לבית הקיץ הזה, ולהתקלח עד שהעור יתקלף. קלייר גיהקה; הרגע סיימה את הבירה השישית שלה. היא קמה בכבודות ותלשה מהקיר פוסטר בד של לימפ ביזקיט. היא פרשה אותו על כתם הקיא שעל השטיח, ואז נשכבה בפישוט איברים על המיטה והביטה בפלנטות הזרחניות שיד נעלמה הדביקה על התקרה. מחר, הבטיחה לעצמה, מחר תקנה נייר טואלט.

מחילה

אני כותב לך מכתב. אמירתי כך קראתי לך, כך אני פונה אליה.
אמירתי,

משבי החירות שהבאת איתך התחלפו בקדרות שטוחה.

אני מניח את העט וקורא את המשפט, חושב אותו מילה, מילה.

אני ניגש לארון הספרים. שולף מילון ישן. שדפיו חומים ומתפוררים. אני פותח בערך חירות.

כתוב שם כך:

"חירות – חופש, דרור. מצב בו אדם הוא אדון לעצמו והוא רשאי לפעול כרצונו ללא מגבלות".

בקצה העמוד יש חור קטן דמוי תולעת, גם בדפים שלפניו ואחריו. כמה יכולה תולעת קטנה לאכול, אני חושב.

אני מדפדף לאחור לערך אושר, חושב למצוא תשובה לשאלה אם במקום של אי צדק והשפלה יכולים אושר וחירות להתקיים.

הבזק זיכרון פגישתנו הראשונה מסיט את מחשבתי. אני עוזב את החיפוש, עוזב גם את הדף.

זה קרה לפני כשנה, כשיצאתי לעבודה ראיתי אותה עומדת ליד תיבות הדואר. שמלה צבעונית, כפכפי אצבע ירוקים וראש מלא רסטות ארוכות, לכודות בסיכה כסופה.

צריכה עזרה, שאלתי. היא סובבה אלי עיניים שחורות. לא יכולתי שלא לשייט במבטי על הגוף המלא והנשי שלה. והיא, הסיטה את מבטה אל נקודה רחוקה, הפקירה את עצמה לעיני החוקרות ואמרה: צריכה עבודה, ניקיון, בישול כל דבר.

מעולם לא הכנסתי אל ביתי אחת מהן. לרגע חלפה במוחי המחשבה לבקש ממנה אישור עבודה, אבל בדיוק השכנה מהקומה הראשונה ירדה. חשבתני שזה יהיה חשוד בעינינה שהתקיימה בינינו שיחה בלי שאשכור את שירותיה.

וכיוון שלא היתה לי כל כוונה לעורר עלי את תשומת לבם של שומרי החוק אמרתי לה שבישול וניקיון זה בדיוק מה שאני צריך. בשבועות הראשונים היא היתה מגיעה רק פעמיים בשבוע וכשהטעם שלי נכבש הוספתי לה יום.

השעה מאוחרת, חבלי שינה מושכים אותי אל המיטה. אני משאיר את החלון הגדול פתוח אל החושך. ומתרכז ברחש הלילי. כבר בשעה תשע מוטל עוצר. אין איש ברחובות, גם קול מקלטי הטלוויזיה דמם עכשיו, רק רכב הסיור נשמע מדי פעם. ואז אני מצליח ללכוד צילילי תופים רחוקים. זה הם. בלילות, היא סיפרה לי, הם הולכים ליער הקטן, מדליקים מדורות ווקדים ומתופפים לקצב האש. עכשיו היא איתם. שם במושבה שלהם. כבר יותר מחודש שלא יצאה. את המכתבים אליה אני מניח בתיבת הדואר בימי חמישי כשאין חלוקה. מישהי מגיעה ולוקחת אותם. על המעטפה אני כותב רק את שמה. דייצ'ו.

אני מנסה לקדר את קצב הלב לקולות התופים, עוצם את עיני ונרדם.

בשעת בוקר מוקדמת כשהשמש טרם עלתה, אני מתעורר לצליל שקשוק שרשראות. מכין קפה ויוצא אל המרפסת, האור עולה במהרה. כשאני מרים את מבטי אני רואה במרחק את הים הדמום. קרוב אלי מבעד לסורגים המחלידים של המעקה, מעבר לחומה הגבוהה, אני רואה אותם. קרובים אך רחוקים, הולכים בשורה, גברים ונשים. רובם נלקחים לעבודה במפעלים ובשדות. לחלק מהנשים יתירו את השרשראות והן ייכנסו לשטח שלנו לעבוד.

אני מסתכל על נייר המכתבים מיום אתמול וממלמל בקול: אמירתי, אמירתי היפה.

במכתבים ששלחתי לה עד כה, בשיחות שלנו, דיברתי רק על האהבה שלי אליה, לא סיפרתי לה את מה שיושב בלבי ומחורר אותי. והיא סיפרה לי על החיים בכפר שהיא גדלה בו לפני שהם באו לכאן. על עצים גדולים וציפורים צבעוניות ועל ריח חיים ואדמה.

עכשיו במושבה הדברים חזרו להיות פשוטים, היא אמרה. כדי שלא יראו אותם הם חפרו בחולות הקשים וחלק גדול מהחיים שלהם מתנהל שם, מתחת לאדמה.

אני מביט על הרחוב בו אני גר. זו הדירה של הורי. איש לא מטפח את הסביבה, הכול אפור מתפורר ומוזנח. עד קיץ 2015 היו שפע והתחדשות בכול. מאז הכול הלך והתנוון.

אני חוזר אל המכתב וכותב.

אמירתי, אמירתי היפה, מאור עיני, אהובתי היחידה. ככל שאיפה אני כואב. אני מביט מהחלון עכשיו אהובתי, ורואה את השמים החצופים יפים כמו לפני עשרים ושתיים שנה כשהשבר הגדול קרה. מעולם לא שאלת אותי מה אני חושב ומרגיש כלפיכם, מה עשיתי בכל השנים האלו.

אני רוצה שתדעי שאיני אותו אדם, איני שייך שוב לעולם. לפני עשרים ושתיים שנה הייתי בן ארבע-עשרה. בחופש הגדול, נהגתי להתלוות לאבי שהיה מנהל באתר בנייה. בהפסקת הבוקר הייתי הולך עם יבגני, שהיה שומר האתר, לקרוונים של העובדים ואולי עלי לכתוב עבדים. הבאנו להם מצרכים לארוחת הבוקר, שני כיכרות לחם, ירקות, וגבינות או קופסת שימורים גדולה של טונה. לפעמים אני ויבגני היינו נשארים איתם. הכרתי אותם בשמותיהם, ולמרות השנים שחלפו את רובם עודני זוכר. גירמה, בירחן, קינדה, אסמאו, וורגו והיילה. היילה זה כוח הסביר לי קינדה וקינדה היא שבועה אמרת לי פעם כששאלתי, ולא שאלת מאין השאלה.

את כיכרות הלחם הם חתכו לאורכן ומרחו בתוכן את הגבינה או הטונה. את הירקות וקליפת הלימון חתכו לקוביות קטנות, ואת כל אלה קינדה היה מפזר באצבעות דקות ולולייניות. היתה עליצות בתנועות הגוף שלהם, כמו זו שיש בתנועות הגוף שלך.

כשאני מבקש ממך לדבר בשפה שלכם אני נזכר כמה הייתי מוקסם מהריש המתגלגלת בין המילים, בנגינת המשפטים. מתי אשמע אותך שוב אהובתי? את הלחם המלא הם היו פורסים לפרוסות רחבות וכולם אכלו דיברו וצחקו. אבל היילה לא צחק וכאשר היה לו משהו לומר הוא היה אומר זאת בשקט,

ולמרות ההמולה סביב כולם היו שומעים שהיילה מדבר ודבריו היו משלחים בהם דממה.

באותם רגעים הרגשתי שהם מתרחקים ממני, מי שעמד או ישב לידי פינה את מקומו.

באותו יום בשעת הצהריים היו ארבעים ושתיים מעלות חום. גם היום חם אהובתי, ואני חושב על הקור שיש מתחת לאדמה ועל העור שלך שנשאר קריר ומצנן אותי בימים החמים, אך לא את מה שבוער בי הוא מצנן, אמירת י הטובה.

אני בוכה עכשיו עלינו, על העולם שאבד. אני חושב אם יש לו תקווה. הלואי ויכולתי להיות איתך שם. אולי יש מקום בשביל שנינו בעולם.

באותו יום כשחיכיתי לאבי במשרד נכנס פתאום יבגני בריצה. התיישב על הכיסא תפס את ראשו בשתי ידיו ואמר, הוא נפל והכול אצלו שבור. הוא רץ לטלפון וביקש בצעקות שיגיע אמבולנס, שיש כאן אדם שבור. פחד ואימה טילטלו אותי. לא ידעתי מה לחשוב.

"מי יבגני, מי?" שאלתי אותו מפחד מהתשובה.

"היילה". הוא אמר. רציתי לרוץ החוצה לראות. וחבל שלא עשיתי כך. אולי אם היתה לי תמונה של מציאות המילים האלו – אדם שבור – הן לא היו רודפות אותי כל חיי.

כשאבי נכנס למשרד ידעתי שהיילה לא נפל ולא התאבד. זה קרה במעלית החיצונית.

הרגשתי שהכול מתהפך סביבי. הרגשתי נבגד. שנאתי הכול ואת כולם אבל במיוחד אותם.

אבי יצא מהסיפור נקי כפיים, אך מה שקרה שם ייסר את מצפונו. ראיתי את זה על הפנים שלו עוד באותו רגע כשנכנס למשרד. וזה רדף אותי. זה רדף אותי בחלומותי, בבריאותו שהידרדרה, הוא שוב לא היה אותו אדם וכעבור חמש שנים נפטר. מהחקירה התברר שאבי והיילה לא היו לבד במעלית. גם קינדה היה איתם.

בזמן השירות הצבאי חיפשתי את קינדה, אבל הוא נעלם, נבלע באדמה. אחר כך הבנתי כי הוא זה שהורשע לשווא על הריגה.

ככל שחלף הזמן הפרטים איבדו מחשיבותם, אהובתי. נשאר בי רק שנאה ורצון לנקמה. ולכן הייתי חבר פעיל במפלגה שדרשה את סילוקם, כן אמירתי. אני שאוהב אותך כל כך ביצעתי פשעים נגד בני אדם, בני אדם כמוך, אמירתי.

אבל לא יכולתי להתכחש לתחושת אי הצדק החזקה. נוצר בנפשי חלל ששאב אל תוכו את השמחה והחיים. הייתי אדם שבור במשך הרבה זמן. זה השתנה כשנכנסת לחיי. לא בפתאומיות נכנסת, לאט-לאט השתלטה עלי האהבה, אל הקול שלך, תנועת הגוף שלך, החריפות של התבשילים שלך והמחשבה.

תאהבי אותי אמירתי בבקשה. תאהבי אותי פשוט. קחי אותי אלייך, אולי אחפור מחילה ואגיע אלייך, אהובתי היקרה. אני מקפל את המכתב, מכניס למעטפה ורושם את שמה.

חודש נוסף עובר והיום 15.10.2036. חודשיים ויום מפגישתנו האחרונה הגיע ממנה מכתב קצר.

אהובי היחיד והיקר.

אור שמים טובים לך. העולם כנראה ימשיך להיות רע.

לא שמרת על החוק שלכם. אתה זוכר כשביקשתי שתשפוך בתוכי. כעת אני הרה.

אני מרגישה טוב. טוב מאוד. כולם דואגים לי ואני מסתרת במקומות שלנו מתחת לאדמה.

אל תיצור שוב קשר. תשכח.

לתינוק שייוולד אקרא היילה, על שם אחי שמת לפני עשרים ושתיים שנה.

הדם פורץ מלבי ואני קורא אל השמים יודע שאין בעולם מחילה.

שולמית בת אור

קונצרט פוליפוני

אתה גומר.

השמים נפתחים.

אני שומעת מוזיקה של הספרות.

פוקחת את עיני.

עכביש זהיר טווה קוורי שקט דקים

בפנה הימנית של התקרה.

אני מקשיבה לגעש הדם בגימי.

אחרי הסטקטו, הקרשנדו, בא הפיאניסימו.

אתה יוצא מתוכי.

מדליק סיגריה. נזכר. מכבה.

אני קמה להתקלח.

אותה מרצפת שוב חורקת

למרגלות המטה הזוגית.

קולה ארצי.

אני שרה בקול במקלחת הנרדה שלך

"שנים סינים עם כנור גדול", מזור.

אתה נכנס להתקלח אתי.

מבעד לאדי המראה העגלה אני רואה

תלמי מחוגי החיים חרושים בעורותינו.

לפעמים המתק מפכה

לצלילי שנות הששים.

נטרף

הולך ומתמעט. הכעס הוא לידת עכוז והמלקוש הלבין וליטף את העור. יצאתי לטייל בשדה ולחפש אריה. הייתי הטרף שהוא זקוק לו, דמי המתיק והאדים. כרעתי ברך בין הרגבים הרטובים. עלה נשר והתרסק ברעש. האריה התקדם בשלווה. עכשיו הכעס הוא טיפש גדול. התפשטתי. הנטרף שבי הבין את הכול. השדה המה. להקת ציפורים התעופפה.

הכנתי את גופי לקראת היטרפות, לכבוד הטורף. אכלתי מזון מועשר בברזל וויטמינים. שתיתי מי נהר מתוקים עם עלי מרווה. בבקרים יצאתי לשחות. שרירי נעשו גמישים וארוכים. בערבים משחתי והברקתי את עורי בשמן שקדים שהפקתי בעצמי. ניקיתי את נחירי עם מי מלח ורוקנתי את מעי משאריות שומן שהצטברו בדופנות הקיבה. חושי נדרכו. ריח המוות הצטלל. בית התפילה שקט. מוטות העץ חורקים תחת צעדי. נדל חומק בין החריצים. מתקרב אל הבמה. האפסיס ריק. מאחוריו צלוב נטרף אחר. עיניו עצומות אך על פניו מתוח חיוך. גופו היפה שמוט. איברו זקור וקשה. ריח שתן באוויר. אני משתטח לרגליו. העץ המחוספס שורט את מצחי. כפות ידי פשוטות לפנים. עכשיו שכינה. גופה מימי ושקוף כמדווה. אני מתפלל בלחש, יהי רצון מלפניך מלך חי וקיים.

טובל בים התיכון. שלושת רבעי ירח. צוקי הכורכר מתפוררים. המים חמים ונושמים. הטורף קרוב, אני חש זאת בעצמותי. נשכב על הגף וצף, פשוט איברים, ממליח את בשרי. נושם עמוקות דרך האף. ענן עובר ומכסה את הירח כפרוכת. כעת חשוך. הגלים מתגבהים. צולל בעיניים פקוחות ועולה שבע פעמים בדיוק. האישונים שורפים. פרוכת הענן נוסעת הלאה. הטורף מביט מצוקי הכורכר.

בראשית הייתי אני הטורף. דמי גאה מדם האחר, נוזל העין נעכר לפלדה שקופה. הייתי מאושר. הצחוק התגלגל ונשפך. אכלתי לשובע. פתחי נסתמו בשומן מתוק. בשר הביט בבשר וראה בשר. הייתי רך אל הנטרפים. ליטפתי ונישקתי את עיניהם הטובות. ריככתי עורם בחלב עד שהשחיר. הם באו לפני כמו אינסוף המבקש להתגלות ואני לקחתי, נתחם־נתחם.

תוך כדי התחלפות הרסתי את הצורה. הלכתי ברחוב והסגנון נשר ממני כמו טיפות זיעה. אנשים סביבי טבלו בחלב ובדם. כבר לא הייתי רעב לשום דבר. הלכתי והתחלפתי בכאב. צלעותי התפקעו ממאמץ. עורי התקלף. הבטון נשם ובלע. הלכתי עד סוף הרחוב ונתקלתי בעץ שיטה ענק שצמח מתוך אבן. טיפסתי במהירות על לצמרתו ונרדמתי על מזלג ענפים. ציפור גדולה הביטה בי.

לבו של הנטרף האחרון הוסיף לפעום. עיניו כבו. גופו בותר לחתיכות. קרקפתו גולחה. איבריו הפכו שלל. עורו יובש בשמש ונחתך לרצועות. אך לבו הבשרני סירב והמשיך בזריקת החיים אל האוויר הריק. הרמתי אותו ונעצתי שיניים אך הוא הכיל אותן כאם ופלט. נותר ללא רבב. לפתע ניתר לבי ופרץ החוצה. זה לצד זה נחו הלבבות ופעמו בתיאום מושלם. כריתי בור עמוק באדמה ונכנסתי לתוכו. תולעים קטנות התחפרו בו. נשכבתי כשפני לאדמה. ריח העפר מלוח ורענן. מצאתי עצם וטמנתי אותה בין צלעותי. התהפכתי. השמים היו לבנים וחיוורים. להק יתושים התנפל ועקץ את מפשעתי החשופה. משכתי את ברכי לחזי והשכבתי את ראשי בין מרפקי. העפר כיסה והסתיר. הכנתי צינור עשוי מרחמים ונשמתי בחופשיות.

נפשי התרסקה בחדר מוצף אור. הדלקתי נר וטיפטפתי שעווה רותחת במורד עפעפי, אל הריסים. הטורף נכנס חרישי כחתול. ריח אקליפטוס עמד באוויר. מבעד לתריסי העין החוויר האור וננטש על ידי החיים. צלו של הטורף התפשט ונמזג בשלי. כפות ידי נשלחו קדימה ופגשו את ראשו. אצבעותי מיששו את שיניו, את חספוס הלשון. נפשי התאספה אל הדופק ההולם בצווארו.

בניתי את המזבח מעצמות תרנגולת. שמה היה אביגיל. הן הספיקו לתלולית קטנה ושטוחה. קישטתי את דופנות המזבח בכנפי פרפרים ובגבעולי רוזמרין. את הקרנות מרחתי באפר עץ האלון. על גג המזבח הנחתי את הלב שלי, של אביגיל, של הפרפר, של העץ, של המזבח. רוח יפהפייה ליטפה את הלבבות, הלוך ושוב. אש נתפסה בתחתית המזבח. מרחוק צרח עורב. הירח נצץ כמו עדי מזהב. הלכתי לאורו בשדה קוצים וייללתי. אין רחמים על הירח, אין טרף, אין הסתר כי כולו הסתר. הגעתי למקווה מים ושתיתי. פני הנטרף נשקפו ונרעדו. ניערתי את ראשי ונשכבתי, טובל בחלב האור.

שריטות הגוף פעמו והגלידו. חשבתי, הירח הוא כל מה שנותר מתינוק שהופרד מאמו. צרצר צירצר.

רגע לפני שהפכתי לנטרף הייתי זר. לא זיהיתי את בני מיני והם לא זיהו אותי. מראות התנפצו בלחש. האור הפך מוכר אך מאיים. צעדתי במסדרון ארוך ללא סוף. דלתות הסתובבו אל נוף טרשים. אבי הביט בי מתוך תלם שדה חרוש. זכרתי את שמו וניפנפתי לשלום. בעיניו גיליתי היכר. הזרות הכתה בי כמו זיכרון ילדות. לא הכרתי אותה. הייתי חופשי.

עזבתי את ביתי והוא נשרף עד היסוד, לא הותיר גם לא צל. הלכתי פרום בשדות הפתוחים. פני התעדנו אך גבי השחים ונחרך. בגני נשרו ממני ועורי התקלף. הייתי כבר נטרף, הייתי כבר מת וחי במקום אחר. עורבים ליוו את צעדתי ושרו בהרמוניה מושלמת. הלכתי והלכתי ומאחורי כל העולם אש וכל העולם מזבח וכל העולם עקדה.

האריה הגיע ונשכב לרגלי. ליטפתי את רעמתו המוזהבת. אשוקה, אמרתי, מלכי, טרופי, הנה באת אלי. הוא פער את לועו וסגר סביב איבר מיני. אור רך הציף את השדה. רוח צינה באה מדרום. כיסיתי את גופו בשל רקום ממשי. אשוקה נהם. התרוקנתי באחת ונשכבתי לצדו. זבוב טורדני הגיח מן האדמה אך זנבו של אשוקה שילח אותו בעדינות אין קץ לדרוך.

וכל העצים נטפו מים מתוקים. האדמה נבקעה לשניים ויצרה תהום. הבטתי לתוכה. אור חיזור נסך מתחתיתה. דרורים קיננו במצוקים. סביבי השתרע מישור עצום ולא מוכר. זו לא הארץ שלי. אין כאן טורפים. התחלתי ללכת והאדמה נמחקה תחת רגלי. השמים התקרבו והתעגלו כמו חופה אוורירית. הלכתי והלכתי ומאחורי כל העולם נקבה וכל העולם רחם וכל העולם רחמים.

פסעתי לתוך מבוך. הטורף חיכה לי שם. יכולתי לחוש את הבל פיו. שוטטתי בין הסמטאות כמו רוח רפאים. לפתע הבחנתי בספר. אותיות פרחו ממנו כמו בועות סבון. הרמתי זורקתי לאוויר. הוא פרש דפיו ועף. בפינה אחרת השתנתי. כלב קטן ליווה אותי בישורת אחת. דבורה עקצה אותי כשנחתי מעט. לבסוף הוא בא אלי. כרעתי ברך והוא ליטף את ראשי. אתה עדיין כועס אמר. לך לאיבוד.

עברתי בעיר ללא שמים. אלומת אור נמשכה מגגות גורדי השחקים עד לחלל. סוסים מכונפים עפו בתוכה. עליתי למגדל גבוה. הטורף לא היה שם. ילדים עם תתי מקלע ניסו לפגוע בסוסים. אחד מהם פגע בכנף וצהל.

הסוס המכונף צלל לאטו לים. דם צבע את אלומת האור. הילד שפגע צימח כנפיים ועף. הסוסים האחרים עטפו אותו באהבה. בכייתו. רוח באה ממזרח. על גליה נוסעים שברי כוכבים ושיני חלב של תינוקות טרופים. האדמה מעשנת קטורת של יסמין. אני צועד מערבה אך השיניים ננעצות בי בחוזקה ופוצעות אותי. אני מבין שרק תפילה תעזור אך המילים נבלעות ויוצאות דרך הדם. שברי כוכבים נעצרים לפני ונופלים אחד על השני. אני נשען על החומה וטומן שיניים בין הסדקים. נעתי בחשכה בין הפרדסים. חצי ירח נחרץ מתוך שמיכת השמים. צללים חמקו בין העצים. תפוזים הזהיבו לעומתי וכבו. ננטשתי על ידי הרוח. הטורף אחז בי כמו אב גאה. ובכל זאת הייתי יתום מאם ומאחות ומאלוהים. עורבים השתלשלו מן הירח. הצללים עברו דרכי ונשכבו על האדמה הלחה. עוד רגע והתנועה תקרוס אל תוך עצמה. ולפתע התחיל ליקוי. כל הנטרפים והטורפים התעטפו בחשכה וחשפו שיניים זה כלפי זה. מיהרתי להסתתר במערת נטיפי קרח. הקירות בכו באור המדומדם וככל שהעמקתי כך ראיתי פחות אך נאספתי יותר. שעות ארוכות נקפו והחלל נגדש ברגש פשוט. אבל בחוץ לא תם הליקוי הוא לא תם הליקוי. הוא לא תם. תודעת הטורף נשמטה לבסוף. כל הצללים נסוגו אל הגופים. הלב נפקח אבל גוועתי ברעב. הצמחים שאכלתי התפוררו לאבקה, הפרות שבו לבוסר. רגלי כשלו ולא הצלחתי ללכת. הפכתי להיות חסר אונים. האוויר התמלא במים. זחלתי בקושי רב עד לרפת. פרה שכבה על צדה, עטיניה נפוחים. בשארית כוחותי הגעתי וינקתי עד חיים.

מיטל פישל*

יש כאלה שמנסים

בדברים הקטנים
המרכזים נוכחות
יש משהו
מבטיח
נוסף בטחון כאומר -
אתה כאן עכשיו
תאחז.

ואלו הסתו עונה מסכנת
לאלו שקשה להם
האחזות.

הימים האחרונים מאירים קצם
על העור התור
המשוע.
אבל עדין.

* סטודנטית במחלקה ללימודי כתיבה, מכללת מנשר.

שיניים

כל הפה שלה כאבים משהו נורא. רופא השיניים אומר לה לפתוח את הפה ונוקש על השיניים שלה עם מקל מתכת. זרמים של כאב שועטים במעלה ראשה. הוא מפסיק לנוקש ואומר שהשיניים מאחור רקובות כמו גופה ושיש לה מחלת חניכיים חריפה וחייבים מיד לעקור ואומר לה ללכת לעשות צילומי פנורמה, סטטוס וסייטי ואומר לחזור אחרי זה. שעה וחצי היתה שם. הטכנאית שמה לה מלקחיים עם פלסטיק קשיח בחלק הקדמי של הלוע, לוחצת על הכפתור ויוצאת. המצלמה נעה לבד, מתקרבת לפה ומצלמת. הטכנאית חוזרת, מוציאה את הפלסטיק, ושמה על מגש וככה הרבה פעמים. הלחיים כואבות כבר מהדקירות של הפלסטיק. היא חוזרת עם הצילומים לרופא שיניים, הוא מסתכל עליהם באור ואומר שבלסת העליונה, מצד ימין, מוכרחים לעקור את שיניים 14-17, ומצד שמאל את 24-27. ובלסת התחתונה, שיניים מספר 37, 47, 48 אכולות לגמרי, צריך לעקור גם אותן לפני שירקיבו. מתחתן יש מרבצי ענק של חיידקי פרא. הוא מסביר שהתהליך כולו: עקירות, השתלות עצם, ההמתנה להיקלטותה בחניכיים והרכבת השתלים, כולל הגשר בלסת התחתונה הימנית, ייקח שנה שנה וחצי מקסימום, ואחר כך, הוא מבטיח, היא תוכל לחייך ובפה מלא ולאכול כמו בן אדם ואפילו לפצח אגוזים אם כי זה אף פעם לא מומלץ. "כמה?" היא שואלת.

"כל הסיפור, אחרי הנחה 10 אחוז, מאה אלף שקל", הוא אומר.

פיה נפער בתדהמה.

"צריך להחליט מהר, אחרת לא יהיה כבר מה להציל."

כשהיתה ילדה אמרו לה תחייכי, והיתה מחייכת והיו אומרים לה איזה חיוך נהדר יש לך, איזה שיניים יפות ובריאיות. לילה אחד התחילו לה כאבים. צרחה ובכתה. משככי כאבים לא עזרו, ובסוף אימא דחפה לה חצי כוסית וודקה והיא נרדמה. בבוקר הן הלכו לרופאת השיניים. ארבעה חורים אמרה. תיכף ומיד סתימות ושתפסיק לאכול ממתקים. היא לא אוכלת ממתקים

בכלל אמרה אימא, אני לא מרשה לה. השיניים מספרות סיפור אחר אמרה הרופאה והביטה בה במבט חודר והיא השפילה עיניים. בדרך הביתה אימא אמרה לה: נו, מאיפה לך הממתקים?

איך הוא ידע שהיא תשאל אותה דבר כזה?

אמרה מה שאמר לה להגיד - החברות בכיתה מביאות ומכבדות. מזל שאימא האמינה לה מיד ולא עשתה בעיות אחרת היא היתה מתה. בשיניים אולי יש חורים אבל הפה שלה סגור טוב-טוב.

אימא כעסה עליה ואמרה שלא תעז לקחת יותר סוכריות מחברות כי אין לה כסף לתקן לה את השיניים, קשה מספיק לגדל לבד שתי בנות גם בלי זה, אמרה.

"אז נלך על זה?" שואל רופא השיניים כשהוא מוריד את המסכה הירוקה שמכסה את הפה שלו.

היא אומרת שאין לה עכשיו מאה אלף שקל וספק אם אי פעם יהיה לה. הרופא אומר מיד שאפשר לחלק להרבה תשלומים. היא מקללת ושואלת אותו מאיפה באה לה מחלת החניכיים הארורה הזו. "או תורשה, או תחזוקה לא טובה או מזל רע. לפעמים אחד מהם, לפעמים כל השלושה." אומרת לו שהיא תבדוק והולכת.

בדרך הביתה היא שוב מתחילה עם זה. היא פשוט לא יכולה להפסיק להסתכל על שיניים של אחרים. כל הזמן מסתכלת ובכל מקום - בשוק, בים, ברחוב, בבית קפה, בתחנת אוטובוס. מחטטת בעיניה בלועות הפעורים של הפטפטנים, הזועמים והצוחקים ובוחנת בעניין את תכולתם. מחכה לראות את החללים החשוכים, את הלחיים השקועות, את החניכיים המודלקות, את כתמי הניקוטין על השיניים הקדמיות. בוחנת את החללים ומספרת אותם. התופעה הכי נפוצה היא שהשיניים הטוחנות בלסת העליונה 14, 15, 24, 25 חסרות. השיניים האלה תמיד נרקבות ראשונות. את החללים השחורים שם רואים בחיוך הכי קטן ואז אנשים מתביישים לחייך או מכסים את הפה בכף היד כדי להסתיר. היא יודעת שאם מישהו אחרי גיל 45, ויש לו שם שיניים, סביר להניח שאלו שתלים או תותבות ולא שיניים אמיתיות. היא כבר מומחית גדולה. מכירה את כל מספרי השיניים ואת השמות שלהן.

היא יכולה גם לנסוע לאחותה הכלבה, תחכה לה מחוץ לבית הפרטי שלה שצריך לנסוע אליו שעתים ורבע ולהחליף שלושה אוטובוסים עד שמגיעים. רחוק היא ברחו מהן. היא תישן על המדרכה מחוץ לבית שלה עד

שהשכנים יתאספו ואחותה תישבר ותצא אליה ואז תגיד לה שאם תיתן מאה אלף שקל לשיניים, לא תציק לה יותר בחיים. בפעם האחרונה שהיא עשתה את זה, על הרבה פחות כסף, אחותה התקשרה למשטרה והגיע שוטר ואמר לה שאם עוד פעם אחת תתקרב לבית של אחותה או תתקשר אליה או אל ילדיה, יעצור אותה וישפטו ויוציאו צו הרחקה. שיניים מספר 31, 32, 33, 41, 42, 43, שזה רוב הקדמיות בלסת התחתונה של השוטר, היו מלאות אבנית וחומות מאוד מה שהעיד על עישון כבד ושתית קפה מרובה. היא אמרה לו שכדאי שייגש דחוף לשיננית כי האבנית יכולה בקלות להפוך לעששת. הוא הביט בה במבט רע ואמר לה שתיזהר ממנו, כי תיכף יעיף אותה לקיבינמט. הוא דחף אותה לניידת והיא ראתה דרך המראה הקדמית את הפנים של אחותה מביטות אליה מהחלון של הבית הפרטי שלה והבינה שהיא לא זוכרת איך אחותה נראתה כשהן היו ילדות קטנות.

היא נכנסת הביתה. הזקנה כמו תמיד רובצת בבגדים ישנים מול הטלוויזיה ובוהה ולידה בקבוק קוניאק 777 חצי ריק. היא סוגרת לה את הטלוויזיה ושואלת אם אפשר לקבל מאה אלף שקל לשיניים. הזקנה צוחקת עד שלא יכולה לנשום: "מאה אלף? לא יותר?" היא שואלת מיד כשחוזר לה האוויר, וכמעט נחנקת מהצחוק שהופך כמו תמיד לבכי מגעיל. "גרוש לא נשאר," היא בוכה. "הכול נתתי לך." הזקנה מיבבת. אין לה סבלנות ליבבות שלה והיא פותחת לה את הטלוויזיה בחזרה שיהיה שקט.

למחרת בבוקר היא הולכת לסניף הבנק של הזקנה ברחוב אלנבי, ועומדת בתור. הזמן עובר מהר כי היא מסתכלת בשיניים של הלקוחות. כשמגיע תורה היא נעמדת מול הפקידה, ומחליקה צילום של תעודת הזהות של אימא וייפוי כוח שמאשר לה למשוך את כל הכסף מהחשבון שלה. הפקידה מיד שואלת איפה אימא, והיא אומרת שאימא חולה והיא צריכה לקנות לה הרבה דברים. פיה של הפקידה נפער באי אמון, והיא מבחינה ששן מספר 33 בלסת העליונה חדה וארוכה מדי ומיד מבינה את הסיבה – שן מספר 23 שמתחתיה חסרה. היא פוחדת שהשן ששום דבר לא עוצר בעדה תחורר את הלחי ותצא דרכה החוצה. אז בטח יפטרו אותה כי אי אפשר לקבל לקוחות עם שן שיוצאת מהלחי. הפקידה מעיינת בייפוי הכוח, אומרת שהיא תיכף חוזרת והולכת. היא נאנחת בשביעות רצון. הפעם ייפוי הכוח מושלם, אולי הכי טוב שיצא לה, בלי קימוטים בכלל. הפקידה חוזרת ואומרת שהתקשרו לאימא שלה. הזקנה הארוורה, כך מתברר, אמרה אל תתנו לה גרוש וטרקה.

"מצטערת," אומרת הפקידה, וממליצה לא לזייף יותר ייפוי כוח כי זו עבירה פלילית. בעצם בפעם הבאה יגישו תלונה. דקה שלמה חולפת עד שהיא מבינה מה עשו לה מאחורי הגב ומתחילה לצרוח. מגיע האיש ביטחון, ומרים אותה כאילו היא נוצה, מוציא אותה מהסניף ומניח אותה בעדינות על הספסל ואומר לה להירגע. היא ממש לא מתכוונת להירגע, ומתחילה שוב לצרוח. איש הביטחון מחייך אליה ואומר שתצרח כמה שהיא רוצה, זה לא יעזור כי הוא לא כמו אלכס ולא יצא פראייר. עכשיו היא צוחקת בקול כי נזכרת איך לפני ארבעה חודשים היתה צריכה כסף לכל מיני דברים, וזייפה ייפוי כוח, זייפה לא טוב כמו עכשיו, ובאה לסניף. סגנית המנהל הציצה בייפוי כוח, ואמרה שהם מצטערים – היא דיברה בגוף רבים, אולי מי שיש לו שתלים בכל הפה יכול להרשות לעצמו להיות רבים – אבל אי אפשר לתת לה כלום. היא השתוללה, ואלכס איש הביטחון נשלח להעיף אותה החוצה. היא לא נתנה לו להוציא אותה ושרטה אותו בפנים והוא תפס אותה בכוח, מעך לה את הציצי וגרר אותה החוצה. כולם הסתכלו, ובגלל שנלחמה איתו נפתח לה הפה וכולם ראו את השיניים השחורות ובטח הריחו את הסירחון שם. היא התעצבנה וירקה לו בפנים. אלכס התרגז, ודחף אותה חזק והיא נפלה על הרצפה, וירד לה דם מהראש ולקחו אותה למיון ושמו לה תחבושת רצינית. למחרת סגנית המנהל באה אליהם הביתה ואמרה שהיא מאוד מצטערת על התאונה הקטנה, ואם לא תגיש תלונה, ישמחו לפצות אותה. היא הסכימה מיד וקיבלה על המקום עשרת אלפים שקל במזומן. היה לה מצב רוח טוב והיא קנתה לאימא שלה ארגז 777. באותו ערב הזקנה שרה שירים של חווה אלברשטיין וצחקה ושרפה את הארוז אבל בכל זאת אכלו ובילו יופי. איש הביטחון חוזר לעמדה שלו ליד דלת הכניסה, מצית סיגריה וקורא עיתון. היא מסתכלת על העשן הסמיך היוצא בשני סילונים מהנחיריים שלו ומתגרה ומבקשת ממנו בנימוס סיגריה. היא בטוחה שלא יביא לה. אבל הוא כן מביא וגם מדליק לה. היא רוצה לחייך ולהגיד לו תודה אבל מתביישת בשיניים שלה ורק מהנהנת בראש. פעם אימא שלה היתה מחכה לה בבית עד שהגיעה מהשיטוטים שלה ואז היתה מחבקת אותה ובוכה כשרואה את החבורות הכחולות על הבטן שלה או על הירכיים ועוטפת אותה במגבת חמה ועוזרת לה ללבוש פיז'מה ויושבת לידה ומלטפת אותה ומבקשת להבין מה קורה בתוך הנשמה החסומה של הבת שלה. מזמן הזקנה כבר לא עושה את זה, במקום זה היא לוקחת כדור שינה וישנה כמו מתה עד הבוקר.

לפעמים כשהיא חוזרת הביתה מותשת מהשיטוטים הליליים שלה, היא שומעת את הזקנה נאנחת מתוך שינה. מיד היא רצה אליה ומחבקת אותה ומתחננת שלא תמות לה. אבל הזקנה הלומת האלכוהול נוחרת ולא שומעת את הבכי שלה. רק שלא תמות לה.

היא לא יודעת מה היא עושה בלילות האלה ברחובות, הזמן כאילו נעלם לה. מסתובבת עד שלא יכולה ללכת יותר. לפעמים מישוהו מרחם עליה, נותן לה משהו חם לשתות וכסף למונית. לפעמים עושים לה דברים, אחר כך הכול דביק למטה והיא צריכה להתרחץ בכיור מטונף. יש לילות שבהם היא מסתובבת ליד בית הספר היסודי שלמדה בו, ומסתכלת מבעד לגדר במגרש הספורט, בארגז הקפיצה לרוחק, בכיתות הנעולות. הילדים לא שם אבל היא מריחה את הריח שלהם: חול, וזיעה ומיץ מעורבבים אחד בשני. היא מעמידה פנים שהיא חוזרת מבית ספר, ועוברת ליד הגינה, ונכנסת ומחפשת אותו ואז רוק סמיך ומתוק מתפשט לה בפה ונכנס לכל החורים המודלקים וכואב כמו גיהנום.

היא חוזרת לרופא שיניים ואומרת לו שהיא לא יכולה להשיג מאה אלף שקל אפילו בחלומות שלה. "אם כך, אולי תשקלי אופציה לתותבות," הוא אומר. "כמה זה יוצא?" היא שואלת.

"צריך לבדוק," הוא אומר. אבל בגדול יעלה לה לכל הפה 5000 ₪, וזה אחרי הנחה של 15 אחוז. היא יודעת יופי למה הוא נותן לה הנחה אבל שותקת. מי ששותקת מקבלת הנחות. אבל גם להנחות יש גבול. לשתיקה לא! את הלחם ואת העוף היא מכרסמת בשיניים הקדמיות עד שהם רכים מאוד, ואז דוחפת עם הלשון לגרון. הרבה פעמים היא נחנקת כי החתיכות גדולות מדי, והכי נורא זה שהפה מסריח כל הזמן. רק בגלל הסירחון היא חייבת לעקור כבר. היא אומרת לרופא שהיא תנסה להשיג את הכסף לתותבות. למחרת היא מתלבשת מסודר יוצאת מהבית, ועושה סיבוב מסעדות.

האישה באחת המסעדות סוקרת את הגוף הרזה שלה, את השיער הדליל ואת החזה הקטן, ומגיעה במהירות למסקנה שמלצרית עם נתונים כאלה לא תמצא חן בעיני הלקוחות ואומרת לה שמחפשים בנות צעירות יותר. במקום אחר לוקחים את המספר שלה אבל כשהיא יוצאת היא רואה מהחלון שזרקו לפח. במסעדה בכרם איש אחד שהיא מכירה ולפעמים היה נותן לה עבודה אומר לה שיש לה ריח מסריח מהפה ומעיף אותה. בדרך הביתה עוצרת בחומוס של הסורי. כשאיך לך שיניים חומוס זה הכי טוב. הסורי

מכיר אותה, מביא לה לימונדה על חשבון הבית. היא מלקקת את החמוס ושותה לימונדה וקוראת את העיתון שמישהו השאיר על השולחן. ככה מדפדפת. אין לה דעות על הדברים, כלום לא קשור לשום דבר ואין קשר בין סיבה לתוצאה. מילים שקראה לא מתחברות, נודדות בודדות, מילה לכאן מילה לפה. היא יודעת, תמיד ידעה, שהתחלה אמצע וסוף הם כלום, יש רק סוף. לפעמים הוא קצר מאוד, ולפעמים הוא ארוך ומתחפש להתחלה. מרגע שאת נולדת מתחיל הסוף שלך, הזמן הוא רק דרך לעשות סדר כדי לא לפחוד. היא נזהרת לא להסתכל בפיות של הסועדים ולחפש חללים שחורים. אנשים לא אוהבים שמביטים עליהם כשהם אוכלים, וצועקים עליה כשהיא עושה את זה. חבל, אם היתה מסתכלת על השיניים שלהם, אולי לא היתה רואה את התמונה שלו בחלק התחתון של עמוד ארבע. האמת שלא את הפנים שלו היא מזהה, בכל זאת עברו עשרים ושמונה שנה, היא מזהה את ההבעה של הלפני כן שיש לו על הפנים, אחר כך הוא יגיד לה בלחש שזה היה כמו רעידת אדמה ממש – יבשות נקרעות זו מזו, תהומות נפערות, הרים יורקים אש ולהבה... והיא רק רואה עיניים לחות, זריזף רוק מטנף את הסנטר, ומחכה חסרת סבלנות לרגע הנורא והנפלא שבו נכנסת ידו לכיס ושולפת סוכריית טופי. אבל הוא עדיין לא נותן לה, לא! הוא מקלף את העטיפה המרשרשת, רשרוש שעוד חקוק בה, מפריע לישון, צורם יותר מהצעקות של כאב השיניים שהיא עצמה צועקת ואז הוא עוטף את הגוש הוורוד והדביק באגרופו והיא נאבקת באצבעות שלו, מנסה לקרוע אותן זו מזו. הרוק הסמיך ממלא את הפה שלה, החור בשן מתמלא אשליית סוכר. הוא צוחק כשרואה את דמעות התסכול עולות בעיניה והיא מאמצת את השרירים ולבסוף, בייאוושה נועצת בגב כף ידו את השיניים ונוגסת. הוא נאנח בעונג, סימני שיניה הצעירות על עורו, טיפות זעירות של דם מופיעות, ואז האצבעות נפתחות והוא מצמיד את כף ידו לפה שלה ודוחס לתוכו את הסוכרייה, לוחש לה, "טעים, תאכלי, טעים." ככה, פעמיים טעים ובאמצע תאכלי, ומזכיר שאם ישאלו מאיפה טופי, תגיד מהחברות בכיתה. כבר אין לה חברות בכיתה, אמרה לו. רק הוא חבר שלה. שבכל זאת תגיד שיש לה חברות, הוא אמר, אף אחד לא ידע שאין.

בתמונה בעיתון הוא מחייך, השפתיים שלו פתוחות קצת, קמטים בזוויות עיניו. רוק סמיך מצטבר בפיה, צמיגי, מתוק עד לבחילה. היא רוצה להקיא אבל לא יכולה להתיק את עיניה מהצ'ק. היא יודעת שהצ'ק הזה הענקי

שאלה, אני הזמן שלך, אמר לה והיא האמינה לו, ועדיין מאמינה, כי מהרגע שהוא לא חיכה לה יותר בגינה, הזמן השתגע ונעל אותה בתוכו. יום אחד אמר לה ניפגש מחר ולא היה שם כשבאה וגם אחר כך לא היה. כולם גדלו והיא עוד שם בגן, נעולה, מחכה שיחזור ויניע מחדש את המחוגים וישחרר אותה מבועת הגן המבעיתה שנלכדה בה. היא רצה בלי לגמור את החומוס, בלי לשלם. רצה עד שלא יכולה לנשום יותר. שורף לה בריאות, כל הגוף שלה זיעה. היא מגיעה הביתה. הבית שקט. הזקנה נאנקת באחד החדרים. בתוך דקות מעטות היא מאתרת את כתובתו, רחוב אוסישקין 12, דירה 5. היא לוקחת איתה את המעטפה עם צילומי הפנורמה והסטטוס והסיטי ואת הצעת המחיר ויוצאת. היא לא יכולה להפסיק לרוץ. מנסה לעצור מונית למרות שאין לה גרוש, אבל אף אחד לא עוצר. היא רצה לשם וכל הדרך משתעלת. היא מרגישה שהזמן שהיה לכוד עומד להשתחרר והיא תבקע דרכו כמו שן של תינוק. הבניין ישן, טיח מתקלף. בגינה גללי כלבים ושיח גרברה מאובק. היא מביטה למעלה, כביסה תלויה ממרפסות, רוח קלה מנפחת את החולצות. מצד שמאל חלון ובו תריס שבור, חלליו כהים כמו חללי פיה. היא יודעת בוודאות שזה הבית שלו. דלת הבניין פתוחה, שני זוגות אופניים קשורים למעקה. בצד עגלת ילדים ועליה פירורי ביסקוויט. גרם המדרגות רחב, אור היום חודר פנימה דרך אשנבים צרים. שתי יונים נדחסות באחד מהן, מתקוטטות. נוצה לחה, מוכית, מתערסלת. היא אוזנת בידה את המעקה ומושכת את עצמה למעלה, החושים שלה שהיו רדומים מאז שהוא נעלם מהגן, מתעוררים עכשיו, העור שלה רגיש לכל תנודה של האוויר, אפילו שערה שורף. היא לא חוששת בכלל שתדפוק על הדלת הלא נכונה, היא יודעת איפה גר הזמן, כמו שהזמן תמיד ידע שהיא תבוא. דלת חומה, ישנה, מזוזה מפלסטיק על המשקוף. על שלט עץ קטן שנראה כמו השלטים שהיו מכינים בבית ספר יסודי כתוב מרים ודוד ירקון, היא דופקת. אף אחד לא עונה. בפה שלה מתפשט נוזל סמיך ומתוק, גוש מתיקות שחוסם את הנשימה, שוצף לחורים העמוקים, הולם ברקותיה, בקושי יכולה לנשום. היא צורחת: "תפתח לי, תפתח." הוא לא עונה אבל היא יודעת שהוא מצדה השני של הדלת, היא בועטת בדלת בכוח, ידיה על הרקות, מנסות לעצור את חבטות הכאב. צעקה נשמעת: "לכי מכאן! לא פותח לאף אחד!" הקול צורמני, עמוס ליחה, קול זקן ובכל זאת היא יודעת שזה הוא. היא בועטת

עוד ועוד, פיסות צבע יבש מאבדות את אחיזתן הרופפת. כלב נובח, היא חובטת בדלת והכלב שוב נובח. ולפתע הידית זזה. היא מטיחה את גופה בדלת, וזו חורקת בכבדות ונפתחת. הוא עומד מולה, נבזי, לא מגולח. שמן מביט בה. "מה את רוצה ממני?" הוא אומר לה. "מה יש לך מהדלת?" "תן לי כסף לתקן את השיניים שלי." היא דורשת ומושיטה לו את הצילומים. הוא צוחק. "מאז שזכיתי מציקים לי בלי סוף," הוא אומר, "התקנתי לחצן מצוקה, שכרתי חברת אבטחה, עוד רגע מגיעים, כדאי לך מאוד ללכת." היא מסתכלת עליו לא מאמינה שהוא לא מזהה אותה, את הילדה ההיא שלכד בזמן.

"זאת אני," היא אומרת. "אתה לא זוכר?" הוא מביט בה, היא רואה בעיניים שלו זרות וריחוק.

"טעים, תאכלי... טעים..." היא ממלמלת וכאילו פתחו המילים צוהר כלשהו בזיכרונו הוא מנענע את אצבעות ידו הימנית ואז הבעת הפנים שלו משתנה ושפתיו מתפתלות לחיוך מכוער, "אה, כן," הוא אומר לה בנימה מזלזלת. "זוכר אותך. שלום." היא נשענת על חיוכו, ומיד דוחפת לו את צילומי הפנורמה והסטטוס והסיי. "100 אלף זה הכול... רק מאה אלף וזהו." הוא מגחך, שיניו קטנות ואפורות כמו שיניים של מכרסם זקן. "מה פתאום שאתן כסף?" אומר לה, "מה פתאום?" ודוחף אותה לעבר הדלת. הוא שמן אבל חלש, והיא בועטת בו וחומקת פנימה. בחדר מדפים עם ספרים, הרבה ספרים. המון. בחיים לא ראתה כל כך הרבה ספרים. כולם חומים. מפעם. "דירה של אימא שלי. היתה סופרת מחורבנת." הוא כמו מגחך למפלתה של אמו.

"תן לי כסף." היא אומרת לו.

"יש לך מושג כמה כבר פנו אלי מאז הזכייה?" הוא צווח וקולו עולה ככל שהרשימה מתארכת: "האגודה למלחמה בסרטן, ואיגוד חולי הלב, ובית הספר למוזיקה, ובית הספר היהודי שלמדתי בו בבלגיה כמה חודשים, ומהבית כנסת, אחי הבן כלב שלא דיבר איתי עשרים שנה, גרושתי רוצה כסף, כולם רוצים ואני לא נותן לאף אחד. מגיע להם." הוא מחייך בשביעות רצון. "לי תיתן," היא דורשת. "תיתן לי עכשיו." "למה לי לתת לך?" הוא מתפלא.

"הסוכריות?" היא מזכירה לו. "הסוכריות שלך הרסו לי את השיניים שלי," והיא פוערת את פיה מולו. הוא מסיט את עיניו בגועל.

"לא היית חייבת לאכול אותן", הוא אומר לה, "את רצית, לא הכרחתי אותך."
"זה לא משנה מי רצה ומי לא, בגללך אין לי שיניים וזה לא הוגן!" היא
אומרת בכעס.

הוא פורץ בצחוק ומתיישב כדי להירגע. זרזיף הרוק מאז עדיין משתלשל
משפתו. "לא הוגן?" הוא שואל אותה כשנרגע. "למי אכפת אם הוגן או לא?"
"זו אני שהייתי צריכה לזכות בפיס", היא אומרת, "אני, לא אתה, לי מגיע!"
הוא צוחק בפה פעור. הלשון הצהובה שלו נעה בחלל פיו. "לך מגיע?
באמת? ומה תעשי שהמזל החליט שדווקא לי מגיע? יכול היה להחליט
ההפך אבל לא. נתן לי בלי תנאים!" והוא מצחקק ואז משתתק ומביט בה ואז
מוסיף ברכות, כאילו מרחם עליה בשל טמטומה: "לא הבנת עדיין? למרות
הכול לא הבנת?"
"מה לא הבנתי, מה?" היא צועקת.

"לא בחרתי אותך, את בחרת אותי אז אני לא חייב לך שום דבר, כלום!"
היא מרגישה שהרגליים שלה חלשות. בקושי נושאות אותה, פתאום עומדת
עליהן אישה בת 38 ולא ילדה, פתאום יש עבר. הוא צוחק בקול, ואז בתנועה
יחידה, מהירה ומוכרת כל כך, שולף מכיסו סוכריית טופי ומקלף אותה. פיה
מתמלא מיד בזרם דביק ומתוק. הוא זורק את העטיפה על הרצפה ומאגרף
מסביבה את אצבעותיו, היא מתקרבת אליו ובקלות שמפתיעה אותה מתירה
את אצבעותיו הזקנות. כלל לא נצרכה לנשוך את גב ידו. היא פותחת והוא
דוחף את הסוכרייה לפיה ולוחש, "תאכלי, טעים, תאכלי." פיה שואב את
הגוש הדביק והרך, ובעודה לועסת, מתפזרים בו נטיפי הסוכר במערבולת
רכה וסוחפת ולפתע, לראשונה מזה ימים ארוכים, פוסק הכאב הנורא
ותחושה של אושר מתפשטת בגופה, עת זוללים החיידקים את שללם.

תל אביב, ינואר 2015

לבלוע את אילנה

בוקר יום חמישי אחד הגיע יהודה גינצבורג לכיתה עם שקית ענקית של ממתקים. הוא היה ענקי בעצמו, אז כשאני אומר שקית ענקית של ממתקים, חשוב להבין שהשקית נראתה ענקית אפילו כשהתנועעה בצמוד לגופו העצום. שקית ניילון זולה, שקית מטבח מרופטת ומקומטת מרוב שימוש חוזר, שקית שזורקים בה את הזבל. מבעד לניילון השקוף אפשר היה לראות בליל צבעוני של צורות לא ידועות, מפתות בעמימותן וברחשים שהשמיעו תוך כדי תזוזתו המגושמת. הוא צעד באטיות כל הדרך מהדלת עד למושב הקבוע בשורה האחרונה, בכף ידו הימנית אחז בילקוט אחיזה רופפת, חסרת כל חן ותכלית. כף ידו השמאלית מעכה את שקית הממתקים באגרוף אדמדם, שנראה שהלך והתכווץ לתוך עצמו מהרגע שיצא מפתח הבית אל האוויר הפתוח, כך שאם לא היה מגיע בזמן הזה בדיוק, מתיישב על הכיסא ומרגיש מספיק בטוח להרפות ולהניח את השקית למרגלותיו, האגרוף היה ממשיך להתכווץ ולהתחמם עד אשר האצבעות היו חודרות לתוך בטנה הפנימית של כף היד.

אף אחד לא הסתכל עליו. בעצם, כלל לא בטוח שהוא היה שם. מכיוון שהגיע דקה אחת אחרי שאילנה הקריאה את השמות של כולנו, היא לא רשמה אותו בטופס הנוכחות. אין שום עדות לכך שיהודה גינצבורג הגיע באותו היום. יכול להיות שיצא מביתו בבוקר ואיגרף את עצמו לתוך עצמו, שגפיו התחפרו וחפרו בבשר עד אשר התקפל וקרס לתוך חור שחור בפינה אקראית של רחוב נורדאו. יכול להיות שרחשי הכרסום והרשרוש שבקעו מאחורה היו רק זיכרון, תעתוע קולקטיבי שנוצר משילוב בין חום בלתי נסבל לבין שיעמום ורפיסות כללית.

אולי בכלל לא היה אף פעם יהודה גינצבורג. הנשימות העמוקות ומלאות החרחורים שהיה משמיע כל כמה שניות היו באותה מידה יכולות להיות תקתוק של שעון, שואב אבק, רעש אגוז של מכונית שמתחילה לנסוע ברחוב. הדמעות שזלגו על פניו כשבעטו בו כולם ללא רחמים אחרי שניסה

להתגונן מפני הכדור, שאפילו לא היה חזק במיוחד, במקום למלא את תפקידו כשוער ולעצור אותו, הדמעות האלה יכלו להיות שאריות טל על כמה עלים במגרש. חשבנו שהוא לא יצטרך לעשות כל כך הרבה בתור שוער, הוא הרי כל כך שמן, רק צריך שיישאר במקום. וגם את זה לא היה מסוגל לעשות. אולי, בעצם, יהודה גינצבורג אף פעם לא עשה שום דבר. החבורות עוד נראו בבירור על פניו ועל זרועותיו הבשרניות. חבורות מנותקות מאדם, כמו ריחפו נקודות אדומות בחלל החדר וחיפשו מקום להיותלות בו.

"הי," שמעתי אותו פתאום קורא מאחורי בקול הבס שלו, "הי." התמקדתי בתזוזות שפתייה של אילנה, מנסה להפנט את עצמי ולשקוע לתוך העולם האמיתי, אבל הוא חזר ואמר: "הי, הי," כמו חבל שזרק מתוך באר עמוקה וחיכה שמישהו ימשוך אותו. לא יכולתי עוד לעמוד בתחוננוי. "מה אתה רוצה," נהמתי לעברו.

"רוצה אולי סוכריית גומי?" הוא שאל בלחישה. הסתובבתי לאחור בסקרנות. פניו הלבנבנים היו שמוטים למראה, עיניו התחבאו מאחורי הררי השומן שנקראו לחיינו. שקית הממתקים היתה פרושה על שולחנו, פעורת פה, חושפת מאות סוכריות גומי קטנות שקנה במכולת לפני שהגיע.

"לא אוהב גומי," אמרתי לו והסתובבתי בחזרה. באותו רגע הרגשתי את עורפי מתקשה ואת עיני מחודדות יותר מתמיד, מתמקדות בתזוזותיה של אילנה. כל מילה שאמרה, כל צעד ומחוזה שעשתה. רק היא ואני היינו בעולם. לא היה אף אחד אחר בכיתה מלבדנו והרגשתי משום מה שאני חייב לבלוע אותה, להתרכז חזק-חזק עד שהיא תיכנס לתוכי ותדבר אלי מתוך הבטן. הרגשתי את הרוק מתחיל להצטבר לי בחלל הפה ואת התזוזות של הקיבה; כאילו קראה לי למלא אותה, להשלים משהו שהיה חסר.

אחרי שהשיעור נגמר כולם רצו החוצה, ממהרים לנצל כל שנייה מההפסקה הארוכה ביותר של היום. הוא נשאר לשבת במקומו, אפילו לא זז קצת כשהצלצול נשמע, רק המשיך לכרסם את סוכריות הגומי וללכלך את חולצתו הכחולה בגרגירי סוכר. כשחזרנו הוא כבר לא היה. אילנה אמרה שאימא שלו באה לקחת אותו הביתה כי הוא חולה ושם אנחנו רוצים, אפשר לבוא לבקר אותו במשך השבוע, רק להתקשר קודם ולוודא שזה

בסדר. היו כמה שצחקו, אבל רובנו העדפנו לשתוק. זה התברר כדבר הנכון לעשות, כי אילנה העיפה מהכיתה את אלה שצחקו בלי להניד עפעף. ככה – בלי הסברים.

הסתכלתי על פניה הכעוסים. ראיתי שאכפת לה, שכל העניין הטריד אותה מאוד. לרגע חשבתי לשאול אותה למה היא כל כך כועסת, אבל לא שאלתי. אם לא היה אף פעם יהודה גינצבורג, איך אפשר לשאול. לא הצלחתי להוריד ממנה את העיניים.

יעל שרייבר

בית

מְכַל מְקוֹם הַיִּתִּי חוֹזֶרֶת אֵלַיךְ.

וְכֶךְ הַיִּתִּי הוֹלֶכֶת בְּדַרְכֵיכֶם.

בְּקוֹיִם עֲגָלִים.

עֲכָשׁוּ כְּשֵׁאִינֶךָ

אֲנִי נִמְשָׁכֶת בִּישְׁרֵת רֵאשׁוֹנָה

וְקוֹיִמִי רָצִיף עַד בְּלִי דֵי

סָרֵט נָע

עַל מְסֻלוֹת שִׁישׁ צָחוֹר לְמִשְׁעֵי

אֵין לְשֵׂאֵף בּוֹ, מִהֶבֶטָן

אֶל הַגֵּב

וְלֹא שְׁתַּהֲיִי דוֹקָא אֶתְּ

וְלֹא שְׁהִיִּיתִי אֲנִי אֲנִי

אֶבֶל הָעוֹלָם הַתְּעַגָּל לְכַבּוֹדֵנוּ.

וְיִדְעֵתִי שְׁהִיּוֹם עוֹד רַחֵב

מדריך הילדים לגירושים

תרגום: תמי אילון-אורטל

הוסיפי עוד מלח לפופקורן כי אימא שלך תגיד שהיא צריכה את זה בגלל שהקטע שאינגריד ברגמן כמעט מתה והמצלמה עושה כל מיני טריקים כדי להאריך את הגוף שלה ממש גומר אותה כל פעם מחדש.

חשבי: אלוהים, היא עוד פעם מתחילה עם הטישואים.

היא תגיד תודה חמודה כשתתקרבי לאט, לאט בנעלי בית וחלוק ותיכנס לסלון עם מה שהיה פעם הקערת סלט של סבתא מלאה עד גדותיה. הכנתי את זה לבד, הזכירי לה, והפילי כמה על הרצפה בטעות. מיטנז יחבוט בהם בכפותיו לכל עבר.

המממ, זה טוב להחזיר לגוף את כל המלח הזה, היא תלעס ותחייך חיוך לח. ספרי לה שאחות בית הספר אמרה פעם אחרי סרט על התבגרות שמלח מזיק ללב.

שטויות במיץ, היא תגיד. הוא רק גורם לו לדפוק, זה הכול. בום, בום, בום – אוי, תראי! היא תדבר בפה מלא פופקורן. קרי גרנט מוציא אותה משם. הוצאת את המכונת פופקורן מהשקע?

העמידי פנים שאת לא שומעת אותה. הביטי איך אינגריד ברגמן נראית כאילו האריכו אותה; שאלו את עצמך מה זה אומר. כדאי שתבדקי, היא תגיד.

היאנחי. עשי צקקק קטן עם הלשון. רוצי הכי מהר שאת יכולה כי הפרסומת הבאה היא האחרונה. הוציאי את המכונה מהשקע. הביאי איתך את מיטנז כי הוא מיילל ליד המקרר. הוא ישאיר שיער על החלוק שלך. שמטי אותו לחיקה של אמך.

הי מתוק, היא תגרגר אל החתול ותגרד לו מאחורי האוזניים. התרפקי על אימא שלך והיא תושיט יד ותגרד גם לך מאחורי האוזן ותיתן לך נשיקה על הלחי. ואז פתאום היא תרכון קדימה, תושיט יד לעבר הקערה שעל שולחן הסלון, בזהירות, שלא להפריע לחתול. אני תמיד חושבת שהוא יבין מהר

יותר ממה שהוא מבין, אימא שלך תגיד בין לעיסות, מעבירה מיד ליד ואז לפה. גברים יכולים להיות כל כך אטומים ומתסכלים. היא תקרוץ לך. הסתכלי על הטלוויזיה בחשדנות. כל הרעים ייטנו לקרי גרנט לקחת את אינגריד ברגמן במכונית השחורה. תהיה הרבה מוזיקה מיושנת. עמדי והירמי את צדי החלוק שלך. הוציאי את הלשון מהפה והעמידי פנים שאת רוקדת כמו איזה מפגר במסיבה. גלגלי את העיניים. חצי את הסלון בתנועות גלס מוגזמות והיתקלי ברהיטים. אימא שלך תעמיד פנים שהיא לא מתייחסת אלייך. בסוף היא תגיד בקול שטוח: כמה נפלא, וואו, את ממש מרגשת אותי. כשהמוזיקה תיגמר, היא תשאל אותך מה את רוצה לראות עכשיו. היא תעביר לך את מזריח הטלוויזיה. הסתכלי עלי. אמרי: את סרט האימה הממש מאוחר. היא תרים לעומתך גבה, אבל אמרי: בבקשה, בבקשה בקול רך והצמידי ידיים כאילו את מתפללת. היא תחייך חזרה ותיאנה, אוקיי. העבירי ערוץ וחזרי לספה. היכנסי עם אימא שלך מתחת לשמיכת הצמר הכחולה. אמרי לה שאת הכי אוהבת את הסרט המצויר בהתחלה, כשהמומיה יוצאת מארון המתים ושואגת: אימא'לה!! עלי על המשענת של הספה ועשי חיקוי - הידיים שלך כמו טפרים, המרפקים ישירים והראש נופל הצדה. אימא שלך תגיד לך לשבת חזרה. חזרי להתכרבל איתה מתחת לשמיכה. כשהיא תגיד, את מי את אוהבת יותר, את המומיה או את האישיזאב, אמרי לה שהאישיזאב מפחיד כי בלילה הוא יוצא החוצה ועושה דברים ואף אחד לא חושד בו כי במשך היום הוא עובד בבנק ואין לו פרווה. מה עם המומיה? היא תשאל ותלטף את מיטנו. משכי בכתפיים. קפלי את השפתיים כלפי פנים. אמרי: המומיה היא המומיה. בקצה לשונך שחררי גרעין רך לעוס אחד מהשיניים הטוחנות שלך. נסי לבלוע אותו, אבל גרמי לו להיתקע בגרון והתחילי להשתנק ולהשמיע קולות איזמים של הקאה. הם יבריחו את החתול. אלוהים אדירים, תיזהרי, אימא שלך תגיד ותטפח לך על הגב. הנה, תשתי מים.

נסי להיאנק: בירה שחורה, בירה שחורה, כמו איזה קאבוי גוסס שראית פעם בפרסומת, אבל שתי את המים בכל זאת. כשאת כבר לא נחנקת, כשהפנים שלך פחות אדומים ואת יכולה שוב לנשום, בקשי קולה. אימא שלך תגיד: לא נראה לי; ד"ר אטווד אמר שהשיניים שלך במצב נורא. אמרי לה שד"ר אטווד לא שווה כלום.

מה זאת אומרת? היא תשאל מופתעת.

הסתכלי קדימה. אמרי: לידעת.

המומיה תפיל עמודי תלפון, תרים אותם ותשליך אותם סביב כמו לָגוּ.

וואו, עטופה כולה בתכריכים ואין לה לאן ללכת, אימא שלך תגיד.

התרפקי עליה ואמרי יפההה! ארוך, נמוך ומתפעל.

המשטרה תגיע לבית הקברות לחפש את המפלצת. הם לא ידעו אם זה

אישה הזאב או המומיה, אבל מישהו הסתובב שם והשאיר ערמות קטנות

ומעלות עשן של עצמות ועור שגורמות אפילו לכלבים של המשטרה לייילל

מרוב פחד.

אמרי משהו כמו איכס, דוחה, ועצמי את העיניים.

את בטוחה שאת רוצה לצפות בזה?

התעקשי שאת לא מפחדת.

יש הופעת רוק בערוץ 7, את יודעת.

חשבי על זה. החליטי לנסות את ערוץ 7, רק בשביל אימא שלך. מישהו עם

שיער שמנוני שנראה כמו דוד ג'ק יגיד משהו משעמם.

אימא שלך תסכים שהוא באמת נראה כמו דוד ג'ק. טיפה.

להקה עם צלליות שחורות בעיניים תתחיל לנגן בגיטרות. עמדי ונתרי

למעלה ולמטה כמו שראית את ג'ולי סטיינמן עושה פעם.

אלוהים, למה הגיטרות תמיד תקועות במפשעה שלהם כשהם מנגנים?

אימא שלך תשאל.

אל תעני, פשוט חקי אותם, העיפי את השיער שלך אחורה וגעי במפשעה

דרך מכנסי הפיג'מה שלך בתנועות משונות. אימא שלך תסטור לך ותגיד

שאת גסת רוח.

התנהגי כאילו נפגעת. זיפי נפילה. הרימי כתב עת והעמידי פנים שאת

קוראת בו. החתול שוב יצטרף אלייך. הסתכלי על התמונות של האוכל.

אימא שלך תנסה לעודד אותך. היא תגיד: תראי, פט בנאטר! בואי נרקוד.

אמרי לה שלדעתך פט בנאטר מטופשת וזולה. אל תגידי כלום במשך חמש

דקות.

כשהבֵּי־52 יופיעו, אמרי לה שהם בסדר לדעתך.

חייכי בביישנות. ואז שתיכן תקומו ותרקדו כמו משוגעות מסביב לשולחן

הסלון עד שתזיעו, בעודכן צועקות לקולות האו־אה־או, קופצות כמו מקלות

פוגו, מתנהגות כמו רובוטים מהחלל. נפנפי בידיים לכל עבר משני צדי

הראש כמו אימא שלך. בזמן הפרסומות בקשי משקה תפוזים מוגז.
או מים או חלב, היא תגיד, קצת מתנשפת, ותתיישב על הספה.
אמרי שיט, וכשהיא תשאל מה אמרת, היאנחי: כלום.
אחרי זה רוד סטיוארט שר על איזה גג. אימא שלך תגיד: הוא די חתיך.
אמרי לה שג'ולי סטיינמן ראתה אותו פעם בחנות ואמרה שהוא נראה ממש
זקן.

המממ, אימא שלך תגיד.
הסתכלי טוב על רוד סטיוארט. שאלי את עצמך אם את יכולה לעשות ככה
עם הרגליים. הכיני חיקוי בשביל ג'ולי סטיינמן.
כשכל הפופקורן ייגמר, פהקי. אמרי: אני הולכת לישון עכשיו.
אימא שלך תיראה מאוכזבת, אבל היא תגיד, אוקיי מתוקה. היא תכבה את
הטלוויזיה. דרך אגב, היא תשאל בהיסוס כמו שהיא עושה תמיד. איך עברו
שלושת הימים האחרונים?
דלגי על הקטע עם האישה ועל הקטע עם הבירה. אמרי לה שהם עברו
בסדר, שיש לו לוח קליעה למטרה חדש בצבע כסף ושיצאתם לארוחת
ערב ואיזה איש אחד שקראו לו הדסון סיפר סיפור די מצחיק על איך שהוא
השתין בתוך סל כביסה. בקשי ממנה סבן אפ.

עשרות ומאות שיברונות לב קטנים

הפכתי לקרדיולוג כי רציתי לתקן לבבות שבורים. מקרים כמו שלי הם בעצם לא נדירים, אבל הם בדיחה רגילה בהתמחות, אז אף אחד לא לוקח אותם ברצינות. רוב האנשים כמוני לא מבינים שבעצם הפוכים אותם לשרברבי־דמים. גורמים להם להתייחס ללב כמו לכל משאבה, ולא מלמדים אותם איך באמת לתקן לב של אדם. אני הבנתי די מהר שאני רוצה להיות גם מנתח־לב, כדי לתקן לבבות כמו שצריך ולהיות רופא־הלבבות האמיתי הראשון.

בחדשות סיפרו על מטופלים שלי, כמו הבחורה שקיבלה התקף לב כשהחבר שלה נפרד ממנה, ורק במזל אדיר הגיעה עד בית החולים. ההדמיה של הלב שלה, חצוי לשניים בזיגוג קלאסי כמו בסרט מצויר, מאוד תפסה באינטרנט. זה היה רק מזל שאני גם שרברב־דמים, ויכולתי למנוע ממנה למות מדימום. אבל זה לא היה המקרה הראשון שלי. ממש לא.

היה הגבר שנורה בחץ שננעץ בלב שלו ויצא מהצד השני. זה היה חץ תעשייתי ממתכת – העובדה שלא היה לו ראש־חץ, אלא רק קצה מחודד, מנעה מהמסכן למות עד שהוא הגיע אלי. אני לא יודע מה קרה למי שעשתה לו את זה.

היה הילד שעבר תאונת דרכים עם המשפחה, ונשאר בלי משפחה. בדו"ח הרפואי נכתב שמהו נחבט בחזה שלו בעוצמת ההתנגשות, אבל לי היה ברור למה הוא באמת צריך שנשתיל לו לב חדש.

והיו כל השאר. אנשים שהלב שלהם נסדק רק קצת, שמת להם הכלב או שכן זוג פוטנציאלי דחה אותם, נפגעי אחד מעשרות ומאות שיברונות הלב הקטנים שאדם ממוצע עובר בכל יום. לפעמים אפילו לא יכולת לראות את זה בהדמיה הממוחשבת. אבל עם הסטטוסקופ היה אפשר לשמוע את הפגיעה בשריר הלב, ששני צדדיו לא מתואמים, ושכל פגיעה נוספת היתה עלולה לשפרו.

למרות שהייתי החוקר הראשון בתחום, הדבר האחרון שרציתי היה שיקראו לתסמונת הלב־השבור על שמי. אז שיחקתי את המשחק, העמדתי פנים

שאני סתם שרברב־דמים רגיל, ומאוד נזהרתי במחקרים בנושא. רק המטופלים שלי ידעו שאני רופא־הלכות האמיתי היחיד בעולם. הם קראו לי סרג'נט פפר, או בחור כלבבי. מבחינתם, תיקנתי לבבות שבורים. כשהבחורה עם הלב השבור התעוררה בסוף והסברתי לה, היא הקשיבה בשקט. אדם שעונד סטטוסקופ סביב הצוואר, כמו שרק קרדילוגים ורופאים בפרסומות עושים, רגיל שמקשיבים לו בשקט. סיפרתי לה שהיא עברה התקף לב, ושהלב שלה נשבר לשניים. הבהרתי לה שאני לא סתם שרברב־דמים אלא רופא־לבבות, היחיד בעולם. הראיתי לה את ההדמיה. נתתי לה לשמוע את הדופק הכפול, המפוצל שלה. אמרתי לה שהיה צריך להתקין לה מציצה חדשה וששרדה בנס, אבל הלב שלה עדיין שבור בעצם. שהחיים שלה כבר לא יהיו אותו דבר. שאני לא יודע אם תוכל לאהוב שוב.

היא חיכתה עד שאסיים, ואז התחילה לבכות. היא בכתה המון. בכי אומלל וגורא, שזיקק שנים רצופות של בדידות לתוך כל אנחה ושיהוק, ודחס עשרות ומאות שיברונות לב קטנים ויומיומיים לכל דמעה. אחרי שנים שאני מטפל בלבבות שבורים, עדיין לא הצלחתי להשלים את הפרוטוקול שאמורים לבצע כשבחורה יפה בוכה. פחדתי שכל כך מעט זמן אחרי הניתוח הקשה שעברה בכי כזה יוכל אפילו להרוג אותה. אז לקחתי את הסטטוסקופ ונתתי לה לשמוע את הלב שלי, שכבר ב־'93, התנפץ לאלפי רסיסים. ובעוד שהיא נדהמת מאלפי הפעילות החרשיות שמתרחשות כל שנייה, הסברתי לה שוב, שאני לא כמו כל שרברב־דמים, אלא רופא־לבבות אמיתי. שיש מאיתנו המון בעולם, עשרות ומאות אלפים, מתקנים את הנזק שגורמים החיים לאנשים לבביים כמוה. שאנחנו קהילה עולמית, מוערכת מאוד, כי האדם לא יכול לבצע שליחות כזאת לבדו. שכמו כל ציבור: יש רופאי־לבבות מעצבנים שצופרים לך בכביש; או רופאים שמכורים לקפה; ויש גם רופאי־לבבות נדירים, שלכל אחד מהם יש לב זהב קטן של 14 קראט, שמחזיק ודוחס יחד את השרידים החיים של עשרות ומאות שיברונות לב קטנים.

הסתכלתי שוב בהדמיה המפורסמת, של הלב החצוי בדיוק לשניים בזיגוג מושלם. עכשיו יכולתי לראות בה קווים חדשים. אזור שהיה לפני כן שחור במרכז הפך קצת בהיר יותר, כמו בוקר יחיד של חורף שפתאום מציצה בו שמש. גיליתי שהמצב השתנה פתאום, אבל לא יכולתי להסביר את

זה במילים. שרברב־דמים יפתור זאת כאשליה. רק כשהבנתי שהיא כבר הפסיקה לבכות, ומחכה שאומר משהו, סובבתי את התמונה ואמרתי, "תראי - הלב שלך בכלל לא נשבר. הוא פָּקַע."

האנטומיה של זורה

אני רוצה לנסות לדבר על הסופרת האפרו־אמריקאית זורה ניל הרסטון (1891-1960) לא כסופרת שחורה או כסופרת נשית. אני רוצה לנסות לדבר על זורה כסופרת נשמה, סופרת שניסתה והצליחה ללכוד את הבלוז כפרוזה. לשם כך עלי לנסות להסביר תפיסת יסוד של התרבות האפרו־אמריקאית שממנה זורה באה, והיא קדימות המוזיקה שבדיבור על הנאמר בפועל, כלומר על הפרוזה שבו. "איך שאני אומר דבר", ה־Feel, הוא מקור ההתגלות בעולם, הוא מהות הבלוז ולא המילים המשמשות אותו. יש אמירה ידועה של נגני בלוז: If it reads right, it won't play right. ה־it כאן עומד עבור מושג מפתח של התרבות האפריקאית. הנשמה. "אם הנשמה נראית טוב (על הדף), היא לא תתנגן טוב". על המילים ועל המוזיקליות לשמש את הקול המדבר, ועקב כך להיות גולמיות, פשוטות. אקורד אחד, משפט שלדי החוזר על עצמו. את כל השאר יעשה ה־Feel. איך אני הולך לנגן את האקורד הזה, איך לגלגל את אותו משפט בין השפתיים, להחזיק אותו שם באוויר. וכל מילה מיותרת או עיטור מוזיקלי עלולים רק להפריע.

כך עלינו להבין זמרות כגון נינה סימון ואת טענתה שגם אם תשיר את ספר הטלפונים של אלבאמה עם ה־Feel הנכון, זה יגרום לקהל שלה לפרוץ בבכי. כך חשבה גם זורה, זאת היתה המשימה שלה, להנציח על הדף את התרבות שממנה באה כפי שהיא. כלומר להנציח את הנשמה, את הניגון, במדיום זר לו מבחינתה, מדיום שהמהותי לו הוא בדיוק אותן מילים. כלומר בספרות.

זאת אולי אחת הסיבות לכך שזורה היא סופרת כמעט לא מתורגמת, ואולי גם שנשכחה וסיימה את חייה באלמוניות. כי אותה אישה קשוחה וערמומית התעקשה לגלם את מוזיקת הדיבור השחור ששמעה וממנה באה בכל דבר שכתבה עד לפרט הפונטי הפעוט. ובניגוד לסופרים אחרים, שחורים כלבנים, לא יכלה להסתפק בשחזור המוזיקה כתבלין חיות ופולקלור בלבד, היא היתה חייבת להנכיח את הדיבור הזה כמהות היצירה שלה, כדבר האמיתי.

הפרט האוטוביוגרפי החשוב לגבי זורה הוא שבעיירה שגדלה בה גרו רק שחורים¹. דבר נדיר בזמנו בארצות הברית (ולדעתי אולי לא מובן מאליה גם היום). לכן מהות היצירה והמחשבה שלה היתה לתעד ולשמר את התרבות הזאת שאותה לא הבדילה מהזהות האישית שלה, כלומר להעמיק ולחדד את המבט פנימה. זאת בשונה מהאמנים והסופרים השחורים מסביבה שגדלו בשולי תרבות (לבנה) זרה ועוינת, ומהות היצירה שלהם היתה להגדיר את הזהות שלהם אל מול תרבות זו וכנגדה. כלומר, לעסוק במבט החוצה, במרד בעוין להם כבסיס להגדרה התרבותית², תוך ניכור לפעמים לזהות מלידה או ניסיון להתאים אותה לתפיסות של התרבות החיצונית השלטת על מנת להצדיק את זכות קיומה. לא זורה, לה לא היתה אף פעם בעיה עם כך שהיא שחורה ושום צורך להצדיק את היותה כזאת אל מול תרבות אחרת.

זורה היתה סופרת ואנתרופולוגית. ספרה *Mules And Men* (1935) הוא אחד התיעודים האנתרופולוגיים המרכזיים של ההווה השחורה בארצות הברית. כסופרת וכאנתרופולוגית, זורה מציגה ומיישמת גישה חדשה ושנויה במחלוקת המבוססת על השאיפה שלה לגילום שלם ככל האפשר של ההווה שממנה באה. כסופרת וכאנתרופולוגית זורה אינה מתבוננת מהצד, אינה שואפת להבדיל את עצמה ממושא ההתבוננות שלה לצורכי תיעוד אובייקטיבי או עיצוב אסתטי, ספרותי. להפך, על פי זורה, המטרה היא להחיות ולדבר את שהיא מתבוננת בו מתוך ובתוך עצמה. רק הטמעה מוחלטת של החיות העומדת לתיעוד או לעיצוב אמנותי תבטיח את ה־Feel הבראשיתי שבלעדיו אי אפשר בכלל לגשת למשימה. זורה מסתמכת כאן על תפיסות ההודו (Hoodoo) האפריקאיות המהוות חלק מרכזי מתרבות הבלוז והתרבות האפריקאית והאפרו-אמריקאית בכלל. בשלב מסוים היא מתלמדת כאסיסטנטית אצל כהן הודו בעיר ניו-אורלינס ובאחד מהטקסים שהוא מרשה לה לבצע בפיקוחו – טקס מאגי הכרוך במלמול צרורות של מילים על גבי מילים – הוא מעיר לה שעל מנת להגיע לתוצאה הרצויה:

1 עוד על זורה כאן: <http://www.haaretz.co.il/misc/1.886671>

2 זאת אולי הזדהות של תפיסת המהפכה בימינו, ההתנגדות לחוק מאיתנו כאמצעי להגדרת החיות והחיוניות האישית. ואולי יש אפשרות אחרת, ההגדרה שהבלוז וזורה מציעים, שימור הנשמה והתרבות כאקט יצירתי ואישי. אני חושב על דוגמאות מהתרבות שלי. חז"ל. חסידות מסוימת. הסיפורים בספר אלו ואלו.

"You've got to set them words to it". כלומר, על זורה "לכוון את המילים לנשמה" על מנת לייצר את החיבור הנכון באמצעות השימוש במילים (או כל דבר אחר לצורך העניין). עליה להרגיש את המילים שהיא משתמשת בהן, לחיות ולמלמל את הצליל ואת המוזיקה שלהן עד שיתכוונו לנשמה. לא מספיק להתבונן מהצד וללקט לצורך רישום או המרה לצורה אסתטית. מבחינת התרבות השחורה ותפיסת ההודו המייצגת אותה, אקט היצירה והדיבור הוא אקט מאגי³ ובו על היוצר לדבר ולהחיות את אשר הוא שר באמת על מנת לחבר את היצירה שלו לנשמה.

זורה רואה את עצמה⁴ כסופרת מדברת לא כסופרת שומעת. מבחינתה הדבר הכרחי עבור הספרות שבכוונתה לגלם על הדף כייצוג אמת של התרבות שממנה היא קמה. על סופר בלוז ונשמה לא רק להאזין לדיבור שהוא בא להמיר למילים בכתב, אלא לשיר את המילים האלה בעצמו, ללעוס אותן בעדינות בין השיניים, לטעום אותן בקצה לשונו, לשמוע איך הקול שלו מתכוון אט, אט למוזיקה של הנשמה. אני חושב על ש"י עגנון ועד כמה השפה שהעלה לרף קשורה לכך שיום־יום מילמל אותה לעצמו בתפילה, שהוא שר את המילים שהמיר לצורה בטעמים שונים בבתי כנסת מתחלפים.

עד כמה כל זה השפיע על השפה שכתב ומחק ושיכתב ויצר?

דבר אחר. זורה לא רק הצליחה להנפיש את שפת הבלוז השחור בדיבור של הדמויות שלה בכתב. חשוב יותר, היא גם יצרה שפת מספר (או מספרת) מקורית של הנשמה. זוהי עדיין שפה פשוטה וישירה, אך גם נוטפת מילים על גבי מילים, ציורים ומשלים, "It reads well", אך אפשר לשמוע זמרות כגון בסי סמית או לוסיל בוגן שרות או מדברות את המילים האלה ללא מאמץ. זוהי פרוזה, אבל פרוזה מסוג אחר. פרוזה של הבלוז. וזה אולי ההישג הגדול שלה.

3 נינה סימון ראתה את עצמה למשל כ־Obeah Woman (סוג של מכשפה אפריקאית) המכשפת את הקהל. יוצרים שונים כגון מיילס דייויס, רוברט ג'ונסון וה־RAZ ראו את אקט היצירה, המופע וההפקה המוזיקלית כאקט של העלאת ניצוצות (Funk). זוהי מהות חשובה להבנת התרבות השחורה. בתרבות שלי אני חושב על ספר יצירה, על סיפורים וצדיקים חסידיים מסיימים, על הסופר ברנו שולץ. רואה קשר ביניהם מנקודת מבט זו.

4 למשל במאמר זה: <http://poetry.rapgenius.com/Zora-neale-hurston-character-of-negro-expression-annotated>

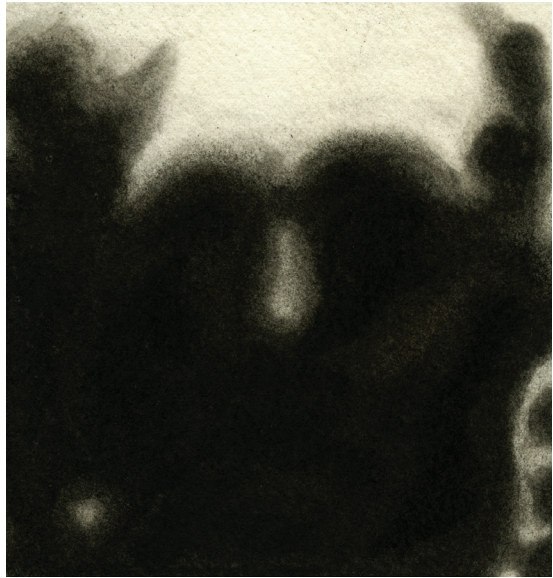
הנה דוגמה מתוך הספר "עיניים מתבוננות באלוהים" (1937):

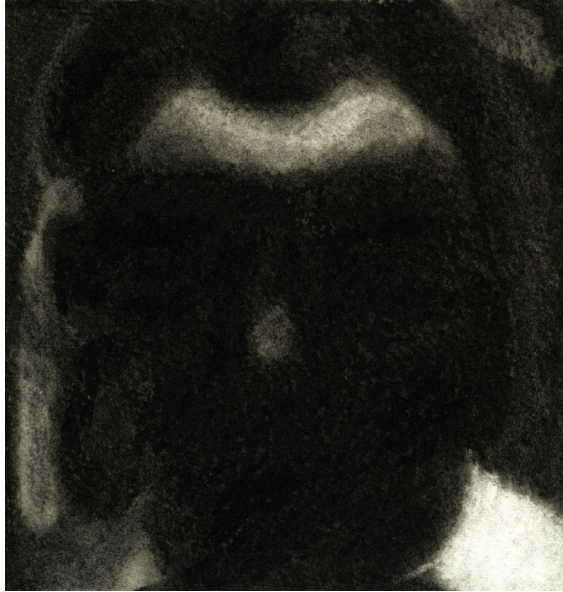
Ships at a distance have every man's wish on board. For some they come in with the tide. For others they sail forever on the same horizon, never out of sight, never landing until the Watcher turns his eyes away in resignation, his dreams mocked to death by Time. That is the life of men.

Now, women forget all those things they don't want to remember, and remember everything they don't want to forget. The dream is the truth. Then they act and do things accordingly.

זורה היתה אומרת, אפשר לשיר או לקרוא בקול.

אסף רומאנו, בעקבות שירתו של צלאן "עוד יש שירים לשיר", 2010,
פחם על נייר, חמישה רישומים בגודל של 13.2×14.2 ס"מ

סרט אילם

אם צליל הוא איבר ונעימה היא תחושה, אז פִּיאָנֹוּ הוא רִיק ופּוֹרְטָה, מלאות. אם סונטה היא גוף, אם קָצֵב הוא שריר, אז סְטְקֵטֹוּ הוא מתח ומוזיקה היא תנועת איברים פנימיים. וְתוּ הוא רגע הנמסך מן הבטן לחזה, תיבה היא חום או צינה, וסולם הוא רעד. וזה נוגן, זה עולה ומתכלה, גודש ונעלם. ואם אור הירח כחול, אפשר להניח את הראש בין כרים, לתרגם סוויטה לאישה, צליל למגע, מגע למיילה, ולהתחיל לנגן לילדה גוף.

לב ובטן, סרעפת והפסקה, לב וחור, חום מן החזה, ובחזרה | ובחלל החזה, תנועה ומעגל ריאות, אוויר ומחנק ונשימה | כך כשחוללה וכך כשסבבה, כך כשברחה וכך כשנאספה | כך כשנולדה וכך כשנערה, כך בשלום וכך במלחמה | כך במי נהר ולאורך הגדה, כך החסידה וכך הפִּרְיחה | כך בקידה וכך כשחייכה, כך כשאחזה וכך כשננטשה | חום וחלל, מלאות וריק | בטן לבטן ותנועה מרה | לב ועוד אחד, לב והרחבה | כך כשפרצה, כך כשהוטלה, כך כשזעקה וכך כשנמלטה | כך כשנפלה וכך כשחלפה, כך בעצירה וכך בתנועה | כך ביער וכך על פני האדמה | וחרק לא נשמע ורק היא, וכך היא בטן ולב צר ובחזרה | וחום ועודפות, שִׁיבה וְהִשְׁקָטָה | כך היה ברגל וכך בעגלה, כך בין הבורחים וכך לבדה | כך כשאזל סבון וכך על השלג, כך בגבול וכך הפקודה | כך בריצה וכך בנפילה, כך כשהגיעה וכך כשהתרחקה | צלב עקום ומגל, ורכבת הצלה | גרון וסרעפת ומההתחלה | דקירת שקד, לב ונשימה | פעימה בהולה וקצב נשימה | נשיפה, אוויר ונשימה מהירה | כך ברוסית וכך ברעב, כך בימיה וכך בְּלִילָה | כך בזיעה וכך בצמא, כך בכינים וכך בשמלה | כך כשאביה וכך כשאמה, כך בצריף וכך באדמה | כך דלקת וכך הצליעה, כך תהילים ונס, וכמעט | קור ובטן וריאה חלולה | התכווצות ומתח, וְהִשְׁקָטָה

כך במשאית וכך בבריחה, כך בין רוסיים וכך בדומייה | כך בברלין וכך לבדה, כך שדרה וכלבלב, כך נערה | כך עיר מקלט וכך חיוכה, כך אהבה

וכך המגע | כך גופו וכך רעמה, כך כשהבטיח וכך כשנסע | שָׁבַר ומתח
ונשימה עלובה | אוויר ומחנק, ובטן מלאה | ובא בנשימה בודדה, יחידי מן
היער | עקור, כך במסיבה וכך בפריחה | חָדַר ופָּץ, חלון ורוח, שולחן כך
ודג כך ומיטה יחידה | בטן תפוחה, חָדַר לבן, רופא וצווחה | כך ראש, כך
עור ותלתל | לב ואוויר, גיגית וטבילה | חום של הבטן וריח חלב, עור לעור,
נשימה חדשה, וילדה ואם, ומספיק

אם שפה נולדה ושפה נעזבה, אם כל איבר נשמע אחרת, ולכל רגש היה
שם תואר, לכל פועל – צמצום או הרחבה. אם רק כך היא יודעת, אם הכול
שכחו ורק היא מבינה שצליל הוא כאב. ואם אור הירח מסנוור מן העץ,
היא תחליף מילה במילה, תשליך מילה או משפט, ותשוב לצליל שאבד לו
הפשר, גוף של ילדה, סרט אילם.

האַרְץ און בוֹיך, אַיִבערמאַנג און אַן אַיִבעררײַס, הַאַרְץ און לאַך, הַיִץ פּוֹן
בְּרוֹסְטקאַסְטן, און צוֹרִיק | און אַיִן בְּרוֹסְטקאַסְטן, באַוועגונג און אַ לִינגען־
קִרְיִיז, לופֿט, שְׂטִיקונג און אַטעם | אַזוי בײַם טאַנצן, און אַזוי בײַם זײַך
דִרְיִיען, אַזוי בײַ אַיר אַנטלײַפן און ווען מען האַט זי אױפֿגענומען | אַזוי ווען
זי אַיז געבאַרן געוואָרן און אַזוי ווען זי אַיז געווען אַ מײַדל, אַזוי אַיִן צײַט פּוֹן
שלום און אַזוי אַיִן צײַט פּוֹן קִרִיג | אַזוי אַיִן טײַך־וואַסער און לענגאַױס דעם
בֶּרעג, אַזוי דער בושל, און אַזוי די בלײונג | אַזוי בײַם פאַרנויג און אַזוי בײַם
שְׂמײַכלען, אַזוי ווען זי האַט געהאַלטן, און אַזוי ווען מען האַט זי פאַרלאָזט |
וואַרעמקײט און רוים, פּוֹלקײט און פּוֹסְטקײט | אַ בוֹיך צו אַ בוֹיך און אַ
ביטערע באַוועגונג | הַאַרְץ און נאָך אַײַנער, הַאַרְץ און אַ פאַרבֶּרײטערונג |
אַזוי ווען זי האַט זײַך אַרײַנגערײסן, אַזוי ווען מען האַט זי אַ וואַרף געטאַן,
אַזוי ווען זי האַט געשְׂרײַען, און אַזוי ווען זי אַיז אַנטלאָפֿן | אַזוי ווען זי אַיז
געפאַלן, און אַזוי ווען זי אַיז אַדוּרף פאַרבײַ, אַזוי בײַם פאַרהאַלטן און אַזוי
אַיִן באַוועגונג | אַזוי אַיִן וואַלד, און אַזוי אױף דער ערד | און אַ אַינסעקט
האַט זײַך גײט געהָרט און בלײז זי, און אַזוי זי

אַ בוֹיך און אַ שְׂמאַלע הַאַרְץ און צוֹרִיק | אַ וואַרמקײט און אַיבערפּוֹלקײט, אַ
צוֹרִיקער און אַ באַרויקונג | אַזוי צו צופּוס, און אַזוי אַיִן וואַגן, אַזוי צווישן
די אַנטלײַפיקע און אַזוי אַלײן

אם תיעצר ולא תוכל עוד, היא תתחיל מחדש. תחסיר מיילים ותוסיף אחרות, תשתיק ותדבר, תבקש לכסות אך תוסיף לגלות. לאור הירח היא תבנה מילה על מילה, מגדל של שפות, צליל על צליל, גוף ופְּלִיטה. כך היא, רק כך.

אָזוּי אַן זַיִף און אָזוּי אויפֿן שלג | ובאה פקודה, חייל וילדה | ואין כיכר לחם
און שְׁטֵעֵךְ און האַרְץ וקור בהונות ושפתיים | פעימה כך ונשיפה כך, און
אַיִן קְלִייד שטפה, שמרה וניקתה | אַן שִׁיךְ כאבו הכפות ברגליים | וצליעה
ובריחה, אָזוּי גִיךְ און דאס גאַנצע שְׁטעטעל בְּרֵעֵנט | ובטנה חלולה, רעב
ודרך | וצריף וחדר, אם ואב, און היץ

אַ שְׁיִינְעֵר פֿחור סובב ושיקר הוואלס | טאַנצן און שְׁפּרִינגען עד צאת הלכנה |
וחושך נטל את מותנה, סובבה ונפלה | עירומה, און אַ שְׁרִי, זעקה, און ער
אויף איר עלה והכביד ונשף אלימות באוזנה | און קיינער האט נִיט געהאלפֿן
און קיינער האט נִיט געהערט, מאַמע, בכתה, שְׁרַעקֶלעךְ, צרחה | ולא הפסיק,
און האט זיך געשטופֿט, און שְׁטאַרק. ונגמר | צריף וכאב ורוח קרה | שטפה
את הבטן, סרקה את בשרה, און וואַסער און טרערן און שְׁלֵעֶכְט | אַ קְלִיִּין
האַרְץ, דמעה ויבבה | דם, און נאַךְ פֿלוט, וחום בקרעי גופה

חושך וגבול, יבשת קרועה | ברזנט ורכב, ובריחה חזרה | יער וגשם און די
דייטשן און זי, נערה עקורה | אַן לִיבשאַפֿט, און אַן שריפה, בלי לב ובלי בטן |
בלי חום בחזה, בלי תנועה, אַן בויך, אַן האַרְץ | ובא הוא, רק רוח ולחם, והיא,
מה היא | פֿיש און פֿעפֿער אַן אַ וואַרט, בדממה, הרשתה והוא בא, נעתרה
ופסקה, שתקה וכלתה | תשעה חודשים, געשְׁרִיעֵן אויף און וויי, און אַזאַ
קְלִיִּינע פנים, אַזאַ שְׁיִינע אויגן | און האַרְץ און בויך און בְּרוֹסֶט, עיני ילדה
בפניה, קְרִיג און רוי. ריק ומלאות | כך ילדה וכך אם, כך מילה וכך קול, אין
שפה ואין סרט, וטוב כך ורע כך, און אָזוּי אַיז גענוג

* עריכת התרגום ליידיש: ד"ר רועי גרינוולד.

טרפנטין

אני בסטודיו ונגמר לי השחור. תמיד נגמר לי השחור דווקא בשתיים בלילה כשאין לאן ללכת לקנות, ואני חייבת שחור. גמרתי את הסטיק שמן האחרון וזה לא עזר. גם לא נשאר צבע שמן שחור. ליטר שחור אקרילי עולה 80 שקלים. היה לי עלי שטר של מאה וגם הייתי צריכה סיגריות. ב־10 לחודש ייכנס לי הכסף. השחור האקרילי הזה הוא פשרה כדי שאפשר יהיה לעבוד מהר ובשכבות. הצבע שמן השחור הוא גם פשרה כי כשאני שמה אותו אני יודעת שאצטרך לחכות הרבה עד שיתייבש. לפעמים מה שאני עושה זה לשים את השחור האקרילי ולעבור עליו כשמתייבש עם ג'ל מדיום מבריק – אבל זאת פעולה כפויה ושנואה עלי ובעצם גם סוג של פשרה. רק השחור שאני רואה בזפת חמה מספק אותי – אבל אי אפשר לצייר איתה על קנבס – היא מאכלת לאט-לאט את שאר החומרים. השחור גרפיט הוא צלם של אפור חזק, ובעבודות על נייר – לאחר כמה שנים – מתגלה עוד ועוד כאפור. רק הפחם הלא-עצי הוא השחור שאני מדמיינת, זה שחור שעוזר לי (רק בנייר), כי הוא משוטט על הנייר: כולו קו, כתם ואבקה. אצלי הצבע שקרוב לשחור הוא כחול, כחול של מכה-חבורה, אבל המחשבה על תחליפי השחור מכלה אותי. נשכבתי על הספה בסטודיו ועישנתי את הסיגריה האחרונה, כתבתי למיקו שאני יוצאת ושיבוא אבל הוא אמר שהוא עובד על משהו עוד איזה שעה. אז אמרתי לו שיבוא אחרי זה. נעלתי את הסטודיו והלכתי הביתה. בדרך כתבתי לו שיביא סיגריות.

אני גרה בחדר על גג. הגג נמצא בקומה החמישית, יש אל הגג מעלית, דלת המעלית נפתחת ישירות לחדרי, החדר שלי קטן והגג גדול. בפתח היציאה לגג יש גפן שמתקשה לחיות ובצלי נרקיסים שנשארו כאן מהדיירת הקודמת.

החלפתי לחלוק ויצאתי אל הגג, ירד גשם מקודם והמרבד היה רטוב וספוג מים.

אני חושבת שזה היה בסביבות ארבע כשמיקו הגיע וגם הביא סיגריות. הייתי במיטה ואני זוכרת שהרגשתי רזה. שאפתי הרבה טרפנטין עוד בסטודיו והתחושה בגוף היתה דקה.

האגן שלי היה פשוט, הוא קודם בדק אותי ואז נכנס אל תוכו. הירכיים שלי היו סביבו ואז התפרקתי. פעמיים. ניסיתי לפעם נוספת.

ההתעקשות היתה הדדית.

אני ויתרתי קודם.

לאחר משהו כמו רגע הוא הבין ויצא ממני.

קמתי לקחת את החפיסה מהמכנסיים שלו שהיו על הארץ.

כשנעמדתי יצא ממני אד וגם נוזל והייתי צריכה להשתין.

החלטתי שכדאי שאני אכנס להתנקות. נכנסתי למקלחת והתכופפתי על פתח הניקוז להשתין ובו בזמן פתחתי את זרם המים עלי. עשיתי את החלק העליון מהר, עברתי עם הסבון בבית השחי פעם אחת ואז עברתי עם המים בשפתיים התחתונות שהיו עוד נפוחות. כשהעברתי את ידי יצאה ממני כמות של שערות מראשי ומהערווה וכידררתי אותה לכדי גולגולת שחורה ששמתי בקצה ליד הווילון.

עכשיו כבר היה אור.

חלפתי על הראי בלי לעצור ולבדוק כלום.

שמתי מים בקומקום ואיך שרתחו הכנתי לשנינו שחור חזק.

אחר כך מיקו הציע שנרד לספסל לעשן סיגריה ואז הוא זז.

כשירדנו במעלית הסתכלתי על הצג של הנייד, חיפשתי את השעה אבל מצאתי שיחה שלא נענתה מאימא.

מחול הונגרי מספר חמש של ברהאמס בפסנתר בעל ארבע ידיים (מאחורי דלת)

אֲנַחְנוּ דוֹר הַמְדַבְּקוֹת עַל הַדֶּלֶת:

כְּמָה שִׁיּוֹתֵר לְכַסּוֹת עַל הָעַץ, לְכַסּוֹת עַל הַשֶּׁרֶשׁ, אֲנַחְנוּ הַדּוֹר שֶׁכִּבֵּר לֹא מֵאֲמִין שֶׁקוֹרְטֵנִי לֵאב רִצְחָה אֶת קוֹרְט קוֹבֵיין, רַק בְּגִלְל שֶׁהִפְרֵנוּ יוֹתֵר טוֹב מִכֵּלֶם אֶת קוֹרְט קוֹבֵיין, וְאֲנַחְנוּ הִפְרֵנוּ, אֶת קוֹרְט קוֹבֵיין.

אֲנַחְנוּ יוֹדְעִים יוֹתֵר טוֹב מִכֵּל מִי שֶׁכִּבֵּר נוֹלֵד לְפָנֵינוּ אוֹ אַחֲרֵינוּ כִּי אֲנַחְנוּ כְּאֵלֶּה, מְכַסִּים בִּידַע וּבִתְשׁוּקָה עֲצָמִית, אֲמוּנָה עֲצָמָאית, שְׂאִין בְּזֶה כָּל עֶרְךָ. בְּשׁוֹם דְּבַר מִכֵּל זֶה. כְּלוּמֵר, זֶה יוֹרֵד בְּדִיוֹק בְּאוֹתָהּ הַמְהִירוֹת שֶׁבָּהּ זֶה עוֹלָה, כְּלוּמֵר עוֹלָה כְּמוֹ שִׁיּוֹרֵד.

מְכִי גוֹרֵל, מְכִי לֵב, מְכִי כְּבֵד, מְכִי נַעֲלִי עֵקֶב גְּבוּהוֹת־גְּבוּהוֹת אִף יוֹתֵר מִהַתְשׁוּקָה הָעֲצָמִית. אֲנַחְנוּ רוֹאִים אֶת כָּלֶם כָּל כֶּךָ יִפְהָ, מִמְרוֹמֵי הַמְטֵר־שְׂשִׁים שְׁלֵנוּ כָּל כֶּךָ יִפְהָ. קְלָאֵק קְלָאֵק קְלָאֵק עַל קִצּוֹת הָאֲצָבָעוֹת רַק בְּשִׁבִיל שְׂנוֹכֵל לְזִקְף חֲזָה, קְלָאֵק קְלָאֵק קְלָאֵק, קְלָאֵק - עֲצָם מִתְחַכֶּכֶת חֲשׁוּפָה בְּשִׁמְלַת עוֹנֵת־מַעֲבָר לְכַנָּה, מִתְמַסְרֵת וּמִשְׁאִירָה אֶבֶק פּוֹכְכִים שֶׁל שֶׁבֶר, אֶבְקָה לְכַנָּה עַל רִצְפַת הַרְקוּדִים.

כְּשֶׁאֲנַחְנוּ רוֹקְדִים אֲנַחְנוּ אָדָם עֲלִיוֹן, כְּשֶׁאֲנַחְנוּ רוֹקְדִים אֲנַחְנוּ אָדָם עֲלִיוֹן. זֶהוּ בְּדִיוֹק רַע הַגְּזֵרָה, כָּל כֶּךָ רַעָה, נוֹלֶדְתִּי כָּל כֶּךָ יִפְהָ, וּכְשֶׁאֲנִי רוֹקְדַת אֲנִי אָדָם עֲלִיוֹן.

שְׁלוֹם, שְׁלוֹם לָךְ, אֲתָה, הָאֵם תִּרְצָה לְשִׁכַּב אִתִּי?
הֲרִי אֲנִי כָּל כֶּךָ חֲמוּדָה, כָּל כֶּךָ טוֹבֵת לֵב. כְּלָנוּ כָּל כֶּךָ טוֹבִים בְּלִבְנוּ עַד שְׁלֵא שִׁמְנוּ לֵב לְהַשְׁלִיכוֹת. מְאֻבְּדִים חֲלִיּוֹת, בְּזוֹ אַחַר זוֹ, מְנִיחִים שְׁזָה בְּשִׁבִיל אָדָם אַחַר אֶבֶל אֶת כָּל הַחֲלִיּוֹת שְׁלִי אֲבַדְתִּי אִךְ וְרַק בְּשִׁבִיל עֲצָמִי, כִּי אֲנִי אָדָם עֲלִיוֹן. לֹא סוֹבֵיֶקֶט טוֹהוֹר, אָדָם עֲלִיוֹן. רִקְדוּ עָלַי כְּמוֹ שְׂאֵנִי רוֹקְדַת עַל עֲצָמִי, בַּחֵן וּבִרְךָ, בְּטַעֲמוֹת מְכַרְזוֹת שֶׁל חוֹף יָם אוֹ אֶבְקָה. תְּטַמְעִיעוּ אוֹתִי בְּמִרְצָפוֹת הַנְּשֻׁף הַזֶּה, רִקְדוּ עָלַי וְלֹס, שְׁחִקוּ לִי בְּאֲצָבָעוֹת הַיָּד, שְׁחִקוּ לִי בְּאֲצָבָעוֹת, אֲנֵא שְׁחִקוּ עַד דִּקָּה, פִּסְלוּ אוֹתִי פִּסְל־עַד. מְגִיעַ לִי.

אני מקריזה בזאת שצריכה לערף את ראשי: ערפו את ראשי. אני הייתי אני
ואתם הייתם אתם. אני הייתי אני ואתם הייתם.

אני הייתי אתם.

דיתי אלון

*

בְּלִילָה הַנִּירוֹת הִתְּכוּ לְשִׁעוֹה קָרָה,
שׁוּלֵי הַיִּלּוֹן הַתְּנוּפְפוּ עַל אֶדְן הַחֲלוֹן,
כּוֹבְלִים אֶת הַשָּׁמַיִם בְּכַתְּנֹת:
עוֹמְדֵת עִם הַגֵּב,
בְּרֵד מוּצָק הוֹפֵךְ שְׁקוּף
אֲנִי רוֹאָה בְּרִבּוּרִים.

עַל מָה בּוֹכִים בְּבִקְרָה.

”ברבורים משתקפים בפילים” / סלבדור דאלי, שמן על בד (1937)

צרימה⁵

שוב אני במקום הזה; חושך גרגירי ופועם פסים, עטוף בקרום של צרימה דקה, שתי וערב של אקורדים שבורים. במקום הזה אפשר לעמוד באוויר, כמו ברחש או צופית; להציץ מבעד לחורי העיניים, לראות איך אנשים הולכים ויפים גם אם באופן קצת מוזר. קרום הצרימה עדין מאוד. במקרה של אור או רעש פתאומי הוא עלול לקרוס; כל ההרמוניות שלו נמחקות, נמעכות, מותכות זו אל זו לכדי לביד צלילים אחד – תעשייתי ושטוח. זאת אחריותי לשמור על חומו, לחזור ולארוז כל צליל בקרום הצרימה שלו – שלמות עטופה ומוגנת. בדיוק כמונו.

אפשר להדגים זאת בסיפור מעשה: בבניין אחד בירושלים יש חדר, ובחדר יושב רופא. שמו, נאמר, ד"ר כהן. בכל יום בין תשע לשתים-עשרה הוא מזמן אליו אנשים שעלו בגורל, מושיב אותם על הכיסא מולו, וגוער בהם: יש ממאירות! קחו למשל את יום חמישי, בחודש יולי כלשהו. על הכיסא מול הדוקטור כהן יושבת אישה. ד"ר כהן מדבר ומדבר והיא מביטה דרך החלון על המרפסת בבניין שממול. מרוכות כל כולה בקשישה שעומדת שם בחלוק בלוי, קצת פתוח, ובבשר המדולדל המציץ דרכו. ד"ר כהן ממשיך ומדבר, והיא שקועה כל כולה במחשבה המטרידה שכך הקשישה עומדת ומעשנת יום אחר יום. ערמה של בשר, ליד ערמה של כיסאות פלסטיק. או אז יוצאת המילה החגיגית "ממאירות" מן החור המכוער שבמרכז פרצופו של הדוקטור כהן ומתנפצת אל מסגרת החלון: ריבוע החלון – זרחני וחד – נופל וחוצץ בינה לבין העולם. איתו היא יוצאת מן החדר, אל המסדרון, אל המעלית, אל הרחוב. העולם כולו ניתק ממקומו ושט באור מהופך ורועד, רק היא צמודה לאספלט כמו הותכה לתוכו – כולה גוף. בכל כובדה היא שטה על המדרכה וחפיר של אור מבדיל אותה מן העולם. פורץ ויכוח בינה לבינה, בינה לבין גופה: והם כזרים – אחוזים זה בזה כשני מתאגרפים. ככה

היא מתהלכת הלוך ושוב, על מדרכה ואחר כך בבית, בגינה, בדרך למכולת, מתווכחת, מתווכחת... גוף כולא נפש. נפש כולאת גוף.

האמת החדשה מחקה את דעתה. כל מה שידעה נבלע בתוך המולת עורבים קוראים במקלה: קרע, קרע, קרע. אבל מעל ההמולה שררה, כמו אקורד שבור, תחושה עיקשת שאותה אמת חדשה נהירה לה רק ברמה השטחית, וכי מתחת לפני השטח מוצפן מסר חיוני להצלתה. חיפשה קצה חוט או רמז לפענוח הצופן שיאפשר לה גישה אל הלא נודע שבתוך גופה. חיפשה בין שירי יונה וולך, חיפשה בספרי הדרכה רוחנית. יונה וולך עזרה לה יותר. מובן שזה היה מסלול עוועים קוגניטיבי. למעשה, מה שהיה נחוץ לה יותר מכול הוא שלוה – אותה יכולת לחדור פנימה מבעד לשטף הזמן, ושם, במקום הזה, פשוט לעצור. כמו ברחש, או צופית. אפשר לקרוא לזה עין הסערה. או בקתה בלב יער.

פעם היינו, אהובי ואני, בתוך בקתה בלב יער. מבודדים. בשקט, בעולם העירום, ראיתי ברחשים עפים ליד עץ אחד, ראיתי כל פרט. היה לי רגע של צלילות, והייתי בעצמי ברחש: עפתי ליד העלים של העץ והם היו ענקיים. ראיתי את הווורידים והנימים שלהם ואת הקמטוטים על עורם הירוק, המבריק. הצלילות היתה נוראה, ובתוכה ידעתי שלא אמות. לא אמות לעולם, כי כל הנצח מקופל ברגע הזה שבו אני ברחש שעף ליד עלה, ובאותו זמן ידעתי באותה צלילות נוראה את מותי הוודאי המקופל בתוך הרגע הזה ממש. בזמן שהייתי ברחש הזמן שלי נמתח ושעה שלמה התקפלה ברגע או שהרגע נמתח עד שהכיל שעה. כשהפסקתי להיות ברחש, הזמן קרס לתוך עצמו והתקפל חזרה אל תוך תאוצה בלתי נסבלת. שניות רודפות זו את זו, שנים מותכות זו אל זו, לכדי לביד זמן אחד, תעשייתי ושטוח. וכששטף הזמן מציף אותי, אני חושבת על דמוקלס – שישב אל שולחן המשתה וזכה למטעמים ולכבוד מלכים, וחרב תלויה על שערה בודדת של סוס מעל ראשו. לא קרה לו כלום, הוא פשוט קם והלך (זה היה הדבר ההגיוני לעשות), אבל החרב המונפת – מחקה את דעתו, ובכל אשר הלך ראה רק חרבות... בדיוק כמוני.

יש לנו שיחה קבועה לה ולי. היא מתנהלת מתחת לקמרון, בבית האבן הישן. בפנים טיח ושטיחים וכלב הזאב הגדול, יושב על כורסה, משתתף בשיחה; מדבר עם העיניים – עיניים גדולות מסתובבות – כמו טחנות רוח. סינדרום דמוקלס, היא אומרת בחדר המואר, להבריא ולהחלים זה לא אותו דבר. היא

מדברת ואני מביטה דרך החלון: איך בחוץ ירוק הולך ושר כל הדרך אל הים. העיניים שלי מסתובבות חזרה פנימה. אני מסתכלת עליה: מבעד לכל קפלי העור והבשר אני רואה – אותה והיא יפה – גם אם באופן קצת מוזר. ואז היא אומרת, אין זמן, והזמן שב ומסתער עלי. אני מגיפה תריסים, שמה אוזניות, נותנת לאקורדים השבורים להטביע אותי, עד שאני הופכת חסרת גוף וכשהגוף נעלם, גם העולם נעלם. בחסות הצרימה אני יכולה לשחזר את עצמי לתצורת ברחש ולחדור את שטף הזמן. בצד השני השקט ירוק ואני עפה ליד עלה.

משתתפים

תמר אגמון • שמעון אדף • הדר אורלנוב
תמי אילון אורטל • דיתי אלון • נטע אלון
תמיר אסולין • סלין אסייג • שירז אפיק
אפרת בן שושן גזית • פנינה ברקאי
שולמית בת אור • זלי גורביץ' • ענבל גיל
אלפי גלברד • עלמה גניהר • אילנית גת
רון דהן • רחלי דור רפפורט • יובל דותן
אורלי מלכה הדרי • שרון הורודי • עמית הכט
גל ובר • יצהר ורדי • אחיקם דויד יעקבי
אושרת ירושלמי • מומו לכיש • אמיר מילר
דנה סתיו • דינה עזריאל • גל עזרן
עמיר עקיבא סגל • אילאור פורת
מיטל פישל • מיכל צימרמן • שי קומרוב
אסף רומאנו • ארז שחר • אור שלו
רחל שליטא • יעל שרייבר